

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра цифровізації та бізнес-консалтингу

Дипломна магістерська робота

на тему Організаційні та методичні засади обліку, аналізу і аудиту грошових коштів на підприємстві

Виконав: студент групи МгЗМОК-1-20
спеціальності 071 Облік і оподаткування

Освітньої програми Міжнародний облік
та аудит-консалтинг

Олена СІЛВОНЧИК

Керівник к.е.н., доц. Олена ЗІНЧЕНКО

Рецензент д.е.н., проф. Маргарита СКРИПНИК

Київ 2021

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра цифровізації та бізнес-консалтингу

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Освітня програма Міжнародний облік та аудит-консалтинг

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри цифровізації та бізнес-консалтингу

Маргарита СКРИПНИК

“___” _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Сілівончик Олені Борисівні

1.Тема роботи Організаційні та методичні засади обліку, аналізу і аудиту грошових коштів на підприємстві

Науковий керівник роботи Зінченко Олена Василівна, к.е.н., доцент

затверджені наказом закладу вищої освіти від “04 ” жовтня 2021 року № 286

2.Строк подання студентом роботи 01.12.2021 р.

3.Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні документи, фінансова звітність, облікові регістри та інша документація ТОВ «Арсенал-центр», наукові статі, підручники, посібники, періодичні видання, монографії

4.Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити) дослідити економіко-правові засади здійснення операцій з грошовими коштами, економічну сутність грошових коштів, надати класифікацію грошових коштів та їх нормативно-правове регулювання, провести аналіз ефективності використання грошових коштів на ТОВ «Арсенал-центр», а саме аналіз основних показників діяльності та формування методики економічного аналізу, дати оцінку використання грошових коштів, розглянути організацію і методику обліку та аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-центр»

5.Консультанти розділів дипломної магістерської роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Олена ЗІНЧЕНКО, к.е.н., доц.	20.09.2021	21.09.2021
Розділ 1	Олена ЗІНЧЕНКО, к.е.н., доц.	22.09.2021	05.10.2021
Розділ 2	Олена ЗІНЧЕНКО, к.е.н., доц.	06.10.2021	26.10.2021
Розділ 3	Олена ЗІНЧЕНКО, к.е.н., доц.	27.10.2021	09.11.2021
Розділ 4	Олена ЗІНЧЕНКО, к.е.н., доц.	10.11.2021	22.11.2021
Висновки	Олена ЗІНЧЕНКО, к.е.н., доц.	23.11.2021	25.11.2021

6.Дата видачі завдання 20.09.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної магістерської роботи	Терміни виконання етапів	Примітка про виконання
1	Вступ	20.09.2021 - 21.09.2021	
2	Розділ 1. Економіко-правові засади здійснення операцій з грошовими коштами	22.09.2021 - 05.10.2021	
3	Розділ 2. Аналіз ефективності використання грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр»	06.10.2021 - 26.10.2021	
4	Розділ 3. Організація і методика обліку грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр»	27.10.2021 - 09.11.2021	
5	Розділ 4. Організація і методика аудиту грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр»	10.11.2021 – 22.11.2021	
6	Висновки	23.11.2021 – 25.11.2021	
7	Оформлення дипломної магістерської роботи (чистовий варіант)	26.11.2021 – 03.12.2021	
8	Здача дипломної магістерської роботи на кафедрі для рецензування (за 14 днів до захисту)	07.12.2021	
9	Перевірка дипломної магістерської роботи на наявність ознак плагіату (за 10 днів до захисту)	10.12.2021	
10	Подання дипломної магістерської роботи на затвердження завідувача кафедри (з 7 днів до захисту)	14.12.2021	

Студент

Науковий керівник роботи

Директор НМЦУПФ

(підпис)

(підпис)

(підпис)

Олена СІЛВОНЧИК

Олена ЗІНЧЕНКО

Олена ГРИГОРЕВСЬКА

АНОТАЦІЯ

Сілівончик О. Б. Організаційні та методичні засади обліку, аналізу і аудиту грошових коштів на підприємстві

В роботі досліджено економіко-правові засади здійснення операцій з грошовими коштами, розкрито проблематику існуючого визначення науковцями суті поняття «грошові кошти» та класифікації грошових коштів, та надано рекомендації щодо подальшого удосконалення досліджень в цьому напрямку. На прикладі підприємства – Товариство з обмеженою відповідальністю «Арсенал-Центр» здійснено дослідження системи обліку, аудиту та аналізу грошових коштів, що реалізована на підприємстві, визначено її основні недоліки та надано рекомендації щодо їх усунення.

Ключові слова: грошові кошти, грошовий потік, облік, аналіз, оцінка, аудит, ефективність, ліквідність.

АННОТАЦИЯ

Силивончик О. Б. Организационные и методические основы учета, анализа и аудита денежных средств на предприятии

В работе исследованы экономико-правовые основы осуществления операций с денежными средствами, раскрыта проблематика существующего определения учеными сути понятия «денежные средства» и классификации денежных средств, даны рекомендации по дальнейшему усовершенствованию исследований в этом направлении. На примере предприятия – Общество с ограниченной ответственностью «Арсенал-Центр» проведено исследование системы учета, аудита и анализа денежных средств, реализуемой на предприятии, определены ее основные недостатки и даны рекомендации по их устранению.

Ключевые слова: денежные средства, денежный поток, учет, анализ, оценка, аудит, эффективность, ликвидность.

ABSTRACT

Silivonchyk O. Organizational and methodological principles of accounting, analysis and audit of cash at the enterprise

The paper examines the economic and legal principles of cash transactions, reveals the existing definition of the essence of the concept of "cash" and the classification of funds, and provides recommendations for further improvement of research in this area. On the example of the company - Limited Liability Company "Arsenal-Center" conducted a study of accounting, auditing and analysis of cash, which is implemented at the company, identified its main shortcomings and provided recommendations for their elimination.

Key words: cash, cash flow, accounting, analysis, evaluation, audit, efficiency, liquidity.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ГРОШОВИМИ КОШТАМИ.....	13
1.1. Економічна суть грошових коштів підприємства та їх визначення.....	13
1.2. Класифікація грошових коштів підприємства.....	16
1.3. Нормативно-правове регулювання операцій з грошовими коштами в Україні.....	24
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР».....	32
2.1. Аналіз основних показників діяльності ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР».....	32
2.2. Формування методики економічного аналізу грошових коштів ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР»	58
2.3. Оцінка використання грошових коштів та її вплив на результати роботи ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР».....	67
Висновки до розділу 2.....	75
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР»	78
3.1. Організація обліку на ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР».....	78
3.2. Порядок відображення у фінансовому обліку грошових коштів ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР».....	87
3.3. Напрямки удосконалення управлінського обліку на ТОВ «АРСЕНАЛ - ЦЕНТР».....	97
Висновки до розділу 3.....	108
РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР»	110
4.1. Вплив системи аудиту в Україні на стан внутрішнього контролю на підприємстві ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР»	110

4.2.Організація аудиту грошових коштів ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР»	117
4.3.Методика аудиту грошових коштів ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР».....	129
Висновки до розділу 4.....	146
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	148
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	154
ДОДАТКИ.....	162

ВСТУП

Актуальність теми. Функціонування будь-якого підприємства є складним динамічним процесом, який існує у вираженні безперервного циклічного руху активів, в тому числі грошових коштів. Більшість розрахунків, що відбуваються в господарській діяльності між підприємствами здійснюються здебільшого за допомогою використання грошових коштів. За їх участю здійснюється рух виробничих запасів, закупівля сировини, основних засобів, нарощуються обсяги виробництва продукції, тощо. Грошові розрахунки виступають важливим фактором забезпечення кругообігу засобів, а їх своєчасне надходження—необхідною умовою безперервності процесу виробництва.

Будь-яка сучасна економічна система, не зважаючи від рівня її реалізації, не спроможна ефективно функціонувати без правильної організації обліку грошових коштів, як її невід'ємної внутрішньої складової. Раціональна організація та правильна побудова обліку грошових коштів, надає змогу забезпечити інформацію про наявність, законність проведення безготівкових та готівкових розрахункових операцій, цільове використання та контроль за збереженням коштів у касі та на рахунках підприємства.

Дослідженням питань обліку, аналізу і аудиту грошових коштів на підприємстві, займались безліч як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. На сьогодні існує значна кількість наукових праць присвячених питанню обліку, аудиту та аналізу грошових коштів, зокрема Ф.Ф. Бутинця, І.О. Бланка, М.Т. Білухи, В.В. Варавка, Н.В. Гавришко, Н.В. Гордополова, Е. Долан, Л.В. Івченко, М.В. Корягін, В.В. Ковальова, А.А. Мазаракі, Л.В. Нападовської, С.М. Остафійчук, Ю.І. Осадчого, В.М. Пархоменко, П.Г. Пономаренка, М.С. Пушкар, Р.В.Романів, В.В. Сопка, Г.В. Ситника, Р.Л.Хом'як, М.Г. Чумаченко та інші.

Однак, не зважаючи на довгий період часу дослідження цього питання обліку, аналізу та аудиту грошових коштів, в сучасних умовах господарської діяльності більшості підприємств існує проблематика ефективного побудови системи управління грошовими коштами, що обумовлює необхідність подальшого дослідження даного питання. Зокрема питання класифікації

грошових коштів, методики та організації обліку, аудиту потребують додаткового дослідження. Також питання аналітичного забезпечення управління грошовими коштами для ефективного управління підприємством серед напрацювань вчених залишаються не повністю вивчені.

Мета дослідження. Метою дослідження в роботі є визначення проблематики використання існуючих теоретичних, методологічних і практичних підходів до обліку, аналізу та аудиту грошових коштів на підприємстві та надання пропозицій щодо їх удосконалення в діяльності сучасного підприємства.

Завдання дослідження. У відповідності до поставленої мети у роботі передбачено вирішення наступних завдань:

- розкрити економічну сутність грошових коштів підприємства;
- дати визначення та класифікацію грошових коштів за різними ознаками та підходами;
- визначити та оцінити грошові кошти;
- розглянути нормативно-правове регулювання операцій з грошовими коштами в Україні;
- провести аналіз ефективності використання грошових коштів на прикладі Товариства з обмеженою відповідальністю «Арсенал-центр», що включає аналіз основних показників його діяльності та дослідження сформованої методики економічного аналізу грошових коштів;
- здійснити оцінку використання грошових коштів та її вплив на результати роботи ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР»;
- провести аналіз основних техніко-економічних показників діяльності підприємства (наявність, динаміка та забезпеченість фінансами – грошові кошти);
- провести експрес-аналіз фінансового стану підприємства;
- визначити складові інформаційного забезпечення та обґрунтувати систему показників, що будуть використовуватись в процесі економічного аналізу;
- оцінити використання грошових коштів та їх вплив на результати роботи ТОВ «Арсенал-Центр»;
- надати загальну характеристику підприємства ТОВ «Арсенал-Центр» та

його видів діяльності, що впливають на систему управління підприємством та організацію облікового процесу на ньому;

-дослідити організаційну структуру управління досліджуваного підприємства та систему обліку та контролю грошових коштів, що реалізована на підприємстві;

-дослідити розкриття інформації про грошові кошти у фінансовій звітності підприємства;

Об'єктом дослідження є господарські відносини щодо грошових коштів та відображення фінансових операцій у обліково-аналітичній системі.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і практичних положень з обліку, аналізу та аудиту грошових коштів на підприємстві.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у процесі написання роботи використано методи теоретичного узагальнення і порівняння; табличний метод—для систематизації даних по підприємству; системного підходу; аналізу і синтезу, індукції та дедукції (для узагальнення етапів аудиту грошових коштів), абстрагування—при уточненні економічної сутності та вдосконаленні класифікації грошових коштів.

Наукова новизна полягає в уточненні теоретичних аспектів організації обліку грошових коштів та методики планування етапів аудиторської перевірки грошових коштів на підприємстві. В роботі запропонований новий підхід до класифікації грошових коштів в залежності від специфіки діяльності окремого підприємства та її залежність від низки обумовлених факторів.

Практична цінність отриманих результатів полягає в наданні рекомендацій, щодо усунення існуючих недоліків обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства, що забезпечить підвищення ефективності функціонування системи обліку грошових коштів, та як наслідок підвищення ефективності діяльності підприємства в цілому.

Апробація. Дослідження магістерської роботи були апробовані на таких конференціях:

Науково- практична конференція «Економіка, фінанси та управління: аспекти інноваційного розвитку» (м. Миколаїв, 26-27 лютого 2021 р.), «Організація внутрішнього аудиту грошових коштів на підприємстві», Херсон: Видавництво «Молодий вчений»; II Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених «Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу», (, м. Київ, 25 березня 2021р.), «FEATURES OF THE ORGANIZATION OF ACCOUNTING AT THE ENTERPRISE», «Сутність грошових коштів», «ORGANIZATION OF INTERNAL AUDIT OF FUNDS AT THE ENTERPRISE»; XIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку економіки України: погляд молоді», (м. Черкаси, 06-07 квітня 2021 р.), «Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві», Частина II. Черкаси: ЧДБК; Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні наукові погляди на економічний розвиток країни: теорії та пропозиції», (м.Одеса, 08 травня 2021р.), «Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві», Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова.

Результати дослідження було апробовано в публікаціях в наукових фахових виданнях:

1) Електронний журнал з економічних наук наукова стаття на тему: «Організація обліку та методика аудиту грошових коштів на підприємстві»(№29 (2021) Економіка та суспільство) <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-42>;

2) Міжнародний науковий журнал "Інтернаука" наукова стаття на тему: «Теоретичні аспекти організації обліку грошових коштів, 2021. №15 <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-15-7616>.

Практична цінність результатів дослідження полягає у використанні на практиці розроблених науково-методичних підходів і пропозицій щодо вдосконалення обліку, аналізу та аудиту грошових коштів на ТОВ «Арсенал-Центр» (довідка про впровадження №01/12/2021 від 01 грудня 2021 р.)

Структура і обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, загальних висновків обсягом 162 сторінки, списку

використаних джерел 80 найменувань, 15 додатків.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ГРОШОВИМИ КОШТАМИ

1.1. Економічна суть грошових коштів підприємства та їх визначення

У процесі господарської діяльності підприємства постійно встановлюють взаємні відносини з іншими суб'єктами господарювання при укладенні контрактів:

- з постачальниками, які отримують товарні запаси;
- з покупцями, які купують у підприємства товари;
- з банками;
- з іншими юридичними та фізичними особами за транспортні та інші послуги;
- з працівниками із заробітної плати.

Відносини між підприємствами, обумовлені кругообігом економічних ресурсів, називають розрахунком. Він опосередковує розподіл і перерозподіл суспільних продуктів, перехід від товарів до грошей і навпаки. Готівка на початковій та остаточній ланки циклу, включаючи закупівлю товарів, виробництво, реалізацію проекту, надання послуг, а також реалізацію є найбільш ліквідним активом.

Управління грошовими коштами має велике значення через певні складності фінансових ринків. Конкурентоспроможність вимагає від підприємств грошових коштів для модернізації технологічних процесів та подальшого їх розвитку.

Економічна сутність грошей полягає в тому, що вони служать самим активним елементом і складовою частиною економічної діяльності суспільства, відносин між різними учасниками і ланками відтворювального процесу.

Сутність грошей характеризується їх участю в:

- а) здійсненні різних видів суспільних відносин;
- б) визначенні цін, що виражають вартість товару.

Крім того, сутність грошей полягає в тому, що вони служать засобом загальної обмінності на товари, нерухомість, твори мистецтва, коштовності та ін. Ця особливість грошей стає помітною при порівнянні з безпосереднім обміном товарів.

Для розуміння сутності грошових коштів потрібно уявити їхню роль. Прийнято вважати, що найкраще економічна суть грошей проявляється в їх функціях.

Традиційно в економічній науці виділяють п'ять основних функцій грошей:

- міра вартості;
- засіб обігу;
- засіб платежу;
- засіб нагромадження;
- світові гроші.

Перелічені функції у своїй системній єдності становлять реальне функціонування грошової маси.

Особлива увага приділяється підприємству як первинній і провідній одиниці економіки держави, оскільки саме тут створюються конкретні економічні блага, які стають першоосновою національного багатства [28, с. 36].

Даючи визначення сутності грошових коштів слід звернути увагу на те, що в економічній літературі виділяють поняття «гроші» як загальноекономічну категорію, яка виражає загальний еквівалент та виражає міру вартості будь-яких товарів, а в бухгалтерському обліку поняття гроші трансформується в поняття «грошові кошти», як суто бухгалтерську категорію [50, с.284].

Аналіз науково-дослідницьких публікацій і нормативної бази з питань бухгалтерського обліку свідчить, що існує багато визначень поняття «грошові кошти», що призводить до розпливчастого і неоднозначного розуміння сутності цієї категорії. Розглянемо деякі визначення.

Так Ф.Ф.Бутинець вказує на те, що грошові кошти як форма грошової одиниці використовується як засіб платежу та обігу, в той час як Г. В. Осовська визнає, що це доходи та надходження які накопичуються на банківських рахунках

різних організацій та установ у вигляді грошових коштів, які використовуються для задоволення власних потреб або розміщуються у вигляді банківських ресурсів.

В.В. Варавка дає таке поняття визначенню про грошові кошти - готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні засоби [21].

Л.В. Івченко дає визначення грошових коштів як поняття бухгалтерського обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства та може бути у формі готівки, коштів на рахунках в банку, депозитів до запитання. Дане визначення узагальнює виділені підходи до визначення грошових коштів та, на відміну від існуючих, воно включає в себе: сутність грошових коштів, напрями їх використання та кінцевий результат [30,с.799].

МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» визначення терміну в Стандарті, мають такі значення: Грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів до запитання [3].

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» грошові кошти (гроші) - готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання [4].

В.В. Сопко в своїх працях визначає поняття організації обліку грошових коштів, як сукупність заходів, спрямованих на досягнення ефективної системи обліку грошових коштів. В той час В.М. Пархоменко визначає сутність поняття організації обліку грошових коштів як індивідуальну систему правил управління грошовими коштами [43].

С.М.Остафійчук дає визначення грошовим коштам, яке найбільше відповідає потребам бухгалтерського обліку. Грошові кошти – це готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні

засоби [40, с.218].

Дослідивши економічну сутність поняття «грошові кошти» та його визначення вітчизняними та зарубіжними науковцями, можемо стверджувати, що на даний час не існує єдиного вірного визначення поняття «грошові кошти», а в твердженнях науковців існують протиріччя. На нашу думку це відбувається через те, що застосовуються різні підходи та цілі при визначенні даного поняття.

1.2.Класифікація грошових коштів підприємства

Теоретична система обліку грошових коштів побудована на основі їх класифікації. Погоджуємось с думкою С.М.Остафійчук, що класифікація — це процес розподілення об'єктів (процесів, явищ) за класами (групами, видами тощо) відповідно до визначених ознак. Тобто класифікація є закономірним процесом дослідження сутності об'єктів (явищ, процесів). Чим більше виділено ознак класифікації, тим вищий ступінь пізнання досліджуваних об'єктів [41, с.261].

Наприклад, В.В.Сопко на рис.1.1 надає своє бачення класифікації грошових коштів:

Рис.1.1. Класифікація грошових коштів

Подібної класифікації дотримуються і інші науковці. Проте зазначена класифікація є поверхневою та не дозволяє вірно розподілити всі фінансові операції підприємства [51].

Надалі класифікація яку надає В.В.Сопко була розширена та доповнена ознакою: за видами валют: національна та іноземна валюти (долар США, євро).

На нашу думку, до основних ознак класифікації грошових коштів треба віднести:

- 1) форму існування: готівка та безготівкові грошові кошти;
- 2) за видами валют: грошові кошти в національній валюті та грошові кошти в іноземних валютах.

Для користувачів бухгалтерської інформації до готівкових грошових коштів треба відносити грошові кошти в касі, до безготівкових—грошові кошти на рахунках в банках та електронні гроші [41, с.263]. Згідно до МСБО 7 та МСФЗ 7 можливо сформулювати порядок визначень основних термінів при обліку грошових коштів який наведено в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Терміни, які використовуються при обліку грошових коштів

	Терміни		Визначення
	Укр.	Eng.	
1	Грошові кошти	Cash	Готівка, гроші на рахунках у банках до запитання
2	Еквіваленти грошових коштів	Cash Equivalents	Короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком коливань вартості
3	Овердрафт	Overdraft	Кредитний залишок на активному рахунку, що виникає при здійсненні платіжної операції на суму, що перевищує дебетовий залишок на рахунку
4	Монетарні активи	Monetary assents	Грошові кошти та інші активи, які можуть бути отримані у чітко визначеній сумі грошей
5	Негрошові операції	Non- Cash Transactions	Операції при яких не використовуються грошові кошти та їх еквіваленти
6	Рух грошових коштів	Cash Flow	Надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів
7	Операційна діяльність	Operating Lease	Це основна діяльність підприємства, яка приносить дохід, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.
8	Інвестиційна діяльність	Investing Activities	це придбання і продаж довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів
9	Фінансова діяльність	Financing Activities	це діяльність, яка спричиняє зміни розміру та складу власного і запозиченого капіталу підприємства.
10	Фінансовий актив	Financial Assents	це будь-який актив, що є: - грошовими коштами; - інструментом власного капіталу іншого підприємства; - контрактним правом, щоб отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства чи обмінювати фінансові інструменти з іншим підприємством; - контрактом, розрахунки за яким здійснюватимуться або можуть здійснюватися власними інструментами капіталу підприємства

Готівка - це сума випущених в обіг паперових і монетних грошей, що перебувають в обігу, та які є дійсними законним платіжними засобами України на території відповідної держави.

Безготівкові грошові кошти-грошові кошти на банківських рахунках, що використовуються для оплати, на взаємні платежі шляхом переказу з одного рахунку на інший.

Грошові кошти та їх еквіваленти можуть утримуватись, а операції з ними проводяться у національній та іноземній валюті.

Грошові кошти та їх еквіваленти визнаються за умови відповідності критеріям визнання активами.

Первісна та подальша оцінка грошових коштів та їх еквівалентів в іноземній валюті здійснюється у функціональній валюті за офіційними курсами Національного банку України (НБУ).

Грошові кошти в національній валюті -це кошти випущені певною країною (як готівкові, так і безготівкові) у валюті, яка в основному перебуває в обігу на її території.

Грошові кошти в іноземній валюті – це кошти (як готівкові, так і безготівкові), які є законним платіжним засобом, що перебувають в обігу на території відповідної іноземної країни або групи іноземних держав.

Електронні гроші (e-Money) – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.

Таким чином, користувачі мають право здійснювати операції з електронними грошима відповідно до вимог законодавства України та за правилами використання електронних грошей, узгоджених з Національним банком України.

Готівкові розрахунки–платежі готівкою підприємств (підприємців) та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією

продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Безготівкові розрахунки – це розрахунки, що здійснюються через банк шляхом перерахування коштів з одного поточного рахунку на інший [69].

Класифікація грошових коштів має важливе значення при проведенні інвентаризації, аналізі фінансового стану підприємства та раціонального відображення грошових коштів на рахунках бухгалтерського обліку.

В процесі господарської діяльності класифікація грошових коштів тісно пов'язана з грошовими потоками підприємства. Рух грошових коштів на сучасному підприємстві можна розглядати як безперервний процес і характеризувати поняттям «Грошовий потік».

Грошовий потік представляє собою сукупність розподілених у часі надходжень і видатків грошових коштів, у процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

Поняття грошового потоку підприємства містить у своєму складі різноманітні види цих потоків, які обслуговують господарську діяльність. З метою забезпечення ефективного цілеспрямованого управління грошовими потоками вони потребують певної класифікації, яка наведена в табл.1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація грошових потоків підприємства

№ з/п	Класифікаційна ознака	Види грошових потоків
1	2	3
1	За масштабами обслуговування господарського процесу	- грошовий потік по підприємству в цілому - грошовий потік по окремих структурних підрозділах
2	За видами господарської діяльності	- грошовий потік від операційної діяльності - грошовий потік від фінансової діяльності - грошовий потік від інвестиційної діяльності
3	За спрямованістю руху грошових коштів	- позитивний грошовий потік - негативний грошовий потік
4	За методом обчислення обсягу	- валовий грошовий потік - чистий грошовий потік
5	За рівнем достатності обсягу	- надлишковий грошовий потік - дефіцитний грошовий потік
6	За методами оцінки у часі	- теперішній грошовий потік - майбутній грошовий потік
7	За неприривністю формування	- регулярний грошовий потік - дискретний грошовий потік

Продовження Табл.1.2		
1	2	3
8	За варіативністю спрямованості руху грошових коштів	- стандартний грошовий потік; - нестандартний грошовий потік
9	За характером грошового потоку по відношенню до підприємства	- внутрішній грошовий потік - зовнішній грошовий потік
10	За можливістю забезпечення платоспроможності	- ліквідний грошовий потік - неліквідний грошовий потік
11	За періодами часу	- короткостроковий грошовий потік - довгостроковий грошовий потік
12	За формами використання грошових коштів	- готівковий грошовий потік - безготівковий грошовий потік
13	За видами валюти, яка використовується	- грошовий потік у національній валюті - грошовий потік у іноземній валюті
14	За законністю здійснення	- легальний грошовий потік - тіньовий грошовий потік

Класифікація грошових потоків має такі характеристики:

1) За масштабами обслуговування господарського процесу розподіляються на:

- грошовий потік по підприємству в цілому-який накопичує всі види грошових потоків, які обслуговують господарську діяльність підприємства в цілому;

- грошовий потік по окремих структурних підрозділах підприємства-виступаючий як первинний об'єкт самостійного управління та характеризує надходження та витрачання грошових коштів від здійснення певних господарських операцій;

2) За видами господарської діяльності розподіляються на:

- грошовий потік від операційної діяльності-який характеризує грошові виплати постачальникам, стороннім виконавцям окремих видів послуг, що забезпечують операційну діяльність, заробітної плати персоналу, зайнятому в операційному процесі. Цей вид грошового потоку відображає надходження грошових коштів від продажу товарів і здійснення послуг та інші грошові надходження від операційної діяльності;

- грошовий потік від інвестиційної діяльності -характеризує надходження і виплати грошових коштів, пов'язані з бажанням створити розширений акціонерний чи пайовий капітал, одержанням довгострокових і короткострокових

кредитів і позик, реалізацією та придбанням фінансових інвестицій, необоротних активів;

- грошовий потік від фінансової діяльності - характеризує надходження від випуску акцій та інших цінних паперів, а також виплати грошових коштів для погашення позик та кредитів, придбання цінних паперів.

3) За спрямованістю руху грошових коштів діяльності розподіляються на:

- позитивний грошовий потік - сукупність надходжень грошових коштів, які підприємство отримує в результаті усіх видів діяльності;

- негативний грошовий потік - сукупність виплат грошових коштів, які підприємство витрачає в процесі діяльності.

4) За методом обчислення обсягу розподіляються на:

- валовий грошовий потік - уся сукупність надходжень або витрат грошових коштів за аналізований період часу в розрізі окремих його інтервалів;

- чистий грошовий потік - різниця між позитивним і негативним грошовими потоками за аналізований період в розрізі окремих його інтервалів. За його допомогою можна проаналізувати результат від фінансової діяльності підприємства та темпи зростання його ринкової вартості.

5) За рівнем достатності обсягу розподіляються на:

- надлишковий грошовий потік - при якому надходження грошових коштів істотно перебільшують реальні потреби підприємства у цілеспрямованому їх витрачанні;

- дефіцитний грошовий потік - при якому надходження грошових коштів значно нижчі реальних потреб.

6) За методами оцінки у часі розподіляються на:

- теперішній грошовий потік - величина якого приведена з вартості до поточного моменту часу;

- майбутній грошовий потік, величина якого приведена з вартості до конкретного майбутнього моменту часу.

7) За неперервністю формування розподіляються на:

- регулярний грошовий потік - який характеризує постійні надходження і

витрачання коштів;

- дискретний грошовий потік - який відображає надходження і витрачання грошових коштів з одиничних господарських операцій.

8) За варіативністю спрямованості руху грошових коштів розподіляються на:

- стандартний грошовий потік - вид такого грошового потоку, спрямованість якого є незмінною;

- нестандартний грошовий потік - це грошовий потік, спрямованість якого змінюється більше одного разу. Наприклад, інвестування капіталу в портфель фінансових інструментів з постійним реінвестуванням отриманого доходу з метою його майбутнього розширення.

9) За характером грошового потоку по відношенню до підприємства розподіляються на:

- внутрішній грошовий потік - характеризує сукупність надходження і витрачання грошових коштів у межах підприємства. Тобто, грошові операції підприємства з його персоналом, засновниками та іншими особами, що мають до нього конкретне відношення.

- зовнішній грошовий потік - характеризує грошові операції підприємства, пов'язані з його контрагентами і державними органами.

10) За можливістю забезпечення платоспроможності розподіляються на:

- ліквідний грошовий потік - який характеризує такий вид грошового потоку підприємства, за яким співвідношення його вхідного і вихідного потоків за певний період дорівнює або перевищує одиниці.

- неліквідний грошовий потік - характеризує такий вид грошового потоку підприємства, за яким співвідношення його вхідного і вихідного потоків за певний період дорівнює або перевищує одиниці.

11) За періодами часу розподіляються на:

- короткостроковий грошовий потік - у якому період від початку грошових надходжень або виплат до повного їх завершення не перевищує одного року;

- довгостроковий грошовий потік - у якому період від початку грошових

надходжень або виплат до повного їх завершення перевищує один рік.

12) За формами використання грошових коштів розподіляються на:

- готівковий грошовий потік - частина сукупного грошового потоку підприємства, яка обслуговується безпосередньо готівкою.

- безготівковий грошовий потік - частина сукупного грошового потоку підприємства, яка обслуговується кредитними і депозитними інструментами фінансового ринку (кредитними картками, акредитивами, чеками, банківськими депозитами тощо).

13) За видами валюти, яка використовується розподіляються на:

- грошовий потік у національній валюті - кошти якого емітовані відповідними державними органами країни;

- грошовий потік у іноземній валюті - у якому задіяна валюта інших країн.

14) За законністю здійснення розподіляються на:

- легальний грошовий потік - який характеризує надходження і виплати грошових коштів, які повністю відповідають діючим у країні правовим нормам;

- тіньовий грошовий потік - який характеризує надходження і виплати грошових коштів, здійснення яких не відповідає діючим правовим нормам.

В економічній літературі існує безліч ознак, за якими класифікують грошові потоки, але не існує єдиного підходу до ознак та видів.

Дуже важливим в управлінні грошовими потоками є їх поділ на вхідні (надходження грошових коштів) і вихідні (використання грошових коштів) грошові потоки.

Призначення вхідних грошових потоків полягає у забезпеченні підприємства коштами, які необхідні для здійснення поточної та інвестиційної діяльності. Дані потоки суттєво впливають на фінансовий стан підприємства, його платоспроможність.

Призначення вихідних грошових потоків полягає у використанні коштів за різними напрямками фінансово-господарської діяльності. Ці потоки також справляють суттєвий вплив на поточний фінансовий стан, платоспроможність і кінцеві результати діяльності підприємства.

1.3. Нормативно-правове регулювання операцій з грошовими коштами в Україні

Основою організації обліку є дійсна законодавча база та нормативні документи, які виступають основою національної системи обліку та звітності.

Основним нормативним документом, який регламентує ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». В якому закладено фундаментальні засади, на яких повинні будуватися конкретні правові норми, що визначають сферу, обсяги, межі господарської діяльності, організаційну структуру, повноваження, обов'язки суб'єктів підприємницької діяльності.

Аналіз нормативної бази з обліку грошових коштів наведено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Характеристика нормативно-правової бази з обліку грошових коштів

№	Назва нормативного акту, рік прийняття	Основний зміст
1	2	3
1.	Конституція України Постанова ВР України №254к/96-ВР від 28.06.96 р.	Основа законодавчої системи України
2.	Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV	Визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.
3.	Податковий кодекс України Постанова ВР України від 02.12.10 р. № 2755-VI	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків, визначає вичерпний перелік податків, що справляються в Україні
4.	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV	Регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.
5.	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Постанова ВР України від 16.07.99 р. N 996-XIV	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності
6.	Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестач, псування матеріальних цінностей Постанова КМУ від 22.01.96р.№116	Регламентує визначення розміру заподіяних збитків установі чи організації

Продовження Табл.1.3		
1	2	3
7.	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291	Встановлює призначення і порядок ведення бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти діяльності підприємств.
8.	Інструкція про відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах Постанова Правління НБУ від 12.11.2003 р. №492	Регулює порядок відкриття банками рахунків суб'єктам підприємницької діяльності
9.	Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті України Постанова Правління НБУ від 21.01.2007 р. №22	Інструкція визначає загальні принципи організації безготівкових розрахунків у національній валюті України їх форми, стандарти документів та порядок їх обігу
10.	П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» Наказ МФУ від 10.08.00р.№ 193	Визначає порядок бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті
11.	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій наказ МФУ №291 від 30.11.99р.	Закріплює загальний концептуальний підхід до побудови системи бухгалтерського обліку, визначає перелік рахунків для обліку окремих елементів.
12.	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» від 1 січня 2012 р.	Визначає вимоги до надання інформації про минулі зміни грошових коштів суб'єкта господарювання та їх еквівалентів за допомогою звіту про рух грошових коштів, який розмежовує грошові потоки протягом періоду від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.
13.	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 07.02.2013 р.	Визначає мету, склад і принципи складання фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів.
14.	Закон України від 16.01.2001р №2346-14 «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»	Визначає загальні засади функціонування платіжних систем і систем розрахунків України, поняття та загальний порядок проведення переказу коштів у межах України, встановлює відповідальність суб'єктів переказу, а також визначає загальний порядок здійснення нагляду (оверсайта) за платіжними системами.
15.	Закон України від 06.07.95р. №265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг».	Визначає правові засади застосування реєстраторів розрахункових операцій та програмних реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг. Дія його поширюється на усіх суб'єктів господарювання, їх господарські одиниці, які здійснюють розрахункові операції у готівковій та/або безготівковій формі.

Продовження Табл.1.3		
1	2	3
16.	Закон України від 07.12.2000р. № 2121-III «Про банки і банківську діяльність»	Визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків.
17.	Постанова Правління НБУ від 29.12.2017 р. №148 «Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні»	Визначає порядок ведення касових операцій у національній валюті України юридичними особами та їх відокремленими підрозділами незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, органами державної влади під час здійснення ними діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів чи іншої господарської діяльності фізичними особами, які здійснюють підприємницьку діяльність.

В цілому, охарактеризувавши діючу нормативну базу, можна стверджувати, що вона потребує подальшого удосконалення, шляхом наближення до міжнародної практики та більшої узгодженості законодавчих актів між собою.

В Україні державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності грошових коштів здійснюється з метою:

- створення єдиних для всіх правил ведення бухгалтерського обліку грошових коштів та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств;
- покращення бухгалтерського обліку та фінансової звітності у сфері нормативного регулювання обігу грошових коштів.

Під законодавством з обігу грошових коштів розуміють сукупність правових актів та окремих обліково-правових норм, які регулюють бухгалтерський облік та контроль руху грошових коштів.

Законодавчі основи регулювання бухгалтерського обліку висвітлені у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», яким визначено правові принципи регулювання, організації ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності та поширюється на усіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правових форм і форм власності, а також на іноземні представництва суб'єктів господарської діяльності, які

зобов'язані вести бухгалтерський облік грошових коштів і подати фінансову звітність відповідно до чинного законодавства.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено:

1) державне регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів та фінансової звітності з метою захисту інтересів користувачів й удосконалення бухгалтерського обліку та звітності;

2) застосування принципів і методів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які визначаються національними Положеннями стандартами бухгалтерського обліку (П(С)БО) та не суперечать міжнародним стандартам;

3) розробку галузевими міністерствами та іншими органами виконавчої влади методичних рекомендацій щодо застосування національних П(С)БО відповідно до галузевих особливостей;

Бухгалтерський стандарт – це нормативний документ у якому прописані стандартні вимоги до методів і процедур ведення бухгалтерського обліку.

Стандарти бухгалтерського обліку у багатьох країнах розробляються професійними недержавними організаціями бухгалтерів, відповідно одна частина стандартів носить обов'язковий характер, а інша рекомендаційний.

На теперішній час в Україні діють Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, які регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку.

Нормативно-правові акти (інструкції, Положення) та методичні рекомендації Міністерства фінансів та інших органів, що розробляються і затверджуються на основі Положень (стандартів) бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей і потреб певних видів діяльності.

Основним нормативно-правовим документом, який врегульовує питання обліку готівкових операцій є затверджений Постановою Правління Національного банку України «Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» №148 від 29.12.2017р. (далі – Положення №148). [27, ст. 229].

У Положення №148 термін "готівкові розрахунки" вживаються у такому

значенні: платежі готівкою суб'єктів господарювання і фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Кожне підприємство для здійснення розрахунків готівкою повинно мати касу. Касою називається спеціально обладнане та ізольоване приміщення, або місце, призначене для приймання, видачі і тимчасового зберігання готівки. Керівники підприємств зобов'язані обладнати касу і забезпечити зберігання грошей у приміщенні каси, а також у разі доставки їх з установи банку і здавання в установу банку. Вони несуть у встановленому відповідним законодавством порядку відповідальність у тому разі, якщо з їх вини не були створені необхідні умови, що забезпечують схоронність коштів під час їх зберігання і транспортування.

Всі підприємства, що мають поточні рахунки в банку, зобов'язані зберігати свої грошові кошти в установах банків. Проте для здійснення господарської діяльності (для виплати заробітної плати і витрат на відрядження, для придбання товарів і канцтоварів та іншого), їм необхідна певна кількість готівкових грошових коштів.

Суб'єкти господарювання здійснюють розрахунки готівкою між собою і з фізичними особами через касу як коштами, одержаними як готівкова виручка, так і коштами, одержаними із банків. Зазначені розрахунки проводяться також шляхом переказу готівки для сплати відповідних платежів.

Суб'єкти господарювання здійснюють облік операцій з готівкою у відповідних книгах обліку.

Нормативно-правове регулювання операцій з грошовими коштами передбачає низку обмежень. Надамо коротку характеристику декількох з них:

Суб'єкти господарювання мають право здійснювати розрахунки готівкою протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами:

- 1) між собою - у розмірі до 10000 (десяти тисяч) гривень уключно;
- 2) з фізичними особами - у розмірі до 50000 (п'ятдесяти тисяч) гривень

уключно.

Платежі понад установлені граничні суми проводяться через банки або небанківські фінансові установи, які в установленому законодавством порядку отримали ліцензію на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунку, шляхом переказу коштів з поточного рахунку на поточний рахунок або внесення коштів до банку чи небанківської фінансової установи для подальшого їх переказу на поточні рахунки в банку. Кількість суб'єктів господарювання та фізичних осіб, з якими здійснюються готівкові розрахунки, протягом дня не обмежується [10].

Відповідно з п.3 ст.3 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахунково-касових операцій у торгівлі, громадському харчуванні та послуг», передбачено, що суб'єкти господарювання, які здійснюють розрахункові операції в готівковій та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) при продажу товарів (наданні послуг) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, а також операції з приймання готівки для подальшого її переказу зобов'язані: застосовувати реєстратори розрахункових операцій, що включені до Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій, з додержанням встановленого порядку їх застосування та проводити розрахункові операції на повну суму покупки через зареєстровані, опломбовані в установленому порядку і проведені у фіскальний режим реєстратори розрахункових операцій з роздрукованою відповідних розрахункових документів, що підтверджують виконання розрахункових операцій [9].

Суб'єкти господарювання використовують готівкову виручку (готівку), у тому числі готівку, одержану з банку, для забезпечення потреб, що виникають у процесі їх функціонування, а також для проведення розрахунків з бюджетами та державними цільовими фондами за податками і зборами (обов'язковими платежами).

Суб'єкти господарювання не мають права накопичувати готівкову виручку (готівку) у своїх касах понад установлений ліміт каси для здійснення витрат до настання строків цих виплат [10].

Відповідно до п.23 розділу III Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» готівкові розрахунки (касові операції) оформляються касовими ордерами, розрахунковими документами, видатковими відомостями, документами за операціями із застосуванням електронних платіжних засобів, іншими касовими документами, які згідно із законодавством України підтверджували б факт продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) готівки.

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності визначають, що у статті балансу «Гроші та їх еквіваленти» відображаються готівка в касі підприємства, гроші на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, а також грошові кошти в дорозі, електронні гроші, еквіваленти грошей[5]. У цій статті наводяться кошти в національній або іноземній валюті.

Згідно Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій рахунки класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» призначені для узагальнення інформації про наявність і рух грошових коштів (у національній та іноземній валюті у касах, на розрахункових (поточних), валютних та інших рахунках у банках), електронних грошей, грошових документів [8].

Господарські операції відображаються у бухгалтерському обліку методом їх суцільного і безперервного документування за допомогою первинних документів, які являють собою письмові свідоцтва, що фіксують та підтверджують господарські операції, включаючи розпорядження та дозволи адміністрації (власника) на їх проведення згідно з нормативними документами. Вони повинні бути складені у момент проведення кожної господарської операції або, якщо це не можливо, безпосередньо після її завершення. Документи, створені засобами обчислювальної техніки на машинних носіях, застосовуються у бухгалтерському обліку за умови надання їм юридичної сили і доказовості. Таку доказовість надають первинним документам обов'язкові та додаткові реквізити.

Дослідження нормативно-правового регулювання операцій з грошовими

коштами показало, що в Україні сформована та добре розвинена база для регулювання операцій з грошовими коштами, проте для подальшого її ефективного використання слід проводити актуалізацію її принципів та положень.

Висновки до розділу 1

Розглянувши різні підходи науковців як вітчизняних так і закордонних, щодо визначення поняття теоретичних аспектів організації обліку грошових коштів та самої суті поняття «грошові кошти», можемо зробити висновок, що поняття «грошові кошти» є досить об'ємним, і потребує всебічного дослідження в залежності від мети та поставлених завдань. Економічна сутність грошових коштів, охоплює безліч обставин їх застосування, а різні підходи науковців до її визначення свідчить про масштабність грошових коштів як економічного поняття.

Дослідивши класифікацію грошових коштів, ми прийшли до висновку, що на даний час не існує єдиної вірної класифікації грошових коштів, що при її застосуванні забезпечує максимальну ефективність їх використання.

Для максимальної ефективності класифікації грошових коштів на підприємстві, вона має враховувати особливості функціонування такого підприємства та бути максимально інтегрованою в його господарську та фінансову систему. Класифікація грошових коштів має враховувати всі специфічні та притаманні окремому підприємству господарські операції, та забезпечувати їх здійснення шляхом обігу грошових коштів через визначені грошові потоки. Подальша класифікація грошових коштів, має враховувати все більше особливостей їх функціонування як в готівковій так і безготівковій формі. Особливу увагу слід приділити саме безготівковій (електронній) формі їх обігу, оскільки технологічний прогрес та всебічна цифровізація поступово витісняють звичні для нас форми готівкових розрахунків.

Цифровізація фінансових розрахунків та грошових коштів обумовлює недосконалість існуючої нормативно-правової бази, яка потребує удосконалення для врахування всіх важливих аспектів існування грошових коштів в безготівковій формі. Нормативно-правова база має знаходитись в постійній динаміці розвитку, а її зміни мають відбуватись паралельно зі змінами обігу грошових коштів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР»

2.1. Аналіз основних показників діяльності ТОВ «Арсенал-Центр»

У сучасному світі метал є одним із найбільш широко використовуваних товарів, а металургія займає лідируючі позиції в більшості ланцюгів створення вартості, забезпечуючи важливу сировину для таких видів економічної діяльності, як металопродукція, машинобудування, будівництво, енергетика та видобуток. Тому питання виробництва і продажу металевих виробів, а також підтримка галузі є дуже важливими для національної економіки.

Металургійна галузь України відноситься до базових галузей національної економіки, яка поряд з іншими, визначає загальний стан соціально-економічного розвитку країни. З нею тісно пов'язані суміжні галузі, що забезпечують її продукцією проміжного споживання, а також галузі, що використовують металопродукцію, як частину власного проміжного споживання.

З одного боку, в Україні металургія все ще залишається однією з основних промислових видів діяльності, на яку припадає 16% загального обсягу промислового виробництва, п'ята частина експорту товарів, понад 200 тис. робочих місць і близько 10% середньостатистичних працівників галузі мають велике стратегічне значення для майбутнього розвитку вітчизняної економіки.

З іншого боку, екологічність галузі є низькою — близько третини викидів у атмосферу всієї економіки припадає на металургійну промисловість, яка характеризується негативною або дуже низькою рентабельністю операційної діяльності, повільним зростанням прямих іноземних інвестицій та інновацій. Це підштовхує до карколомних змін у металургійній промисловості, різко висунувши завдання підвищення ефективності виробництва.

Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) визначається за ціною продажу відвантаженої готової продукції (товарів, послуг), що зазначена в оформлених як підстава для розрахунків з покупцями (замовниками) документах (уключаючи продукцію (товари, послуги) за бартерним контрактом).

Дані щодо обсягів реалізації за видами промислової діяльності сформовано за функціональним підходом (однорідними продуктами). Річні дані щодо обсягів реалізованої продукції за результатами структурного обстеження підприємств сформовано за вирахуванням податку на додану вартість (ПДВ), – за вирахуванням непрямих податків (ПДВ, акцизного збору тощо).

Розглянемо обсяг реалізованої продукції по металургійній галузі за даними сайту Державного комітету статистики, яка наведена у табл.2.1.

Таблиця 2.1

Обсяг реалізованої продукції по металургійній галузі за 2015-2020 рр.

Промисловість	Код за КВЕД-2010	2015р	2016р	2017р	2018р	2019р	2020р
		млн. грн	млн. грн	млн. грн	млн. грн	млн. грн	млн. грн
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	24	5897,3	6894,5	7685,4	11307,3	11117,2	10340,4

Як бачимо з таблиці 2.1 обсяги реалізованої продукції в металургійній галузі поступово зростали починаючи з 2015р по 2018рр. разом із поступовим зростанням світової економіки. Проте, під впливом нової економічної кризи пов'язаної з запровадженням карантинних обмежень та зменшенням платоспроможності покупців, а також демпінгом цін на світових ринках металу, що вплинуло на зниження реалізації, починаючи з 2019 року, яке продовжується і до сьогодні. Динаміка обсягу реалізованої продукції по металургійній галузі має своє відображення на рис.2.1.

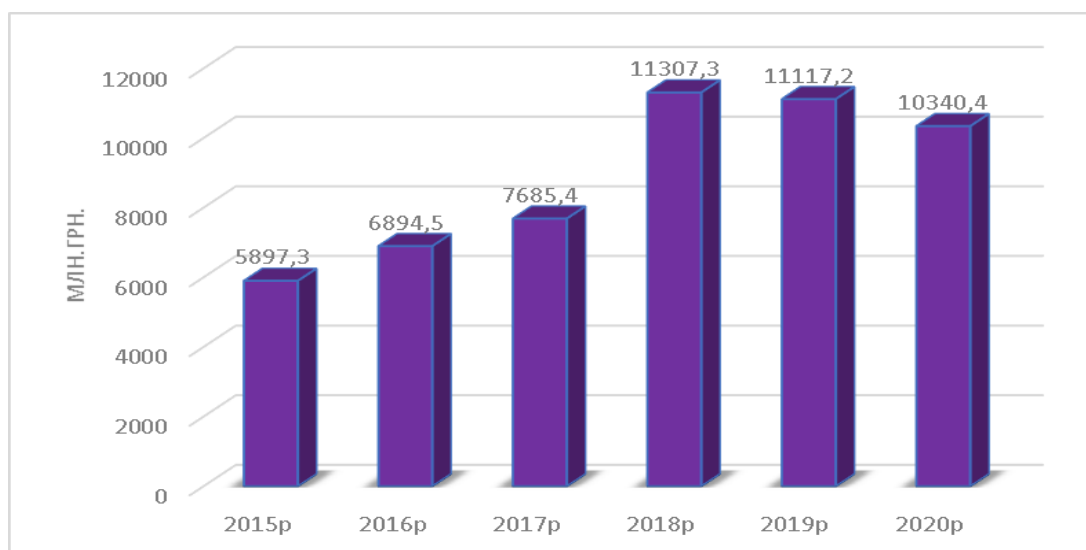

Рис.2.1. Динаміка обсягу реалізованої продукції по металургійній галузі

Далі більш детально розглянемо витрати на виробництво продукції (товарів, послуг) підприємств за видом діяльності за 2012-2020р використовуючи дані з сайту Державного комітету статистики, які наведено у табл.2.2

Таблиця 2.2

Витрати на виробництво продукції (товарів, послуг) підприємств за видом діяльності за 2012-2020р

Вид діяльності	Код за КВЕД–2010	Роки	Витрати на виробництво продукції (товарів, послуг)	З них за складовими витрат				
				матеріальні витрати та витрати на оплату послуг, використані у виробництві	амортизація	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи	інші витрати
				тис.грн	тис.грн	тис.грн	тис.грн	тис.грн
холодне штампування та гнуття	24.33	2012	2545905,5	2276505,2	69704,8	145208,1	50643,7	3843,7
		2013	2230744,6	1966760,0	80407,1	134650,4	47299,8	1627,3
		2014	2366790,7	2134079,9	68716,8	115324,6	40094,3	8575,1
		2015	3065824,7	2829635,7	63805,3	119686,2	42766,3	9931,2
		2016	3959967,6	3621911,7	121824,9	153343,6	32221,2	30666,2
		2017	4920439,5	4572193,6	62812,6	229353,6	48818,9	7260,8
		2018	6191958,0	5658812,0	101654,0	323729,2	70155,5	37607,3
		2019	6047710,7	5373690,0	110176,4	409762,4	89583,1	64498,8
		2020	5892447,6	5194998,3	139127,2	408481,4	90372,4	59468,3

Аналізуючи витрати на виробництво продукції за даними табл.2.2 серед підприємств, а саме за видом діяльності за кодом КВЕД-24.33 холодне штампування та гнуття, згідно даних спостережень за матеріалами сайту Державного комітету статистики України за період з 2012 по 2020 рр. можемо побачити, що серед підприємств витрати поступово зростають, що пов'язано з збільшенням обсягів виробництва продукції та даного виду діяльності. Зростання спричинено збільшенням обсягів виробництва продукції, збільшенням собівартості виробництва даної продукції, а що суттєво вплинуло збільшення вартості сировини для виробництва та витрат на оплату праці. об'єм виробництва нарощується, обсяги переробки сировини нарощуються, тому зростає загальна вартість. Підвищення вартості також суттєво впливає подорожчання сировини, зростання амортизації на пряму залежить від обсягів виробництва. Чим вище

обсяги виробництва, тим вищий рівень витрат на оплату праці. Зростання витрат на оплату праці, автоматично тягне за собою збільшення витрат на соціальні заходи, так як із суми сплачених коштів збільшується сума відрахувань. Несуттєве зниження у 2019-2020р пояснюється загостренням економічної кризи, спричиненою карантинними обмеженнями.

Згідно даних табл.2.2 отримаємо динаміку витрат, за їх складовими за видами діяльності за 2012-2020рр., яка відображена на рис.2.2.

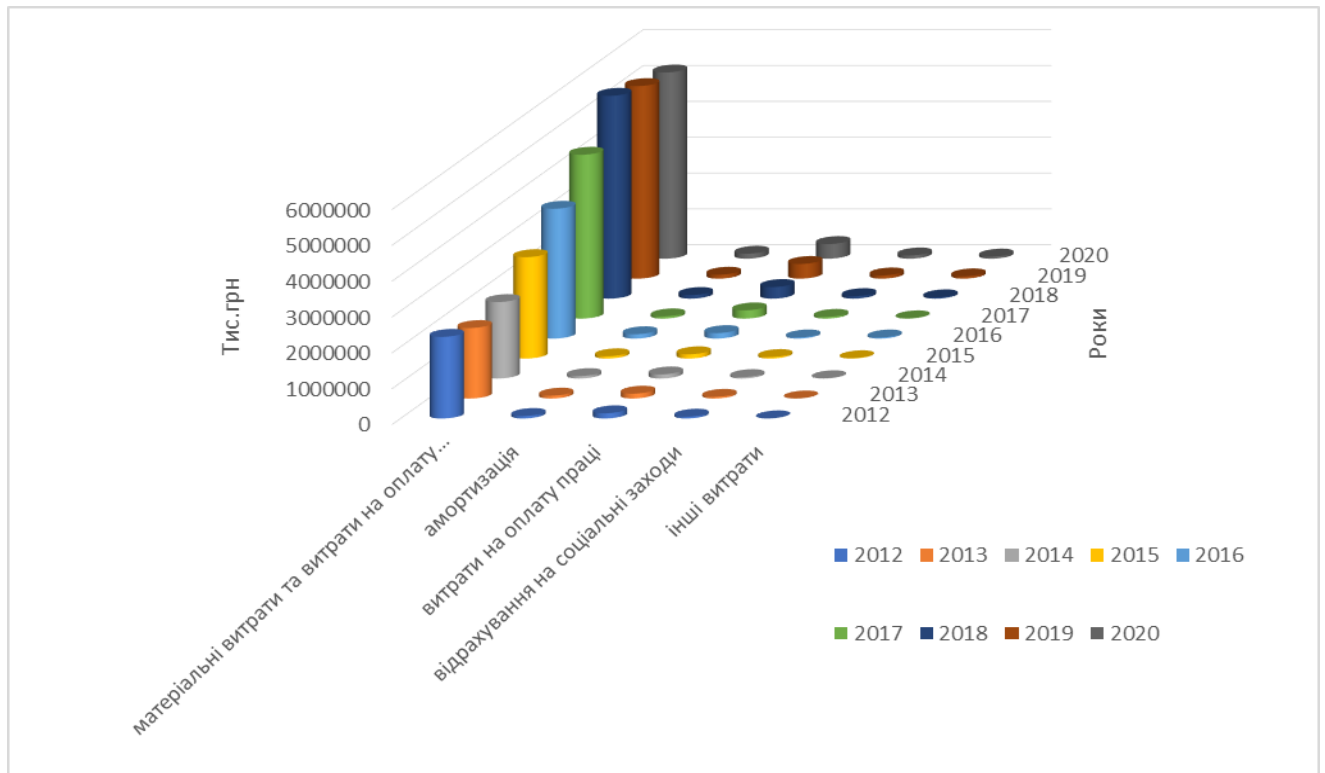

Рис. 2.2. Динаміка витрат на виробництво продукції за їх складовими за видом діяльності за 2012-2020р у тис.грн.

Аналізуючи динаміку витрат на виробництво продукції за їх складовими за видом діяльності за 2012-2020 р, на рис. 2.2 , може спостерігати, що основна маса витрат припадає на матеріальні витрати, потім витрати на оплату праці послуг використану у виробництві, інші такі як амортизація, відрахування на соціальні заходи, інші витрати є займають незначну масу витрат.

Дослідивши металургійну галузь (металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів) можемо стверджувати, що досліджуване підприємство ТОВ «Арсенал-Центр» займає суттєву частку галузі в Україні.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Арсенал-Центр» є лідером ринку з виробництва покрівельних матеріалів. Підприємство було засновано у 1998 році в Одесі, як торгове підприємство. Після придбання сучасних ліній профілювання та відкриття першого заводу, почалась нова історія підприємства, як виробника покрівельних і фасадних матеріалів в Україні. У 2001 році свою роботу розпочав другий завод у м.Києві, у цьому ж році центральний офіс компанії був перенесений з Одеси до Києва.

У м. Васильків Київської області у 2002 році було введено в експлуатацію найбільший за площею завод - 2,5 тис.кв.метрів, на якому встановлено 10 ліній з виробництва металочерепиці, металевого сайдингу, профнастилу, аксесуарів для покрівлі.

У 2003 році вагомим досягненням стало відкриття заводів на сході України. У м.Харкові та м.Доцецьку запрацювали виробничі лінії з випуску профнастилу та металочерепиці.

У 2006 році відкрито завод у м.Нова Каховка, налагоджено випуск профнастилу та аксесуарів для покрівлі.

У 2008 році у м.Біла Церква розпочав свою роботу завод по виготовленню сендвіч-панелей.

У 2010 році відкриваються нові представництва на заході України, ведеться розширення торгової мережі в містах: Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ, Луцьк, Чернівці.

Протягом 2017 року відкрито завод в м.Умані, встановлено нове обладнання.

Місцезнаходження Товариства з обмеженою відповідальністю «Арсенал-Центр» за адресою : 03067, м.Київ, провулок Чугуївський, 21.

Товариство має відокремлені підрозділи, філії не є юридичними особами та діють від його імені та в його інтересах.

ТОВ «Арсенал - Центр» - лідер українського виробництва покрівельних та фасадних матеріалів з оцинкованої та алюмооцинкованої сталі з лакофарбового покриття. ТОВ «Арсенал-Центр» входить до складу ПГ «Арсенал-Центр».

Підприємство у своїй діяльності дотримується стратегії лідирування на основі зниження витрат, оскільки компанія має суттєві капітальні вкладення, інженерні навички, інтенсивне використання робочої сили та відносну простоту виготовлення продукції.

До складу ПП «Арсенал-Центр» також входять:

-ТОВ «Арсенал-панель» - виробництво стінових та покрівельних сендвіч - панелей, м. Біла Церква, з утеплювачем із мінеральної вати та пінопласта.

-ТОВ «Армада - сталь» - постачання та реалізація високоякісної листової пофарбованої сталі в рулонах на територію України.

-ТОВ «Аркада - сталь»- будівельні профілі, U, Z, армуючі профілі для вікон ПВХ, профілі для гіпсокартонних конструкцій, м. Одеса.

-«Акведук ЛТД» - українсько-фінське виробництво та реалізація металевих водостічних систем, м. Васильків.

З моменту заснування Товариство з обмеженою відповідальністю «Арсенал-Центр» будує свій бізнес, використовуючи накопичений потенціал і здійснюючи масштабні інвестиції у розвиток своїх виробничих потужностей. ТОВ «Арсенал-Центр» постійно розширяє свій бізнес за рахунок відкриття нових виробничих і торгових представництв, що динамічно розвиваються по всій території України.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Арсенал-Центр» створено відповідно до рішення Установчих (Загальних) зборів засновників згідно Цивільного кодексу України, Закону України «Про господарські товариства» та інших чинних нормативно-правових актів, про що свідчить Свідоцтво про державну реєстрацію підприємства (Додаток А.), та Довідка з Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України (Додаток Б).

Товариство є юридичною особою і діє на підставі Статуту, має самостійний баланс, поточний та інші рахунки в банках, здійснює бухгалтерський облік та веде статистичну звітність, має печатку та штампи зі своїм найменуванням.

Джерелом формування майна є грошові кошти та майнові внески учасників Товариства.

Головною метою створення підприємства є здійснення виробничо-

господарської, комерційної та іншої діяльності та отримання на цій основі максимального прибутку Товариством та його учасниками.

Предметом діяльності підприємства згідно Статуту є (Додаток В) :

- оптова та роздрібна торгівля товарами народного споживання власного виробництва та інших виробників, організація і здійснення торгівлі продуктами харчування, автомобілями і іншими транспортними засобами (причепами, мотоциклами, автобусами, човнами, катерами, морськими суднами, комплектуючими та агрегатами до них), а також іншими товарами, для чого Товариство має право будувати і відкривати фірмові магазини, їдальні, ресторани, буфети і інші заклади торгівлі та громадського харчування, проводити аукціонну торгівлю антикваріатом, ювелірними виробами, нерухомістю та іншими товарами і майном;

- купівля, приймання та здача в оренду або безоплатна передача рухомого та нерухомого майна, а також відчуження у будь-якій формі власного майна згідно з Статутом і діючим законодавством України;

- організація закладів громадського харчування;

- оптова та роздрібна торгівля нафтопродуктами, паливно-мастильними матеріалами;

- посередницька діяльність усіх видів;

- надання торгівельно - посередницьких, експертних, консультаційних, інформаційних, представницьких, сервісних, побутових, комунальних, дилерських, брокерських, юридичних, маркетингових, інжинірингових та інших послуг;

- створення стоянок для паркування автотранспорту з сервісними станціями щодо обслуговування автомобіля, а також автозаправні станції паливними та мастильними матеріалами;

- відкриття свого власного автогосподарства;

- торгівля автотранспортними засобами, запасними частинами до них;

- ремонт, технічне і сервісне обслуговування автомобільного, залізничного, водного, авіаційного транспорту, електромеханічного обладнання, будівельної,

обчислювальної, та іншої техніки і технічних засобів, обробка програмного забезпечення обчислюваної техніки;

- технічне обслуговування та ремонт автомобілів, створення станцій техобслуговування;

- створення та експлуатація авто сервісних та автозаправних станцій та пунктів;

- створення та експлуатація стоянок для автомобілів;

- відновлення та ремонт деталей, вузлів та агрегатів автомобілів, їх реалізація та реалізація запасних частин;

- організація прокату автомобілів;

- придбання та реалізація автозапчастин та інших товарів автомобільної промисловості;

- будівництво комплексних центрів по ремонту та технічному обслуговуванню автотранспорту, бензозаправних станцій, станцій технічного обслуговування;

- оптова та роздрібна торгівля бензином, дизельним паливом, паливно-мастильними матеріалами;

- придбання, ремонт, виготовлення, адаптація, експлуатація, монтаж, налагодження, прокат, оренда та реалізація (також за правилами комісійної торгівлі) засобів обчислюваної техніки всіх різновидів, різної комутаційної, електронної та радіоапаратури, засобів зв'язку, організаційної техніки та офісного обладнання, охоронної апаратури;

- організація та здійснення міжнародних та внутрішніх вантажних та пасажирських перевезень автомобільним, повітряним, річковим і морським транспортом, будівництво і експлуатація шляхів сполучення, транспортних засобів і комунікацій;

- надання транспортно-експедиційних послуг при перевезеннях зовнішньо-торговельних і транзитних вантажів;

Види основної та інших видів діяльності ТОВ «Арсенал-Центр» станом на 01.01.2021р згідно шифру за КВЕД подані у (табл.2.3).

Види діяльності ТОВ «Арсенал-Центр» станом на 01.01.2021р

Вид діяльності	Шифр за КВЕД	Назва
Основний вид діяльності	24.33	Холодне штампування та гнуття
Інші види діяльності	46.19	Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту
	46.73	Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням
	47.52	Роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах
	49.41	Вантажний автомобільний транспорт
	68.20	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна
	71.12	Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах
	78.10	Діяльність агентств працевлаштування
	78.30	Інша діяльність із забезпечення трудовими ресурсами

У структуру підприємства (Додаток Г) входить такі дільниці:

- департамент бухгалтерського та податкового обліку: відділ обліку продажів та виробництва, відділ закупівлі сировини та матеріалів, відділ обліку фінансово-розрахункових операцій, відділ складського обліку;
- фінансово-економічний департамент: відділ праці та заробітної плати;
- департамент по роботі з персоналом: відділ кадрів, відділ адміністративно-господарський, відділ підбору та розвитку персоналу;
- департамент логістики: відділ транспортної логістики, відділ закупівлі товарної групи; відділ транспортного обслуговування;
- департамент аудиту та ревізій : відділ контрольно-ревізійний;
- комерційний департамент: відділ продажів по Києву та області, відділ об'єктних продажів, зовнішньо - економічний відділ, відділ реклами;
- департамент інформаційних технологій : інформаційно-технічний відділ;
- виробничий департамент : виробничий цех, відділ оперативного обліку, відділ виробничої логістики, відділ технічного контролю;
- юридичний департамент : відділ договірної роботи, відділ з претензійно -

позовної роботи;

- департамент безпеки : відділ безпеки, відділ охорони праці та техніки безпеки.

Основним видом діяльності Товариства є виробництво покрівельних і фасадних матеріалів з тонколистової сталі, вогнестійких мінераловатних сандвіч-панелей, водостічних систем.

На сьогодні в Україні успішно працюють 11 заводів промислової групи, з яких 9 заводів з виробництва покрівельних та фасадних матеріалів ТОВ «Арсенал-Центр», а саме: Київ, Васильків, Одеса, Харків, Суми, Запоріжжя, Хмельницький, Біла Церква, Херсон.

Усі заводи групи оснащені сучасним італійським і фінським устаткуванням, яке дозволяє випускати продукцію, що відповідає вищим європейським стандартам якості.

До складу компанії входить 40 філіалів у всіх регіонах України, дилерська мережа налічує більше 800 юридичних осіб.

ТОВ «Арсенал-Центр» представляє весь спектр продукції для облаштування покрівель та фасадів:

- Металочерепиця «Арсенал» (класична форма хвилі);
- Профнастил «Арсенал» (покрівельний, стіновий, несучий) 8,10,20,35, 45,57,60,75,100 мм;
- Гладкий лист; Планки; Водостічні системи Plastmo;
- Сандвіч - панелі з утеплювачем з мінеральної вати та пінополістиролу;
- Металевий сайдинг для облицювання фасадів;
- Теплоізоляція ISOVER, ROCKWOOL, Isovat (м. Житомир);
- Мансардні вікна Fakro, Velux; Паро, - гідроізоляційні плівки;
- Комплектуючі та аксесуари для покрівлі, водостічних та фасадних систем.

Великий парк технологічного обладнання включає в себе більше 100 виробничих ліній і верстатів, що дозволяє випускати широку номенклатуру продукції.

Металочерепицю, профнастил, сандвіч-панелі, гладкий лист, планки та

металевий сайдинг підприємство виготовляє на власних заводах, а водостічні системи, теплоізоляцію, профілі для каркасного будівництва, мансардні вікна, плівки, комплектуючі та аксесуари підприємство продає на умовах посередника.

При виробництві готової продукції на всіх підприємствах Промислової Групи «Арсенал-Центр» використовується тільки високоякісна рулонна сталь з різними видами покриття. Сировина закуповується безпосередньо у провідних світових виробників сталі.

У збуті своєї продукції підприємство орієнтується на приватних забудовників. Саме ця цільова група виявляється найефективнішою в плані споживання металочерепиці та профнастилу.

Бренд виробника є більш вагомим фактором, ніж магазин. Користувачі Інтернету, які шукають металочерепицю і профнастил, обирають товар за принципом "бренд - характеристика продукту". При цьому, вони вважають за краще не розбиратися у властивостях товару, про що свідчить низька частка інформаційного попиту.

Динаміку попиту на металочерепицю та профнастил на онлайн-ринку України з уточненням виробника, липень 2018 - червень 2021рр. можна спостерігати на рис.2.3, з якого видно що ТОВ «Арсенал-центр» займає друге місце серед попиту на даний вид продукції.

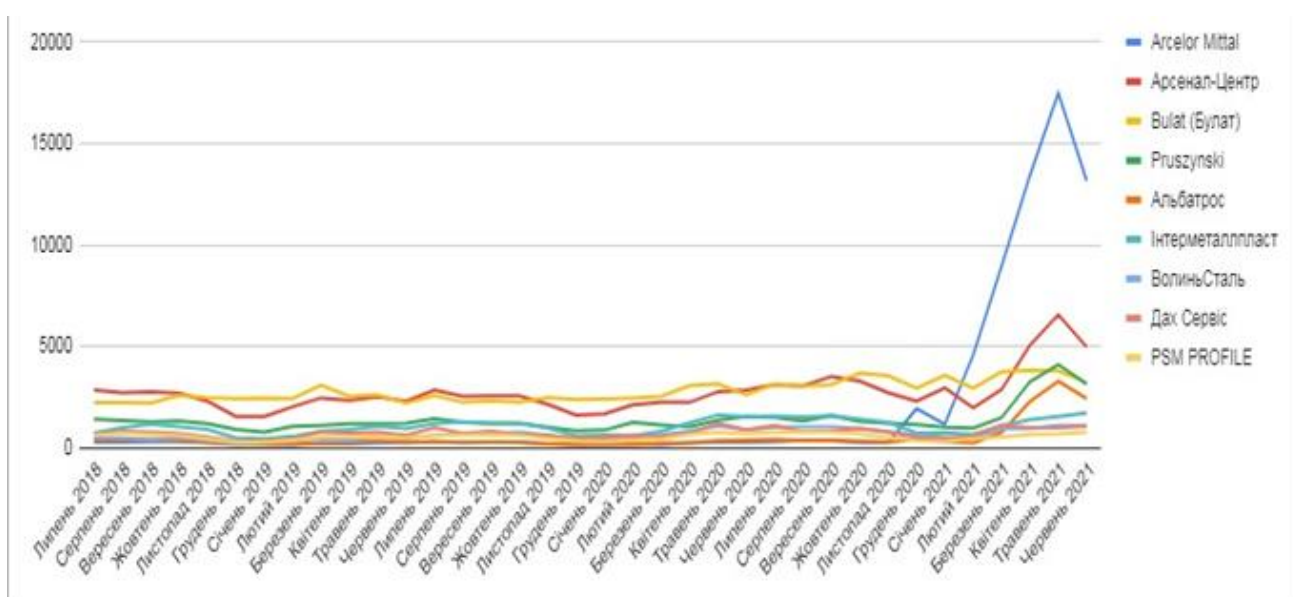

Рис.2.3. Динаміка попиту на металочерепицю та профнастил на онлайн-ринку України з липня 2018р. по червень 2021р.

Як бачимо на рис 2.3 з попиту по місяцям з липня 2018р по червень 2021р продукція підприємства ТОВ «Арсенал-Центр» займає друге місце, що свідчить про конкурентоспроможні ціни та достатня якість виготовленої продукції.

Для більш детального відображення частки ринку для підприємства розглянемо розподіл попиту на продукцію в період з липня 2020р по червень 2021р (частка попиту на металочерепицю та профнастил) з уточненням виробника яка виглядає наступним чином на рис.2.4.

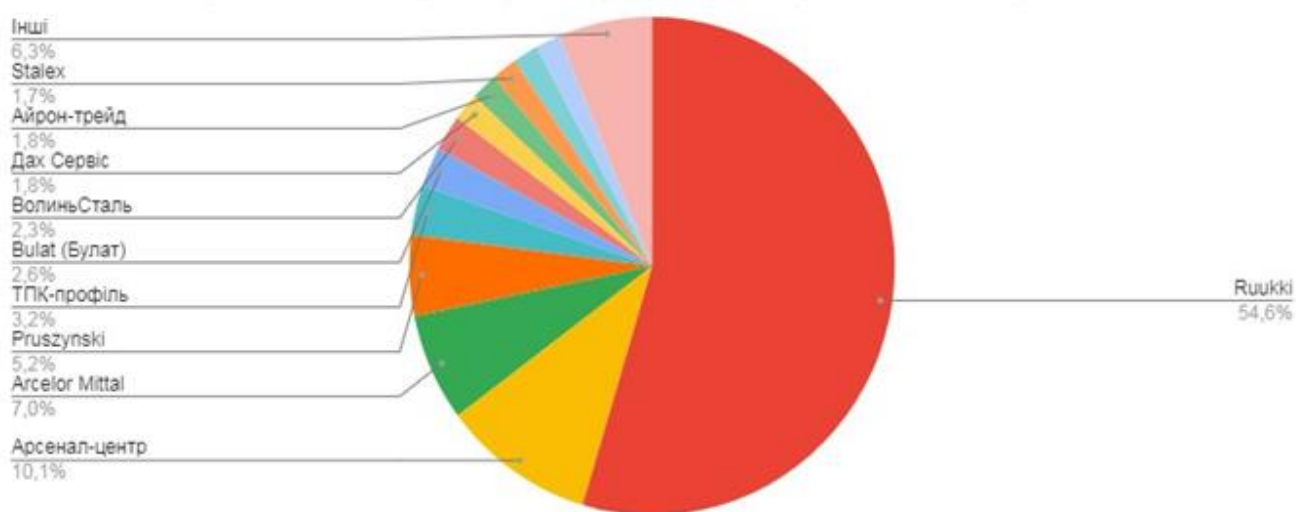

Рис. 2.4. Розподіл попиту на металочерепицю та профнастил з уточненням виробника, липень 2020р. - червень 2021р.

Як бачимо на рис. 2.4 за досліджуваний період с липня 2020р по червень 2021р, основну частку попиту 54,6% на металочерепицю та профнастил припадає на виробника «Ruukki», який є головним конкурентом ТОВ «Арсенал-Центр» і займає основну частку ринку. Значна частка попиту виробника «Ruukki» пов'язана з високою якістю продукції та конкурентоспроможною ціною, яка забезпечується за рахунок великих об'ємів реалізації. Підприємство ТОВ «Арсенал-Центр», його частка попиту на металочерепицю та профнастил складає 10,1%, в обсязі іншу частину ринку 35,3% розподілено між іншими виробниками України.

Основними постачальниками металу для підприємства ТОВ " Арсенал-Центр", є найбільші світові виробники: південнокорейський концерн DongbuSteel, Union , українських заводів "Метали і Полімери" і "Модуль", які представлені у (табл.2.4) .

Основні постачальники або підрядники ТОВ «Арсенал-Центр» станом на
01.01.2021р

Назва	Види поставок або послуг	Очікуваний (фактичний) річний обсяг операцій, тис.грн.
ТОВ "МЕТІНВЕСТ-СМЦ "	оцинкований метал	16613
ТОВ " ЕД-МАР "	оцинкований метал	9147
ТОВ "НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО "СІСТАР"	прокат плоский з вуглецевої сталі	807
ТОВ "СТІЛ ХАБ "	оцинкований метал	23532
ТОВ "МОДУЛЬ-УКРАЇНА"	оцинкований метал	129155

ТОВ «Арсенал-Центр» компанія ,орієнтована на клієнта, що чесно вказує товщину металу, кількість цинку, товщину поліестерового шару і країну виготовлення забарвленого металу.

Характер виробництва – індивідуальний. Відбувається випуск продукції в одному або кількох екземплярах. Це виробництво універсальне і гнучке. Воно потребує універсального обладнання та фахових робітників, оскільки вони виконують різні операції і без періодичного повторення. Продуктивність праці маленька, порівняно з іншими типами виробництва. Собівартість виготовленої продукції велика.

Загроза появи нових конкурентів має місце, оскільки бар'єри для входу на ринок невисокі, існує диференціація продукції, економія на масштабах виробництва.

Конкурентами підприємства по панелях є фірми : ВБК Комплексгруп, Корпорація Промстан, Компанія ТПК, INTECO CONSTRUCTION, USP PANEL, по основній продукції : Інтерметалпласт, ТОВ Альба профіль Україна, НВН.

Постачальники мають свою владу на ринку, оскільки кількість постачальників сировини обмежена, у загальних витратах галузі витрати на сировину складають вагому частку, постачальники вносять вагому частку у якість продукції, оскільки існують випадки постачання бракованого металу.

Дані по основним покупцям та замовникам ТОВ «Арсенал-Центр» станом

на 01.01.2021р. подані у (табл.2.5)

Таблиця 2.5

Основні покупці або замовники ТОВ «Арсенал - Центр» станом на
01.01.2021р

Назва	Види продукції (товарів) або послуг	Очікуваний (фактичний) річний обсяг операцій, тис.грн.
ТОВ " РЕСУРС ХОЛДИНГ"	Готова продукція	7137
ТОВ" ВИРОБНИЧО-КОМЕРЦІЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ФАВОРИТБУД"	Готова продукція	6813
ТОВ " МЕТТАЙМ"	Готова продукція	3808
ТОВ" ВИРОБНИЧО-КОМЕРЦІЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО " ДНІПРОСТАЛЬ"	Готова продукція	11518
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ХС ГРУП"	Готова продукція	1258
ТОВ " АСТОВ"	Готова продукція	2386

Ринок покрівельних та фасадних матеріалів на сьогоднішній день добре розвинений та пропонує споживачам великий асортимент продукції з різних країн, наприклад: Польща, Німеччина, Бельгія, Україна і т. д.

Для того щоб бути конкурентоздатними виробники акцентують увагу споживачів на якості продукції та доступній ціні, що робить важкими умови конкуренції на ринку. Тому продовжують функціонувати тільки найсильніші та інноваційніші підприємства.

Не дивлячись на негативні прогнози, основна ставка робиться на якість продукції. На українському ринку найбільшими виробниками покрівельних матеріалів є: ТОВ «Арсенал-Центр», «ТПК-профіль», «Сталекс», «Прушинські», «Баварія-профіль», «Тайл», «Євроізол», «Авіста», «Руккі», «Інтерметалпласт», «Він-скіф», «Альба-профіль», «Євромодуль», «НВН».

Для більш детального дослідження підприємства проведемо його SWOT аналіз.

SWOT-аналіз - це інструмент стратегічного планування, який дозволяє описати реалістичний стан справ будь-якої компанії. Він проводиться з метою дослідження підприємства як господарюючої системи у певному ринковому середовищі.

Абревіатура «SWOT» перекладається відповідно як «сильні сторони, слабкі

сторони, можливості, погрози». SWOT-аналіз дає змогу формувати загальний перелік стратегій підприємства з урахуванням їхніх особливостей – адаптації до середовища або формування впливу на нього.

SWOT-аналіз в порівнянні з іншими методами має як переваги, так і недоліки. Основною його перевагою є простота і можливість витратити невеликі кошти на його проведення, можливість визначити конкурентні переваги підприємства та сформувані стратегічні пріоритети, періодично проводити діагностику ринку та ресурсів підприємства.

Недоліками SWOT-аналізу, які потрібно враховувати є: неможливість врахування всіх сил і слабкостей, можливостей і загроз.

Перевагою SWOT-аналізу є проведення комплексного дослідження компанії, конкурентів галузі загалом. Складання SWOT-аналізу полягає у перерахуванні всіх значних аспектів бізнес-діяльності.

Категорії «сильні та слабкі сторони» належать до факторів, що визначаються внутрішнім станом справ у компанії.

Категорії «можливості та загрози» - зовнішні чинники, які необхідно враховувати під час розробки чергового бізнес-плану.

Сильні сторони та можливості відображають позитивні аспекти на даному етапі розвитку компанії. Це елементи, які сприяють досягненню поставлених бізнес-цілей. Слабкі сторони та загрози є негативними аспектами, що перешкоджають розвитку компанії.

Проведемо SWOT-аналіз за 2020 рік, який наведений у табл.2.6.

Таблиця 2.6

SWOT-аналіз для ТОВ «Арсенал-Центр» за 2020р

Вид аналізу	Можливості	Загрози
1	2	3
SWOT-аналіз	1.Збільшення виробничих потужностей. 2. Збільшення кількості філій та перехід на масове виробництво	1.Низька купівельна спроможність населення 2.Мінімізація підприємствами товарних запасів
Сильні сторони:	Поле сильних сторін і можливостей:	Поле сильних сторін та загроз:

Продовження Табл.2.6		
1	2	3
1.Досвід роботи на ринку 2.Широкий асортимент 3.Значна кількість постійних клієнтів 4.Збільшення ринкової частки 5.Конкурентоспроможний продукт	1.Участь у тендерах, збільшення частки ринку 2.Привернення уваги можливих клієнтів 3. Вчасне виконання замовлень, шляхом переорієнтації виробництва на масове	1.Захист частки ринку 2.Встановлення доступних цін на продукцію
Слабкі сторони:	Поле слабких сторін і можливостей:	Поле слабких сторін та загроз:
1.Високі витрати на транспортування 2.Недостатній рівень кваліфікації персоналу 3.Недостатньо ефективна робота з клієнтами 4.Низький рівень системи керування товарними запасами 5.Залежність від поставок сировини 6.Нерівномірне завантаження виробничих ліній	1.Завчасна закупівля сировини для безперебійного виробництва 2.Реалізація програми навчання фахівців 3. Збільшення автопарку підприємства 4.Постійне завантаження виробничих ліній шляхом збільшення запасів готової продукції	1.Підписання договорів з постачальниками сировини 2.Миттєве постачання продукції на склад, щоб не тримати великих запасів.

Отже, відповідно до проведеного SWOT-аналізу, бачимо що, підприємству потрібно покращувати роботу персоналу з клієнтами, зв'язки з постачальниками сировини, збільшувати частку ринку, організувати постійне завантаження виробничих ліній шляхом збільшення запасів готової продукції на складах підприємства, перехід на масове виробництво, що дозволить вчасно та швидко виконувати замовлення.

Світова пандемія коронавірусної хвороби (COVID-19) та запровадження в Україні у березні 2020 року Кабінетом Міністрів України карантинних та обмежувальних заходів, спрямованих на протидію її подальшого поширення в Україні, спричинили значне погіршення економічних умов для одних товариств та поглиблення економічної невизначеності для інших. Ці обставини можуть мати прямий та непрямий фінансовий вплив на діяльність Товариства та українських підприємств в цілому. Зокрема, прямий вплив може проявлятися через знецінення необоротних активів, суттєву зміну їх справедливої вартості, зміни очікуваних

кредитних збитків щодо фінансових активів, знецінення дебіторської заборгованості тощо. Непрямий – через вплив на покупців та постачальників, що може призвести до зростання витрат чи зниження доходів, необхідності перерахунку забезпечень.

Проведемо аналіз основних економічних показників діяльності ТОВ «Арсенал - Центр» за 2018-2020 роки. Для цього проаналізуємо чистий дохід, собівартість, чисельність працівників, вартість основних засобів, чистий прибуток та інші показники (табл.2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз основних показників діяльності ТОВ «Арсенал-Центр»
за 2018-2020 роки

Економічні показники	2018р.	2019р.	2020р.	Відхилення			
				Абсолютне		Відносне (%)	
				2019 до 2018	2020 до 2019	2019 до 2018	2020 до 2019
Чистий дохід (тис. грн.)	660064	701588	745364	41524	43776	6,29	6,24
Собівартість реалізованої продукції, наданих послуг (тис. грн.)	561085	595917	614595	34832	18678	6,2	3,1
Коефіцієнт доходу на 1 грн. витрат з надання послуг	1,18	1,18	1,21	0	0,03	0	2,5
Чисельність персоналу, чол.	366	330	324	-45	-6	-9,8	-1,8
Продуктивність праці (тис.грн./ чол.)	1760,17	2126,02	2300,51	365,85	174,49	20,8	8,2
Фонд оплати праці (тис.грн.)	46279	52633	56481	6354	3848	13,7	7,3
Середньорічна зарплата тис.грн./грн.	126,45	159,49	174,32	36,08	14,83	26,1	9,3
Чистий прибуток (тис.грн.)	30689	27203	29267	-3486	2064	-	-
Рентабельність продажу (%)	4,65	3,88	3,93	-0,77	0,05	-	-
Середньорічна вартість основних засобів (тис.грн.)	51007	54225	54038,5	3218	-186,5	6,3	-0,3
Фондовіддача	11	10,98	11,37	-0,02	0,39	-0,18	3,55
Фондоозброєність, тис.грн/чол	139,36	164,32	166,79	24,96	2,47	17,9	1,5

Проаналізувавши основні показники діяльності за 2018-2020р можемо визначити наступне. Як бачимо з розрахунків чистий дохід від діяльності підприємства у 2020р порівняно з попередніми роками зріс на 43776 тис.грн, також спостерігається суттєве зростання собівартості реалізованої продукції. Причиною цього є значне підвищення цін на світових ринках металу, та як наслідок собівартості сировини, що є основою для діяльності нашого підприємства. З причини збільшення собівартості продукції підприємство збільшило вартість готової продукції, що в свою чергу дало позитивний результат та збільшило чистий дохід підприємства у 2020р майже на7%. Про зростання доходу також свідчить зростання коефіцієнта доходу на 1грн. витрат, що можна охарактеризувати як позитивна динаміка для діяльності підприємства .

Проаналізувавши динаміку численності персоналу за 2018-2020 роки, як бачимо його незначне скорочення. Це спричинено тим, що підприємство націлено на автоматизацію виробництва. Нові основні засоби , лінії для прокату металу є все більше автоматизовані, та не потребують залучення великої кількості обслуговуючого персоналу, що в свою чергу також позитивно впливає, як на саму діяльність підприємства, так і на рентабельність підприємства в цілому. Про що свідчить і зростання показнику продуктивності праці, тобто через зростання загального доходу та скорочення робочої сили для досягнення цього доходу співвідношення спричинило до зростання продуктивності праці.

Обрахувавши показник продуктивності праці, можемо зазначити, в порівнянні з іншими суб'єктами господарювання на підприємстві є висока ефективність виробництва людських ресурсів, про що свідчить показник продуктивності праці в 2300,51 тис.грн. на одну людину. Це досягається за рахунок значної автоматизації виробничого процесу та високої рентабельності діяльності в загалом.

Проаналізувавши фонд оплати праці можемо сказати, що зростання фонду оплати праці та середньорічної заробітної плати обумовлено політикою підприємства до поступового підвищення плати працівникам.

Чистий прибуток знизився за рахунок збільшення собівартості продукції.

Собівартість продукції знизилась, ціни не відразу піднімалися, а з деяким запізненням, так як попит в Україні у зв'язку з економічною кризою (COVID-19), був низьким. Підприємство вирішило не робити ризького підняття цін на готову продукцію, хоча і сировина була закуплена вже значно вищими цінами, що в свою чергу впливало на зменшення чистого прибутку, порівняно з 2019р. Що за собою потягнуло зменшення рентабельності продажу.

Фондоозброєність на дуже високому рівні, що свідчить про автоматизацію виробництва і мінімальні затрати людських ресурсів. В цьому плані, дуже ефективно побудована робота, про свідчить і фондovіддача і фондоозброєність.

Отже підприємство створене і діє на законних підставах, є юридичною особою, складає та подає фінансову і податкову звітність.

Достатність грошових коштів впливає на життєдіяльність та поточну ефективність роботи підприємства ТОВ «Арсенал-Центр». Якість грошового обороту підприємства визначається не лише складом грошових потоків, але й показниками ритмічності, синхронності надходження, витрачання та ефективності грошових потоків. Обчислення цих показників здебільшого вимагає наявності внутрішньої облікової інформації підприємства, а не лише даних звітності. Зазвичай серед таких показників виділяють:

1. Оцінка рівномірності надходжень грошових коштів за періодами.

Рівномірність надходження грошових коштів показує, як вхідний грошовий потік розподіляється у часі протягом звітного періоду та як одноденний грошовий потік відрізняється від середньоденного. Значення показника повинно наближатися до нуля, що є ознакою рівномірності надходжень грошових коштів;

2. Коефіцієнт рівномірності надходження грошових коштів –показує частку середнього відхилення вхідного грошового потоку від його середнього значення в обсязі вхідного грошового потоку. Значення показника повинно наближатися до нуля.

3. Оцінка рівномірності видатків грошових коштів за періодами.

Рівномірність витрат грошових коштів - показує, як вихідний грошовий потік розподіляється у часі протягом звітного періоду та як одноденний грошовий

потік відрізняється від середньоденного. Значення показника повинно наближатися до нуля, що є ознакою рівномірності витрачання грошових коштів.

4. Коефіцієнт рівномірності використання грошових коштів показує частку середнього відхилення вихідного грошового потоку від його середнього значення в обсязі вихідного грошового потоку. Значення показника повинно наближатися до нуля.

5. Оцінка ступеня синхронності (збалансованості) грошових потоків (надходжень і видатків).

Синхронність надходження та витрати грошових потоків показує відповідність у часі та за обсягами надходження та витрат грошових коштів підприємства. Значення показника повинно наближатися до нуля, що є свідченням узгодженості вхідних та вихідних потоків за обсягами і часом здійснення;

6. Коефіцієнт синхронності надходження та витрати грошових коштів показує, яку частку становить середнє відхилення між вхідними та вихідними грошовими потоками у загальному вихідному грошовому потоці. Значення показника повинно наближатися до нуля.

Показники оцінювання ефективності грошових потоків, які можуть бути обчислені на основі інформації "Звіту про рух грошових коштів" (форми № 3) мають велике значення для оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства.

З метою аналізу руху грошових коштів здійснюють коефіцієнтний аналіз шляхом використання наступних коефіцієнтів:

1) коефіцієнт достатності чистого грошового потоку – це відношення суми чистого грошового потоку до суми виплат боргу з довгострокових, короткострокових кредитів і позик, збільшених на суму приросту запасів та дивідендів (процентів), виплачених власникам підприємства (акціонерам) на вкладений капітал

2) коефіцієнт ефективності грошового потоку надає уявлення про співвідношення чистого грошового потоку до вихідного грошового потоку

підприємства, тобто співвідношення чистих надходжень коштів у сукупних видатках підприємства.

3) коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку надає можливість оцінити рівень інвестування підприємства чистими надходженнями коштів. Визначається як відношення чистого грошового потоку підприємства, зменшеного на суму дивідендів (процентів), виплачених власникам (акціонерам) на вкладений капітал, до чистого грошового потоку підприємства;

4) коефіцієнт ліквідності грошового потоку на дає можливість оцінити співвідношення між сумою вхідного і вихідного грошового потоку підприємства. Для забезпечення ліквідності грошового потоку значення цього коефіцієнту повинно бути більшим за одиницю.

Розглянемо показники ритмічності та синхронності грошових потоків ТОВ «Арсенал-Центр» які наведені у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз показників ритмічності та синхронності грошових потоків
ТОВ «Арсенал-Центр» за 2018-2020рр

Показник	Роки			Відхилення 2019р до 2018р	Відхилення 2020р до 2019р
	2018	2019	2020		
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	2,44	0,57	1,41	1,87	0,84
Синхронність надходження та витрат грошових потоків	10642,07	8862,01	2253,60	-1780,06	- 6608,41
Рівномірність надходження грошових коштів	6312,08	4084,51	2711,31	-2227,57	- 1373,20
Рівномірність витрат грошових коштів	1626,22	7737,31	2352,91	6111,09	- 5384,40
Коефіцієнт синхронності надходження та витрат грошових коштів	1,95	0,49	0,53	++1,46	0,04
Коефіцієнт рівномірності надходження грошових коштів	0,48	0,40	0,45	-0,08	0,05
Коефіцієнт рівномірності використання грошових коштів	0,30	0,42	0,55	0,12	0,13

Розрахувавши основні показники ритмічності та синхронності грошових коштів можемо зробити висновок, що підприємством не ефективно

використовуються поточні грошові кошти в її господарській діяльності. Про це свідчить показник синхронності надходження та витрат грошових потоків, який у 2020р. зменшився до 2253,60, порівняно з попередніми роками. Це свідчить про те, що співвідношення суми надходження грошових коштів з їх витрачанням побудовано не вірно. Компанія витрачає більше грошових коштів ніж може залучити в той самий період часу. Показники рівномірності надходжень та рівномірності витрат грошових коштів свідчать про те, що кошти використовуються не ефективно і потрібно удосконалювати систему контролю руху грошових коштів на підприємстві.

Для більш глибокого аналізу ефективності використання грошових коштів розрахуємо показники ліквідності ТОВ «Арсенал- Центр» за 2018-2020рр., які наведені в табл.2.9

Таблиця 2.9

Розрахунок показників ліквідності ТОВ «Арсенал-Центр» за 2018 -2020 рр.

Найменування показників	Методика розрахунку	Нормативне значення	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2019р до 2018р	Відхилення 2020р до 2019р
Показники ліквідності							
Коефіцієнт покриття	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	>1	0,80	0,85	0,90	0,05	0,05
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Грошові кошти + Дебіторська заборгованість) / Поточні зобов'язання	0,7 – 0,8	0,30	0,16	0,32	-0,14	0,16
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	0,2 – 0,25	0,10	0,03	0,12	-0,07	0,09
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	Оборотні активи – Поточні зобов'язання	>0	-83414	-41736	-21339	41678	20397

Як бачимо з розрахунків, коефіцієнт покриття на підприємстві ТОВ «Арсенал- Центр» складає у 2020р. - 0,90, тоді як нормативне значення показника має бути >1. Це свідчить про те, що велика частка оборотних активів підприємства формується за рахунок поточних зобов'язань. Що є негативним для фінансово-економічної безпеки підприємства, так як підприємство є залежним

від залучення грошових коштів та відсоткової ставки.

Згідно даних табл.2.9 відобразимо показники ліквідності ТОВ «Арсенал-Центр» за 2018-2020р., які подано на рис.2.5.

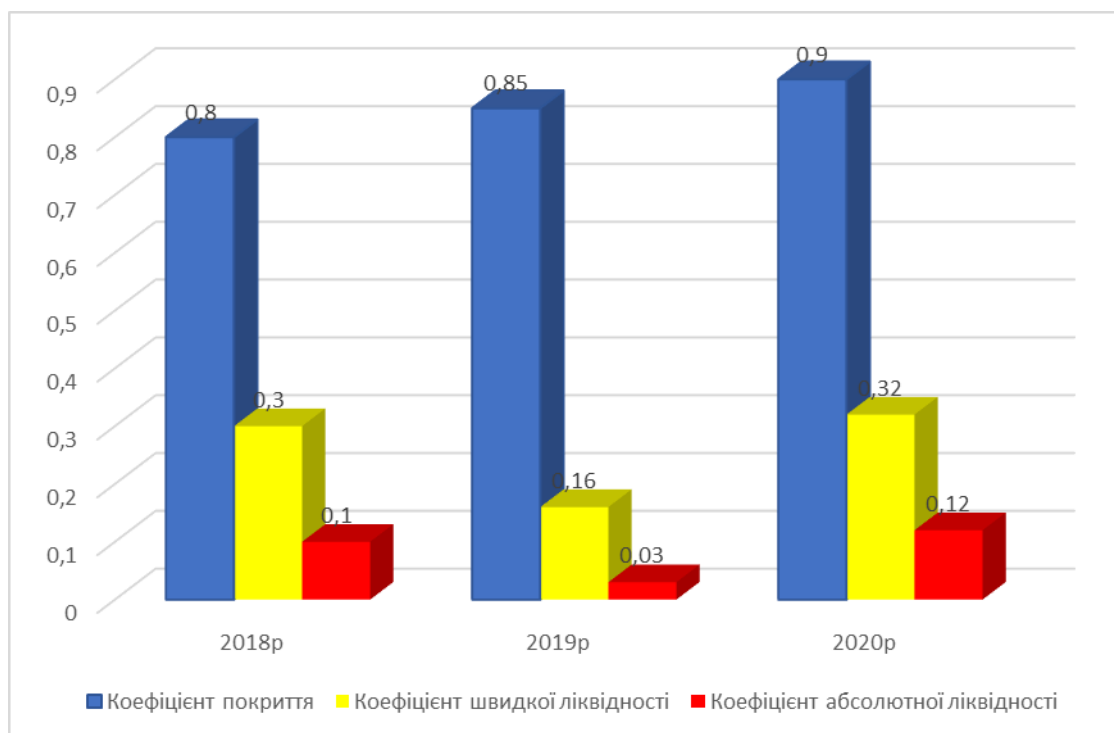

Рис. 2.5. Показники ліквідності ТОВ «Арсенал-Центр» за 2018-2020рр.

Розрахувавши коефіцієнт швидкої ліквідності ми бачимо, що в структурі грошових коштів підприємства, власні грошові кошти та дебіторська заборгованість, є значно меншою від суми поточних зобов'язань. Це свідчить про те, що ми залежні від кредиторів.

Розрахувавши коефіцієнт абсолютної ліквідності бачимо, що основну частку активів підприємства займають не ліквідні активи. Тобто майже велика частка активів є неліквідними (основні засоби, запаси, товарна продукція), то швидкість їх перетворення в грошові кошти є низькою. А самими ліквідними активами взагалі є грошові кошти, то у підприємства частка грошових коштів до поточних зобов'язань низька, про що свідчить коефіцієнт абсолютної ліквідності. Підприємству потрібно нарощувати поточні оборотні активи у вигляді готівкових коштів чи коштів на рахунках в банках, що дозволить нам більш ліквідно їх використовувати.

Показник чистого оборотного капіталу свідчить про те, що підприємство

здебільшого інвестує кошти в необоротні активи, а частка оборотних активів по відношенню до поточних зобов'язань є низькою.

Отже можемо зробити висновок, що підприємству потрібно збільшувати кількість оборотних активів шляхом інвестування в запаси товарної продукції на складах та грошових коштів на рахунках. Це підніме ліквідність і чистий оборотний капітал.

Для подальшого аналізу, розраховуємо показники платоспроможності ТОВ «Арсенал-Центр» за 2018-2020 рр., які наведені у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Розрахунок показників платоспроможності ТОВ «Арсенал-Центр»
за 2018 -2020 рр.

Найменування показників	Методика розрахунку	Нормативне значення	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2019р до 2018р	Відхилення 2020р до 2019р
1	2	3	4	5	6	7	8
Показники платоспроможності							
Коефіцієнт автономії (платоспроможності)	Власний капітал / Валюта балансу	>0,5	0,002	0,14	0,23	0,138	0,09
Коефіцієнт фінансової стабільності	Власний капітал / Позиковий капітал	>1	-0,25	0,16	0,30	0,41	0,14

Отже, низька забезпеченість підприємства власним капіталом з залученням великої кількості довгострокових та поточних зобов'язань впливає на коефіцієнт автономії платоспроможності підприємства. У 2020 р. цей показник складає 0,23 відсотки, що є низьким показником, свідчить про залежність операційної діяльності підприємства та результатів діяльності від залучених коштів.

Розрахунки коефіцієнтів автономії та фінансової стабільності показали, що підприємство залежно від довгострокової та поточної фінансової заборгованості, що значно впливає на її автономність та стабільність економічно-господарської діяльності.

Отримані значення коефіцієнту фінансової стабільності свідчать, що у 2019р. на 1 грн. позикових коштів припадало 0,16 грн. власних коштів

підприємства , а у 2020 році - це 0,30 грн. власних коштів. Власники не можуть самостійно фінансувати підприємство, а тільки за рахунок запозичених коштів.

Подальший аналіз фінансового стану ТОВ «Арсенал-Центр» передбачає розрахунок показників фінансової стійкості за 2018-2020рр., які наведено у табл.2.11

Таблиця 2.11

Розрахунок показників фінансової стійкості ТОВ «Арсенал-Центр»
за 2018 -2020 рр.

Найменування показників	Методика розрахунку	Нормативне значення	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2019р до 2018р	Відхилення 2020р до 2019р
Показники фінансової стійкості							
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	(Оборотні активи – Поточні зобов’язання) / Оборотні активи	>1	-0,29	-0,18	-0,11	0,11	0,07
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів (коефіцієнт фінансування)	Залучений капітал / Власний капітал	<1	6,15	6,2	3,4	0,05	-2,8
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Чистий оборотний капітал / Власний капітал	x	-1,03	-0,9	-0,3	0,13	0,6
Коефіцієнт фінансової залежності	Активи / Власний капітал	x	-0,29	7,23	4,38	7,52	-2,85

Розрахувавши коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами можемо стверджувати, що значну частку в оборотних засобах підприємства складають поточні зобов’язання, про що свідчить коефіцієнт співвідносин на залучених та власних коштів, а також коефіцієнт маневреності власного капіталу. Тобто це низка частка власного капіталу в чистому оборотному капіталі підприємства. Майже весь капітал запозичений, складається або з поточної заборгованості або з довгострокової заборгованості, скрізь мала частка власних коштів.

Надалі аналіз фінансового стану ТОВ «Арсенал-Центр» передбачає розрахунок показників ділової активності, які наведено у табл. 2.12

Таблиця 2.12

Розрахунок показників ділової активності ТОВ «Арсенал-Центр»
за 2018 -2020 рр.

Найменування показників	Методика розрахунку	Нормативне значення	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2019р до 2018р	Відхилення 2020р до 2019р
Показники ділової активності							
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід / Середньорічну вартість активів	x	1,69	2,2	2,7	0,51	0,5
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід / Середньорічну дебіторську заборгованість	x	6,36	19,8	17,5	13,41	-2,3
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Чистий дохід / Середньорічну кредиторську заборгованість	x	1,75	2,6	3,5	0,85	0,9

Розрахувавши показники ділової активності такі як: коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості можемо зробити висновок, що на підприємстві активно використовується як дебіторська так і кредиторська заборгованість. Порівнюючи показники останніх трьох років, можемо стверджувати, дані показники зростають, що позитивно впливає на діяльність підприємства, так як сума прибутку на гривню запозиченого капіталу зростає.

ТОВ «Арсенал-центр» з кожним роком все ефективніше використовує позиковий капітал, довгострокові поточні зобов'язання. Цього вдалося досягти шляхом вилучення коштів з неліквідних активів таких як основні засоби та інвестувавши їх в залишки товарної та готової продукції та обігові кошти. Надалі аналіз фінансового стану ТОВ «Арсенал-Центр» передбачає розрахунок показників рентабельності, які наведено у табл.2.13

Розрахунок показників рентабельності ТОВ «Арсенал-Центр»
за 2018 -2020 рр.

Найменування показників	Методика розрахунку	Нормативне значення	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2019р до 2018р	Відхилення 2020р до 2019р
1	2	3	4	5	6	7	8
Показники рентабельності							
Рентабельність продажу	Чистий прибуток / Чистий дохід	>0	4,65	3,88	3,93	-0,77	0,05
Рентабельність активів	Чистий прибуток / Середньорічну вартість активів	>0	0,1	0,09	0,1	-0,01	0,01
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Середньорічну вартість власного капіталу	>0	47,5	0,6	0,5	-46,9	-0,1

Розрахувавши основні показники рентабельності можемо стверджувати, що показник рентабельності продажу є задовільним за рахунок великої частки маржинальності вкладеної в товарну та готову продукцію. В той час як рентабельність активів знаходиться на низькому рівні. На низький показник рентабельності активів впливає те, що специфіка діяльності виробництва підприємства ТОВ «Арсенал-Центр» передбачає залучення основних засобів з великою вартістю, маржинальність якої є низькою.

Показник рентабельності власного капіталу показує, що на підприємстві існує дефіцит власного капіталу, тобто власних коштів. Тому рекомендуємо залучати залишати операційний прибуток в діяльності підприємства за рахунок збільшення власного капіталу.

2.2. Формування методики економічного аналізу грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр»

Однією з головних умов належного фінансового стану бізнесу є отримання коштів, достатніх для покриття кошторисних витрат. Відсутність запасу

необхідних мінімальних платіжних коштів може призвести до серйозних фінансових проблем. Їхня надмірна вартість свідчить про те, що суб'єкт господарювання зазнав збитків через інфляцію та знецінення валюти, а також можливість втратити вигідне становище та додатковий прибуток.

Підчас виробничої діяльності капітал постійно здійснює кругообіг: грошова форма – виробнича – товарна – грошова, а отже грошові кошти постійно витрачаються і надходять, що називають грошовим потоком.

Все це підвищує важливість аналізу грошових потоків, який є ключем до ефективного управління грошовими потоками. Управління грошовими потоками передбачає цілеспрямований вплив на процес накопичення, витрачання та перерозподілу коштів з метою збалансування фінансово-господарської діяльності підприємства. Характеристики управління грошовими потоками відображають принцип, тобто основні правила діяльності, якими управляють органи управління з урахуванням соціально-економічних умов. Компанія поєднує принципи управління, щоб сформувати набір систем методів управління грошовими потоками.

Метою аналізу грошових коштів на ТОВ «Арсенал-центр» є оцінка здатності підприємства генерувати грошові кошти в розмірі і в строки, необхідні для здійснення планових витрат, сприяння ефективному управлінню грошовими потоками підприємства, що дозволить:

- 1) забезпечити фінансову незалежність підприємства;
- 2) підвищити ефективність операційної та інших видів діяльності;
- 3) забезпечити прискорення оборотності капіталу;
- 4) оптимізувати потребу в залученому капіталі;
- 5) знизити ризик неплатоспроможності.

До складу основних методів управління грошовими потоками на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» є: аналіз грошових потоків, планування та оптимізація, контроль за рухом грошових коштів, облік та звітність.

Інформаційною базою для проведення аналізу грошових потоків на ТОВ «Арсенал-Центр» є:

– дані бухгалтерського обліку та звітності, а саме Баланс (Звіт про фінансовий стан) за формою № 1 (Додаток Д), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за формою № 2 (Додаток Е), оборотні відомості по бухгалтерських рахунках, пов'язаних з рухом грошових коштів;

– Рахунки 3 класу Плана рахунків бухгалтерського обліку :№ 30 «Готівка» та № 31 «Рахунки в банках»;

– планові розрахунки стосовно обсягу грошових потоків у періоді, що аналізується – план руху грошових коштів, встановлені на рівні підприємства планові нормативи утворення запасів грошових коштів, цільове значення показників платоспроможності тощо;

– матеріали оперативного та управлінського обліку операцій, що пов'язані з утворенням або витрачанням грошових коштів протягом періоду, що аналізується.

Залежно від методичних підходів до аналізу грошових потоків можна виділити наступні системи аналізу грошових потоків.

У першу чергу проводять горизонтальний аналіз грошових потоків: вивчають динаміку обсягу формування додатного, від'ємного і чистого грошового потоку підприємства в розрізі окремих джерел, розраховують темпи їхнього зростання і приросту, визначають тенденції зміни їхнього обсягу.

Для нормального функціонування підприємства, підвищення його фінансової стабільності і платоспроможності потрібно, щоб темпи зростання обсягів продажів були вищі від темпів зростання активів, а темпи зростання чистого грошового потоку випереджали темпи зростання обсягу продажів.

Темпи приросту чистого грошового потоку (ТЧГП) зіставляють з темпами приросту активів підприємства (ТАкт) і з темпами приросту обсягів виробництва (реалізації) продукції (ТРП).

Залежність даних трьох показників наведена у формулі (2.1):

$$100 < \text{ТАкт} < \text{ТРП} < \text{ТЧГП} \quad (2.1)$$

Паралельно проводять і вертикальний (структурний) аналіз додатного, від'ємного і чистого грошових потоків:

а) за видами господарської діяльності (операційної, інвестиційної,

фінансової), що дасть змогу установити частку кожного виду діяльності у формуванні додатного, від'ємного і чистого грошового потоків;

б) за окремими внутрішніми підрозділами (центрами відповідальності), що покаже внесок кожного підрозділу у формування грошових потоків;

в) за окремими джерелами надходження і напрямом і витрати коштів, що дає можливість установити частку кожного з них у формуванні загального грошового потоку. При цьому визначають роль і місце чистого прибутку у формуванні чистого грошового потоку, виявляють ступінь достатності амортизаційних відрахувань для відтворення основних засобів і нематеріальних активів.

Аналіз грошових коштів базується за такими напрямками:

- аналіз достатності грошових коштів;
- аналіз платоспроможності та ліквідності;
- аналіз вхідних і вихідних грошових потоків в розрізі видів діяльності суб'єкта господарювання;
- вертикальний та горизонтальний аналіз грошових коштів;
- аналіз якості та збалансованості (співвідношення надходжень і видатків грошових потоків) грошових потоків;
- ефективність грошових потоків;
- факторний аналіз грошових коштів;

Розглянемо детально використання кожного із наведених напрямків аналізу грошових коштів.

Реалізуючи аналіз достатності грошових коштів на підприємствах, визначається чи достатньо в підприємства власних джерел фінансування операційної та інших видів діяльності, перспективи залучення грошових коштів від фінансових установ при виникненні потреби, періодичність залучення.

Аналіз платоспроможності та ліквідності проводиться на основі використання окремих показників (абсолютного значення грошових коштів та їх еквівалентів, а також активів в розрізі їх ліквідності). До групи таких показників належать (показники абсолютної, швидкої, повної ліквідності). Водночас

доцільно зазначити, що при розрахунку платоспроможності в динаміці автори праці значно доповнили класичні групи показників оцінювання доповнивши їх такими показниками як: обсяг сальдового грошового потоку, коефіцієнт достатності грошових коштів, коефіцієнт синхронності грошових потоків, рівномірності надходжень, видатків, частота виникнення дефіциту коштів.

Вертикальний аналіз грошових коштів полягає в розрахунку співвідношення величини грошових коштів з окремими складовими оборотних активів. Горизонтальний аналіз грошових коштів проводиться з визначення динаміки величини додатного чи від'ємного чистого грошового потоку.

Аналіз якості та збалансованості (співвідношення надходжень і видатків грошових потоків) грошових потоків може проводитися як з використанням абсолютних та відносних показників, так і використання методів кореляційно-регресійного аналізу. Використання кореляційно-регресійного аналізу дасть можливість визначити відхилення абсолютної величини середнього грошового потоку з відхиленнями та встановлення можливих причин відхилення. Завдяки використанню регресійного аналізу у підприємства є можливість встановлення ритмічності (частоти) перевитрачань коштів, а також затримки надходжень.

Результати горизонтального і вертикального аналізу служать базою проведення фундаментального (факторного) аналізу формування чистого грошового потоку.

Для вивчення факторів формування доданого, від'ємного і чистого грошових потоків рекомендується використовувати прямий і непрямий методи.

Прямий метод спрямований на одержання даних, що характеризують як валовий, так і чистий потік коштів підприємства у звітному періоді. Застосовуючи цей метод, використовують безпосередньо дані бухгалтерського обліку і звіту про рух коштів, що характеризують усі види їхніх надходжень і витрати. Відмінність результатів розрахунку грошових потоків за прямим і непрямим методами стосуються тільки операційної діяльності.

Непрямий метод більш доцільно використовувати з аналітичного погляду, тому що дає змогу пояснити причини розбіжностей між фінансовими

результатами і вільними залишками готівки.

За непрямим методом чистий грошовий потік від операційної діяльності розраховують за формулою (2.2):

$$\text{ЧГПОД} = \text{ЧПОД} + \text{А} + \Delta\text{ДЗ} + \Delta\text{ЗТМЦ} + \Delta\text{КЗ} + \Delta\text{ДМП} + \Delta\text{Р} + \Delta\text{АВод} + \Delta\text{АВВ} \quad (2.2)$$

де ЧГПОД – чистий грошовий потік від операційної діяльності;

А – сума амортизації основних засобів і нематеріальних активів;

$\Delta\text{ДЗ}$ – зміна суми дебіторської заборгованості;

$\Delta\text{ЗТМЦ}$ – зміна суми запасів і ПДВ за придбаними цінностями, що входять до складу оборотних активів;

$\Delta\text{КЗ}$ – зміна суми кредиторської заборгованості;

$\Delta\text{ДМП}$ – зміна суми доходів майбутніх періодів;

$\Delta\text{Р}$ – зміна суми резерву майбутніх витрат і платежів;

$\Delta\text{АВод}$ – зміна суми одержаних авансів;

$\Delta\text{АВВ}$ – зміна суми виданих авансів.

За інвестиційною діяльністю суму чистого грошового потоку визначають як різницю між сумою виручки від реалізації необоротних активів і сумою інвестицій на їх придбання, за наведеною формулою (2.3):

$$\text{ЧГПІД} = \text{ВР03} + \text{ВРНА} + \text{ВРДФА} + \text{ВРВА} + \text{ДОД} - \text{ПОЗ} - \text{ІСКБ} - \text{ПНА} - \text{ПДФА} - \text{ПВА} \quad (2.3)$$

де, ЧГПІД – чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності;

ВР03 – виручка від реалізації основних засобів

ВРНА – виручка від реалізації нематеріальних активів;

ВРДФА – сума виручки від реалізації довгострокових фінансових активів;

ВРВА – виручка від реалізації раніше викуплених акцій підприємства;

ДОД – сума одержаних дивідендів і процентів за довгостроковими цінними паперами;

ПОЗ – сума придбаних основних засобів;

ІСКБ – інвестиції на капітальне будівництво;

ПНА – сума придбання нематеріальних активів;

ПДФА – сума придбання довгострокових фінансових активів;

ПВА – сума викуплених власних акцій підприємства.

Наступним кроком аналітичного дослідження є здійснення факторного аналізу грошового потоку та розрахунок відносних показників його ефективності.

Як відомо із методики складання звіту про рух грошових коштів та взаємозв'язку його показників, залишок грошових коштів на кінець періоду (З к. п.) визначається як: залишок грошових коштів на початок періоду (З п. п.) + чистий рух коштів за звітний період (Ч р. г. к.) + вплив зміни валютних курсів (В з. в. к.), наведена формула (2.4) має вигляд:

$$З \text{ к. п.} = З \text{ п. п.} + Ч \text{ р. г. к.} + В \text{ з. в. к.} \quad (2.4)$$

Згідно з дедуктивним підходом при аналізі за матеріалами Звіту про рух грошових коштів зміна залишків грошових коштів підприємства за звітний період у найбільш загальному вигляді залежить від чистого руху коштів за звітний період та зміни валютних курсів.

$$\Delta З (З \text{ к. п.} - З \text{ п. п.}) = + Ч \text{ р. г. к.} + В \text{ з. в. к.} \quad (2.5)$$

де $\Delta З$ - зміна сум залишків грошових коштів

На чистий рух коштів підприємства за звітний період впливають відповідно чистий рух коштів від операційної діяльності (Ч р. к. ОД), чистий рух коштів від інвестиційної діяльності (Ч р. к. ІД) та чистий рух коштів від фінансової діяльності (Ч р. к. ФД).

$$Ч \text{ р. г. к.} = + Ч \text{ р. к. ОД.} + Ч \text{ р. к. ІД} + Ч \text{ р. к. ФД} \quad (2.6)$$

Факторами формування показника чистого руху коштів від кожного окремого із трьох видів діяльності є елементи надходження грошових коштів та їх витрачання за кожним видом діяльності зокрема.

Для оцінки ефективності побудованої системи організації обліку грошових коштів, ТОВ «Арсенал-центр» проводить розрахунок основних аналітичних показників.

До таких показників відносять:

- коефіцієнт оборотності грошових коштів ($K_{\text{оборГК}}$);
- тривалість обороту грошових коштів ($Tr_{\text{обГК}}$).

Розглянемо розрахунки аналітичних показників, використовуючи дані за 2020 рік, щоб побачити їх вплив на ефективне функціонування підприємства ТОВ «Арсенал-Центр».

Коефіцієнт оборотності грошових коштів ($K_{\text{оборГК}}$) – це кількість оборотів, що їх роблять грошові кошти за період, який аналізується, а саме 2020р.

Цей коефіцієнт характеризує розмір обсягу виручки від реалізації в розрахунку на 1 грн. грошових коштів (2.7):

$$(K_{\text{оборГК}}) = \text{Чистий дохід} / \text{Середня величина грошових коштів} \quad (2.7)$$

де, $K_{\text{оборГК}}$ – це кількість оборотів, грошових коштів за 2020р.

На ТОВ «Арсенал-Центр» коефіцієнт оборотності грошових коштів у 2020 році становить:

$$K_{\text{оборГК}} = 745364 / 13351 = 55,83 \text{ оборотів.}$$

Показник в розмірі 55,83 свідчить про середню ефективність використання грошових коштів підприємства.

Розрахунок середнього залишку грошових коштів здійснюється наступним чином (2.8):

$$ГК_{\text{сер}} = \Phi. \text{ №1, ряд 1165 (гр. 3+гр. 4)} \times 0,5, \quad (2.8)$$

$ГК_{\text{сер}}$ – середній залишок грошових коштів за період, що аналізується, а саме 2020р.

$$ГК_{\text{сер}2020} = (5231+21471) \times 0,5 = 13351 \text{ тис. грн.}$$

Тривалість обороту грошових коштів ($Тр_{\text{обГК}}$) визначають за формулою (2.9):

$$Тр_{\text{обГК}} = 360 / K_{\text{оборГК}} \quad (2.9)$$

де $Тр_{\text{обГК}}$ – тривалість одного обороту грошових коштів у днях;

360 – кількість днів періоду, що аналізується;

$K_{\text{оборГК}}$ – коефіцієнт оборотності грошових коштів.

$$Тр_{\text{обГК}} = 360 / 55,83 = 6,4.$$

Отже, тривалість одного обороту грошових коштів в днях ТОВ «Арсенал-центр» у 2020 році становить $Тр_{\text{обГК}} = 6,4$ дні.

Коефіцієнтний аналіз є невід'ємною частиною аналізу грошових потоків.

Використання відносних показників грошового потоку дає уявлення про якісну картину, а саме характеризує ефективність використання грошових коштів підприємства. Перевагою коефіцієнтного аналізу є можливість вивчення динаміки різних коефіцієнтів, що дозволяє встановити позитивні та негативні тенденції для оцінки якості управління грошовими потоками підприємства, а також розробити необхідні заходи для внесення відповідних коригувань щодо оптимізації управлінських рішень у сфері фінансового управління. У ході аналізу можуть бути використані коефіцієнти, які розраховуються за даними фінансової звітності підприємства:

1. Коефіцієнти ефективності грошових потоків, які є співвідношенням числових значень чистого грошового потоку операційної діяльності до сукупних активів підприємства, витратного грошового потоку, суми боргових зобов'язань, капітальних інвестицій тощо демонструють ступінь покриття чистим грошовим потоком, операційною діяльністю, основних операційних і не операційних потреб підприємства.

2. Коефіцієнти рентабельності грошових потоків, які розраховуються як частка від ділення суми чистого (або інших показників прибутку) до суми грошового потоку, свідчать про зв'язок між чистим, додатним, витратним грошовими потоками, які цей прибуток забезпечують.

3. Коефіцієнти генерування грошових потоків позують величину співвідношення між сукупним додатним грошовим потоком і задіяних для його генерування ресурсів: сукупного, акціонерного, боргового капіталу, доходу від реалізації продукції.

4. Коефіцієнти ліквідності грошових потоків є співвідношеннями додатного і витратного грошового потоку по підприємству в цілому і в розрізі окремих видів діяльності.

Дослідивши методика економічного аналізу та процеси її формування на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» можемо зробити висновок, що методика побудована на загально-теоретичних методах побудови, є типовою для промислового підприємства, враховуючи обсяги виробничої діяльності та обсяги

підприємства в цілому. Проте на нашу думку методика економічного аналізу недостатньо розвинена. Вона враховує лише загальні показники не даючи інформацію про ефективність глибини процесів на підприємстві.

Методика аналізу недостатньо пристосована до специфіки діяльності підприємства, адже господарська діяльність ТОВ «Арсенал-Центр» має свої індивідуальні особливості пов'язані з виробництвом металевих виробів і реалізована система аналізу не враховує всієї сукупності показників. А отже дає результати з недостатньою ефективністю.

Пропонуємо удосконалення цієї системи, а саме шляхом її інтеграції в модель господарської діяльності підприємства, та зазначаємо, що вона має враховувати всі особливості діяльності на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр».

2.3. Оцінка використання грошових коштів та її вплив на результати роботи ТОВ «Арсенал-Центр»

Умовою успішного функціонування будь-якого підприємства є наявність певного обсягу грошових засобів. Від того, наскільки узгоджені між собою за обсягом і часом види грошових потоків значною мірою залежить фінансова стійкість та поступальний характер економічного розвитку підприємства.

Потреба в створенні ефективної системи управління грошовими потоками підприємства є незаперечною. Від його якості та ефективності залежить не тільки стійкість підприємства на конкретний період часу, а й можливість подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху на довгострокову перспективу.

Аналіз руху грошових коштів є необхідною умовою ефективного управління грошовими потоками, які забезпечують фінансово-господарську діяльність підприємства.

Розпочнемо аналіз грошових потоків із загальної оцінки динаміки залишків грошових коштів та чистого руху грошових коштів за ряд періодів, що дає змогу оцінити тенденції та закономірності їх зміни, так і рівня абсолютної ліквідності підприємства. Дані залишків грошових коштів та чистого руху грошових коштів за 2018-2020 роки наведені у табл. 2.14

Таблиця 2.14

Динаміка залишків грошових коштів та їх еквівалентів та чистого руху на
ТОВ «Арсенал-Центр» за 2018-2020 рр. (тис.грн.)

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	Абсолютна динаміка		Відносна динаміка	
				2019р до 2018р	2020р до 2019р	2019р до2018р	2020р до 2019р
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на кінець року	22524	5231	21471	-17293	16240	-76,78	310,46
Чистий рух за звітний період	-110405	-10219	30386	100186	40605	90,74	177,23

Стосовно динаміки чистого руху коштів за аналізовані періоди (рис. 2.6), спостерігається відсутність чітко вираженої тенденції. Так підприємство у 2018-2019 рр. отримало у результаті господарської діяльності (всіх видів) від'ємне значення чистого руху грошових коштів, а вже у 2020р позитивне значення чистого руху грошових коштів 30386 тис.грн. Це спричинено тим, що у 2018-2019рр. грошові кошти направлялися на погашення поточної заборгованості, а з 2020р. підприємству вдалося почати накопичувати грошові кошти на рахунках, тобто збільшувати оборотні кошти.

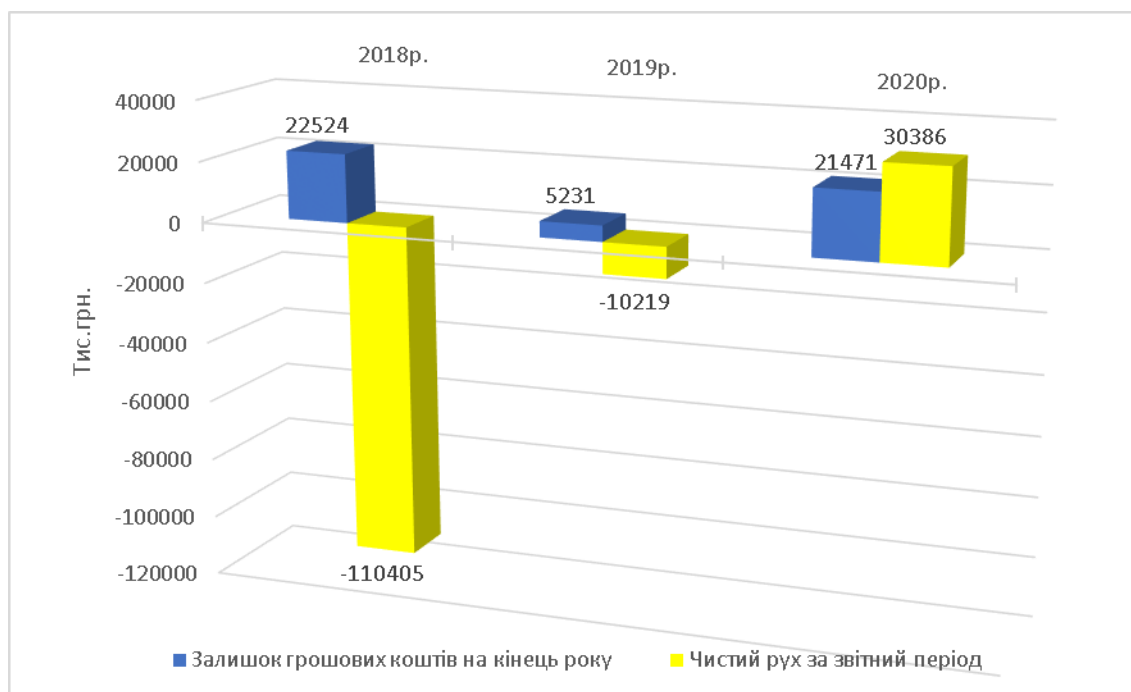

Рис. 2.6. Динаміка залишків грошових коштів та чистий руху коштів

підприємства, тис.грн за 2018-2020рр.

Аналіз показників залишку грошових коштів та їх еквівалентів на кінець року та чистого руху за звітний період показав, що в 2020р підприємству вдалося розрахуватися з поточною заборгованістю та накопичити грошові кошти на поточних рахунках.

Для аналізу грошового потоку за даними річного Звіту про рух коштів підприємства за 2019-2020 роки використаємо табл. 2.15.

Таблиця 2.15

Аналіз грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр» за 2019-2020рр. (тис.грн.)

Показники	2019р.		2020р.		Відхилення	
	надходження	видаток	надходження «+»	видаток«-»	у сумі	%
Згідно даних звіту Ф№ 3-н						
1.Залишок грошових коштів на початок року (р. 3405)	22524	X	5231	X	-17293	-76,78
2.Чистий рух коштів від операційної діяльності (р.3195)	-	22469	59950	-	82419	166,81
3.Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності (р.3295)	-	6804	-	18854	-12050	177,10
4. Чистий рух коштів від фінансової діяльності (р.3395)	19054	-	-	10710	-29764	-156,21
5. Чистий рух коштів за звітний період (р.3400)	-	10219	30386	-	40605	-297,35
6.Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів (р.3410)	-	7074	-	14146	-7072	99,97
7.Залишок грошових коштів на кінець року (р.3415)	5231	-	21471	-	16240	310,46
8. Зміна залишку грошових коштів за період		-17293		16240	33533	-193,91

Провівши аналіз грошових коштів на ТОВ «Арсенал- Центр», можна констатувати той факт, що підприємство фінансує кошти здебільшого в операційну діяльність підприємства, тобто нарощує залишки сировини на складах, закуповує матеріали для виробництва сировини. Розрахунок показника чистого руху коштів від інвестиційної діяльності показує, що в 2020 р підприємство збільшило видатки на інвестиційну діяльність. Це обумовлено закупкою у 2020р нових ліній виробництва ПК-45,ПК-57 для м.Васильків, м.Одеси.

Чистий рух коштів від фінансової діяльності знизився, що свідчить про перенаправлення коштів в сферу виробництва.

Розрахувавши показник впливу зміни валютних курсів на залишок коштів встановлено, що за рахунок зміни валютних курсів у 2020р. підприємство втратило 14146.тис.грн. Це свідчить про те, що коливання курсу валют негативно впливає на баланс підприємства та про неправильну валютну політику ТОВ «Арсенал-Центр». Зміна залишку грошових коштів за 2019-2020 роки свідчить про те, що кошти почали інвестувати в операційну діяльність ТОВ «Арсенал-Центр».

Залишок грошових коштів на початок року зменшився, це свідчить про те, що підприємство використовує грошові кошти на погашення поточної або довгострокової заборгованості та займається інвестуванням в оновлення основних засобів.

За результатами проведеного аналізу можемо стверджувати, що 2019 рік був не сприятливий для ТОВ «Арсенал-Центр» як в операційній так і інвестиційній діяльності. Підприємство у 2019р не отримувало позитивний рух коштів, лише починаючи з 2020р, вдалося забезпечити позитивний рух коштів від операційної діяльності, в той же час рух коштів від інвестиційної та фінансової діяльності залишається негативним. В цілому позитивний чистий рух коштів на ТОВ «Арсенал-Центр» вдалося забезпечити починаючи з 2020р.

Аналізуючи вплив зміни валютних курсів на залишок коштів, можемо стверджувати, що зміни курсу національної валюти негативно впливає на діяльність підприємства на протязі 2019-2020 років, що спричинено потребою підприємства в іноземній валюті для закупівлі сировини із-зв кордону.

Залишок грошових коштів на кінець року, свідчить про те, що починаючи з 2020 року для збільшення фінансової незалежності підприємство стало інвестувати переважну частину грошових коштів в операційну діяльність підприємства, а не спрямовувати їх на погашення поточної та довгострокової заборгованості.

Ефективність діяльності будь-якого суб'єкта господарювання залежить від

правильної стратегії управління капіталом підприємства, оскільки від оптимального співвідношення між власними та позиковими ресурсами залежить фінансовий стан підприємства. У зв'язку з цим зростає роль стратегічного аналізу джерел фінансування підприємства в частині їх оптимальної структури.

Таким чином, процес оптимізації структури капіталу при здійсненні фінансово-господарської діяльності суб'єктами господарювання є однією зі складних проблем в управлінні підприємством. Оптимізацію структури капіталу підприємства варто здійснювати за допомогою послідовного виконання певних етапів, за допомогою яких підприємство має можливість визначити на плановий період найбільш прийнятну структуру капіталу.

Проаналізуємо структуру капіталу підприємства ТОВ «Арсенал-центр» за 2018–2020 рр. табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Аналіз капіталу підприємства ТОВ «Арсенал-центр» за 2018–2020 рр., тис. грн.

Показник	Джерело інформації	2018р	2019р	2020р	Відхилення 2019 до 2018 (+,-)		Відхилення 2020 до 2019 (+,-)	
					Абсолютне + -	Темп росту. %	Абсолютне + -	Темп росту. %
Власний капітал	1495	648	44089	62555	43441	6803,9	18466	141,9
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595	12093	2214	-	-9879	18,3	-	-
Поточні зобов'язання і забезпечення	1695	376803	274050	211200	-102753	72,7	-62850	77,1

Поточні зобов'язання формуються здебільше за рахунок передплати контрагентів за поставлену продукцію, а операційна діяльність підприємства побудована на залучення коштів за попередньо виставленими рахунками.

Проаналізувавши капітал підприємства (рис. 2.7), а саме власний капітал, довгострокові та поточні зобов'язання, можемо стверджувати, що основну частку оборотних грошових коштів підприємство отримує за рахунок залучення поточних зобов'язань.

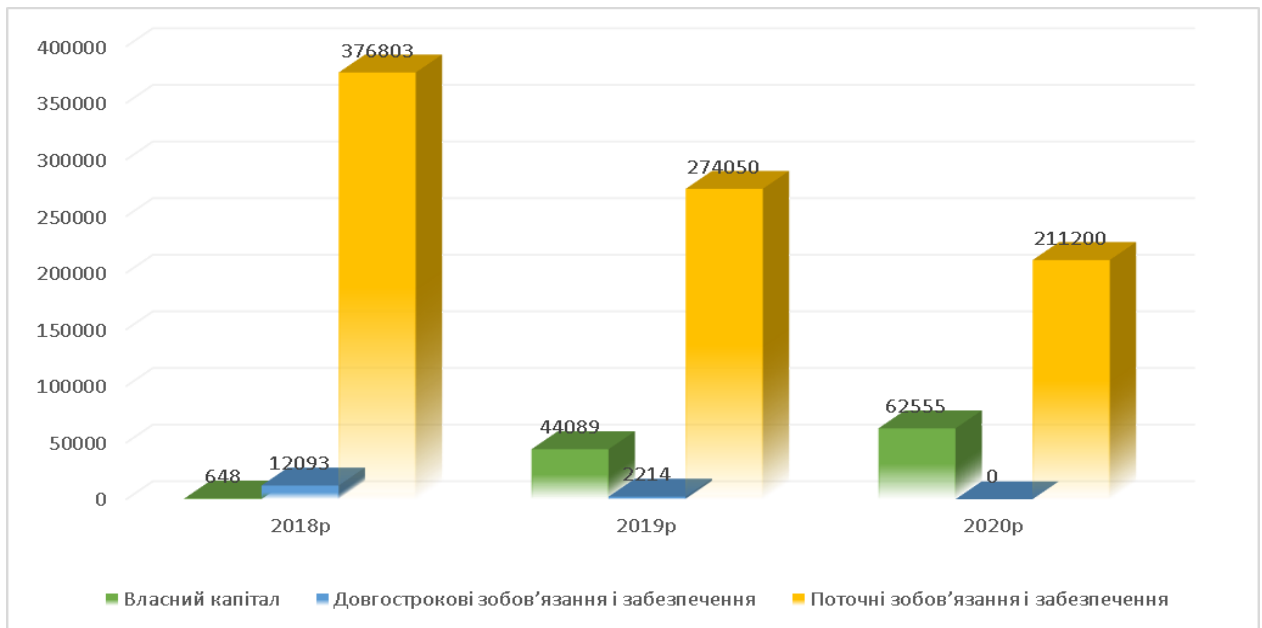

Рис. 2.7. Динаміка капіталу ТОВ «Арсенал-Центр» за 2018-2020 рр.

За даними рисунку 2.7 можна стверджувати, що на підприємстві спостерігається низький рівень власного капіталу, але динаміка скорочення запозиченого і нарощування власного капіталу є позитивною. ТОВ «Арсенал-Центр» розробляє власну методику оцінки ефективності системи обліку грошових коштів, що враховує особливості його діяльності та руху грошових коштів.

Для більш глибокого аналізу ефективності використання грошових коштів на ТОВ «Арсенал-Центр» розглянемо динаміку оборотних активів та поточних зобов'язань за 2018-2020 роки, які наведені на рис. 2.8.

Рис. 2.8 Динаміка оборотних активів та поточних зобов'язань за 2018-2020 рр.

Розглянувши динаміку оборотних активів та короткострокових зобов'язань на ТОВ «Арсенал-Центр» за 2019-2020 роки можна зробити висновок про те, що поточні зобов'язання перевищують оборотні активи.

В діяльності ТОВ «Арсенал-Центр» спостерігається ряд недоліків, які полягають в тому, що підприємство працює за рахунок позикових коштів, як правило поточних та довгострокових зобов'язань. Це призвело до того, що підприємство неспроможне збільшити власний капітал та розширити виробництво, оскільки значну частину отриманого прибутку ТОВ «Арсенал-Центр» спрямовує на погашення поточних та довгострокових зобов'язань.

Для усунення недоліків, що виникли на досліджуваному підприємстві в магістерській роботі було запропоновано ТОВ «Арсенал-Центр» здійснювати раціональне розподілення операційного прибутку шляхом його спрямування як на нарощування власного капіталу, так і з метою зменшення своїх зобов'язань.

Для більш детальнішого аналізу джерел утворення і напрямків витрачання грошових коштів проаналізуємо фактори, які впливають на збільшення або зменшення грошового потоку використовуючи фінансову звітність підприємства.

За даними балансу ТОВ «Арсенал Центр» за 2018-2020рр. проаналізуємо джерела утворення коштів та обсягів їх витрачання (табл. 2.17).

Таблиця 2.17

Оцінка джерел утворення та напрямків витрачання коштів ТОВ «Арсенал Центр» за 2018- 2020 рр. (тис.грн.)

Стаття балансу	2018р.	2019р.	2020р.	Відхилення 2019р до 2018р	Відхилення 2020р до 2019р
1	2	3	4	5	6
Актив					
1. Необоротні активи	96355	85719	83894	-10636	-1825
1.1. Нематеріальні активи	178	740	491	562	-249
1.2. Незавершені капітальні інвестиції	18956	19829	19840	873	11
1.3. Основні засоби	53618	54832	53245	1214	-1587
1.4. Довгострокові фінансові інвестиції	23603	10318	10318	-13285	0
2. Оборотні активи	293189	232140	189861	-61049	-42279

Продовження Табл.2.17					
1	2	3	4	5	6
2.1. Запаси	166717	188099	123114	21372	-64985
2.2. Векселі держані	3	3	3	0	0
2.3. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	11941	3379	4173	-8562	794
2.3. Дебіторська заборгованість за рахунками	74722	26443	38050	-48279	11607
2.4. Інша дебіторська заборгованість	17112	5653	161	-11459	-5492
2.5. Гроші та їх еквіваленти	22524	5231	21471	-17293	16240
2.6. Інші оборотні активи	-	3129	2648	3129	-481
2.7. Витрати майбутніх періодів	171	203	241	32	38
Баланс	389544	317859	273755	-71685	-44104
Пасив					
1. Власний капітал	648	44089	62555	43441	18466
1.1. Статутний капітал	37918	68408	68408	68408	0
1.2. Додатковий капітал	64	64	64	0	0
1.3. Резервний капітал	2170	2170	2170	0	0
1.4. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(39505)	(26553)	(8087)	12952	(18466)
3. Поточні зобов'язання	376803	273770	211200	-103033	-62570
3.1. Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-	86092	21883	86002	-64209
3.2. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	163025	170131	167089	7106	-3042
3.3. Поточні зобов'язання за розрахунками	-	2213	3225	2213	1012
3.4. Інші поточні зобов'язання	23220	15334	19003	-7886	3669
Баланс	389544	317859	273755	-71685	-44104

Зростання дебіторської заборгованості на ТОВ «Арсенал Центр» за 2018-2020 роки спричинено тим, що підприємство нарощує кількість дилерів та покупців, які купують у підприємства велику кількість продукції без попередньої оплати.

Таким чином аналіз даних, наведених у таблиці 2.17 дозволяє загалом оцінити зміни в активах та пасивах ТОВ «Арсенал Центр» за 2018-2020 роки, а саме, власний капітал підприємства формується за рахунок нерозподіленого прибутку.

ТОВ «Арсенал Центр» у 2019р працювало за позикові кошти, а лише у 2020 році почало нарощувати власний капітал, що сприяло зміцненню фінансової незалежності та призвело до зменшення зобов'язань.

Проаналізувавши джерела утворення напрямків витрачання коштів можна

зробити висновок про те, що ТОВ «Арсенал-Центр» значно зменшило свої оборотні активи. Дана ситуація виникла в результаті відсутності правильного управління грошовими потоками на підприємстві.

Для усунення виявлених недоліків підприємству було запропоновано ряд заходів, які спрямовані на удосконалення управління грошовими потоками:

- забезпечення повного інформаційно-облікового контролю за надходженням і витрачанням грошових коштів у коротко- та довгостроковому періодах;

- здійснювати виготовлення якісної та конкурентної продукції, яка б відповідала національним та міжнародним стандартам сертифікації якості;

- врахувати фактори, що можуть безпосередньо вплинути на рівень ліквідності та рентабельності на підприємстві;

- скоротити затрати промислового підприємства, які пов'язані з генеруванням вхідних грошових потоків (здебільшого це витрати зі зберігання та реалізації готової продукції);

- розробити програми скорочення витрат, пов'язаних із кредиторською заборгованістю підприємства;

- здійснити постійний контроль за станом дебіторської заборгованості.

Висновки до розділу 2

Дослідивши основні показники діяльності ТОВ «Арсенал-Центр» можемо зробити висновок, що не зважаючи на масштаби своєї діяльності та довгий період часу свого розвитку, підприємство має низку недоліків, та залежне як від внутрішніх так і від зовнішніх факторів своєї діяльності. Специфіка діяльності підприємства визначає його пряму залежність від цін на метал та вартість транспортних послуг.

Дослідивши фінансовий стан підприємства на ринку металургійної галузі, можна стверджувати, що ТОВ «Арсенал-Центр» є лідером своєї галузі, що забезпечує йому можливість зберігати високий рівень обсягів реалізації та рентабельності навіть в умовах не стабільної економічної ситуації на ринку.

Основою фінансової стійкості підприємства є дотримання головних принципів фінансової незалежності підприємства, а саме:

- нарощування власного капіталу, з поступовим зниженням запозиченого капіталу;
- нарощування обсягів безготівкових розрахунків, що забезпечує підвищення рівня обігу грошових коштів;
- зниження залежності шляхом формування власного автопарку для транспортування продукції;
- нарощування обсягів товарних запасів, що дозволяє знизити ціни за рахунок об'єму закупівель.

Не дивлячись на значні обсяги реалізації специфіка діяльності підприємства обумовлює його низьку ліквідність, оскільки закупівлі сировини мають сезонний характер та значні обсяги, а основні засоби, що забезпечують виробничий процес мають високу вартість.

Аналіз забезпеченості власними оборотними коштами показав, що підприємство потребує нарощування власного капіталу та поступового зниження запозиченого капіталу.

Аналіз рівномірності використання грошових коштів показав, що система управління грошовими коштами ТОВ «Арсенал-Центр» не спроможна забезпечити рівномірне та ефективне використання грошових коштів в поточній господарській діяльності підприємства.

Аналіз використання грошових коштів свідчить про поступове підвищення ефективності залучення як короткострокових так і довгострокових зобов'язань. Основний об'єм оборотних коштів підприємства є короткострокові зобов'язання, які підприємство використовує у своїй господарській діяльності.

Зростання нерозподіленого прибутку свідчить про гостру потребу підприємства в нарощуванні власних оборотних коштів та зниження фінансової залежності від позикового капіталу.

Існування на протязі довгого періоду часу залежності підприємства від позикового капіталу, свідчить про недосконалість системи управління

грошовими потоками підприємства та не раціональним розподіленням чистого прибутку.

Підприємство розширює свою діяльність, проте не забезпечує зниження залежності підприємства від запозичених коштів, що складає головну загрозу його фінансової безпеки та стабільності.

Управління грошовими коштами підприємства має стати невід'ємною частиною системи управління підприємства в цілому, зокрема в процесі побудови стратегічних планів розвитку.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР»

3.1 Організація обліку на ТОВ «Арсенал-Центр»

Будь-яка сучасна економічна система, не зважаючи від рівня її реалізації, не спроможна ефективно функціонувати без правильної організації обліку грошових коштів, як її невід'ємної внутрішньої складової. Раціональна організація та правильна побудова обліку грошових коштів, надає змогу забезпечити інформацію про наявність, законність проведення безготівкових та готівкових розрахункових операцій, цільове використання та контроль за збереженням коштів у касі та на рахунках підприємства.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» наведено термін – облікова політика, під якою слід розуміти сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності.[16.с 17].

Облікова політика є складовою організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Визначає облікову політику підприємство самостійно.

Основна її мета – забезпечити одержання достовірної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, результати його діяльності, необхідні для всіх користувачів фінансової звітності з метою прийняття відповідних управлінських рішень.

Підприємство повинно висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису принципів оцінки статей звітності та методів обліку щодо окремих статей звітності.

Облікова політика кожного підприємства встановлюється у відповідному наказі. Структура наказу про облікову політику визначається самим підприємством.

Для забезпечення точної, неупередженої та правдивої інформації в обліку на ТОВ «Арсенал-Центр» розроблений Наказ про облікову політику (Додаток Ж), його характеристика представлена у (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Характеристика облікової політики ТОВ «Арсенал-Центр»
станом на 01.01.2021р

№ з/п	Елементи облікової політики	Пункт наказу	Сфера застосування, діючий варіант на підприємстві
1	2	3	4
1	Форма організації обліку		ведення бухгалтерського обліку на чолі з Головним бухгалтером
2	Форма ведення обліку	п.3	комп'ютерна форма із застосуванням програмного забезпечення - комплексної інформаційної системи «ГАЛАКТИКА»
3	Форма ведення касової книги	п.4	електронна форма із застосуванням програмного забезпечення - комплексної інформаційної системи «ГАЛАКТИКА»
4	Складання документів		українською мовою
5	Застосування при перерахуванні доходів, витрат і грошових коштів, виражених в іноземній валюті, середньозважений валютний курс	п.8	не застосовується
6	Методи амортизації основних засобів	п.11	прямолінійний, зменшення залишкової вартості, кумулятивний
7	Методи амортизації малоцінних необоротних матеріальних активів	п.11	100% вартості в першому місяці використання
8	Переоцінка основних засобів і нематеріальних активів	п.11	за справедливою вартістю на дату балансу не провадиться.
9	Вартісна межа для визнання малоцінних необоротних матеріальних активів (зі строком корисного використання понад один рік)	п.7	20000 грн.
10	Тривалість операційного циклу: - для виробництва готової продукції	п.6	один місяць
	- для реалізації продукції		один місяць
11	Методи амортизації нематеріальних активів	п.11, 13	Прямолінійний
12	Одиниця обліку запасів	п.14	Найменування
13	Методи оцінки вибуття запасів	п.16	ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів (згідно партій)
14	Транспортно - заготівельні витрати	п.15	витрати, пов'язані з придбанням запасів та товарів, відносити на вартість тих запасів, у зв'язку з придбанням яких ці витрати понесені у разі неможливості визначення, облік таких транспортно-заготівельних витрат вести на окремих субрахунках в цілому, а не за групами

Продовження Табл.3.1			
1	2	3	4
15	Методи визначення величини резерву сумнівних боргів	п.18	розраховувати за методом класифікації дебіторської заборгованості (із застосуванням методу абсолютної суми сумнівної заборгованості).

Норми цього наказу враховують вимоги чинних нормативних документів з бухгалтерського і податкового обліку і забезпечують єдині для всіх обліковців правила, методи і прийоми ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

В сучасних умовах господарювання адаптація принципів, методів, методики та особливостей організації бухгалтерського обліку до сформованих ознак розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, їх застосування в економічних процесах у першу чергу передбачає ідентифікацію нових об'єктів, які потребують облікового відображення: «... переведення бізнес-процесів в електронне середовище сприяє виникненню нових, незвичних об'єктів обліку і способів реєстрації господарських операцій, що відповідно призводить до трансформації елементів методу бухгалтерського обліку».

До таких об'єктів доцільно віднести як модифіковані під дією електронного економічного середовища об'єкти обліку, так і нові за економічним змістом об'єкти: окремі види нематеріальних активів та капіталу, електронні гроші, електронні розрахунки, як засоби реалізації функцій підприємницької діяльності в електронному середовищі тощо. Також, розвиток інформаційного суспільства дозволяє забезпечити ефективне представлення даних, налагодження ділових комунікацій між економічними суб'єктами і звітування про стан та результати фінансово-господарської діяльності.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяє удосконаленню форм організації та ведення бухгалтерського обліку, що призводить до необхідності перегляду його методів і принципів функціонування.

В умовах комп'ютеризації облікового процесу на підприємстві частина даних про факти господарського життя залишається без документальної реєстрації, незважаючи на те, що інформація по них в подальшому обробляється

та формує масив управлінської інформації. За даної ситуації елемент методу бухгалтерського обліку – документування не виконує функцій, що були традиційно покладені на нього. Даний елемент методу модифікується у метод первинного документального та не документального спостереження, вимагає розробки прийомів і процедур оцінки та опрацювання електронної інформації при прийнятті управлінських рішень.

Альтернативне вартісне вимірювання передбачає об'єктивний підхід відносно встановлених цілей стратегічного розвитку суб'єкта господарювання щодо вибору методів визнання та оцінки об'єктів обліку із множини альтернативних варіантів. В умовах ускладнення господарського процесу збільшується кількість об'єктів обліку та облікових процесів, які не можна групувати за традиційно встановленими в обліку критеріями (за видами діяльності, за періодом використання, за джерелами утворення тощо), що робить застосування бухгалтерських рахунків як інструменту групування інформації та контролю за правильністю здійснення облікових записів недоцільним. При застосуванні комп'ютерних технологій суцільний безперервний процес групування та узагальнення облікової інформації для виконання завдань обліку можливий і без використання такого елемента методу бухгалтерського обліку як рахунки.

При побудові системи бухгалтерського обліку орієнтованої на виконання стратегічних завдань фінансова звітність стає інформаційним джерелом, передбачуваним за змістом, складом та значенням показників. Релевантною в цілях управління є оперативна інформація, яка деталізована та згрупована за іншими критеріями, аніж фінансова звітність, наведена не тільки в грошовому вимірі, але й в натуральному. За таких потреб елемент методу бухгалтерського обліку – звітність, модифікується в елемент, який передбачає групування різного роду облікових даних на вимогу управлінського персоналу або ж інших користувачів.

В свою чергу застосування комп'ютеризованих форм ведення бухгалтерського обліку дозволяє систематизувати звітні дані на будь-який момент

часу, що призводить до необхідності перегляду принципу періодичності звітності суб'єкта господарювання.

Застосування методів математичного моделювання у побудові облікової системи суб'єкта господарювання дозволяє підвищити оперативність оброблення облікової інформації та проаналізувати альтернативні варіанти відносно результатів функціонування системи бухгалтерського обліку відповідно до поставлених перед нею завдань. За даних умов застосування принципів обачності та послідовності бухгалтерського обліку дозволяє не тільки забезпечити достовірність фінансової звітності, але й підвищує цінність облікової системи як інструменту управління суб'єктом господарювання.

Отже, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій має безпосередній вплив не тільки на функціонування е-економіки, але й на удосконалення організаційних, методологічних та методичних основ бухгалтерського обліку. Облікова система в умовах розвитку інформаційного суспільства здатна забезпечити розширене інформування користувачів, оперативне оброблення облікової інформації для прийняття рішень, продукування даних перспективного характеру в різних вимірниках.

Порядок організації та ведення бухгалтерського обліку грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» здійснюється у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996- XIV[2]. У цьому Законі чітко розмежована відповідальність директора і головного бухгалтера.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фінансування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, несе директор та головний бухгалтер.

Тому відповідальними особами за здійснення фінансово-господарської діяльності на ТОВ «Арсенал-Центр» за звітні періоди є:

Генеральний директор: Федорова Ірина Борисівна

Головний бухгалтер: Гонтар Сергій Анатолійович

Основними завданнями бухгалтерської служби на ТОВ «Арсенал-Центр» є :

1. Організація планування, ведення обліку і аналіз фінансово-господарської діяльності.
2. Дотримання прийнятої облікової політики та методології обліку.
3. Надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів.
4. Забезпечення контролю за збереженням власності, раціональним витрачанням грошових коштів та матеріальних цінностей.

Бухгалтерський облік здійснюється бухгалтерією підприємства, яку очолює головний бухгалтер, він :

- 1) організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;
- 2) забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання й подання у встановлені строки фінансової звітності;
- 3) розробляє та забезпечує дотримання єдиних організаційних та методичних основ ведення бухгалтерського обліку всіма структурними підрозділами підприємства.

Бухгалтерський облік ТОВ «Арсенал-Центр» ведеться безперервно з дня його реєстрації, методом подвійного запису за певною формою. Це означає, що кожна господарська операція реєструється в облікових регістрах на дебеті одного і на кредиті другого рахунку в однакових розмірах. Послідовність запису господарських операцій в облікові регістри та будова самих регістрів визначаються саме формою обліку.

ТОВ «Арсенал-Центр» застосовує сучасну бухгалтерську програму "Галактика", за допомогою якої здійснюється забезпечення всіх бухгалтерських операцій на підприємстві. Програма "Галактика" є багатокористувацькою комплексною системою автоматизації управління підприємством, яка охоплює всі аспекти його внутрішньої і зовнішньої господарської діяльності.

ТОВ «Арсенал-Центр» самостійно затверджує правила документообігу і технологію опрацювання облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку у відповідності до Закону України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Рух первинних документів на підприємстві здійснюється шляхом виконання у встановленому порядку, ряду процедур обробки вихідних даних, формує повний цикл руху первинних документів.

Цикл руху первинних документів включає наступні етапи:

- розробка документу;
- розподіл за користувачами;
- архівне зберігання.

Згідно внутрішнього наказу ТОВ «Арсенал-Центр» з метою упорядкування руху та своєчасного одержання первинних документів для записів у бухгалтерському обліку наказом керівника підприємства затверджено графік документообігу (Додаток 3), в якому вказано дату створення або одержання від інших підрозділів документів, прийняття їх до обліку, передачу в опрацювання та до архіву.

Графік документообігу в першу чергу сприяє покращенню облікової роботи, посиленню контрольних функцій бухгалтерського обліку, підвищенню рівня його автоматизації.

Організацію обліку грошових коштів і розрахунків на ТОВ «Арсенал-Центр» здійснює фінансово-розрахунковий відділ бухгалтерії. Кількість осіб, які працюють у цьому відділі, визначено обсягами робіт, пов'язаними із здійсненням розрахункових операцій.

Контроль за здійсненням касової дисципліни включає щоденний перегляд касових звітів, оформлення підписом головного бухгалтера касових ордерів до передачі їх касиру для виконання і грошових чеків до пред'явлення їх банку.

Фінансовий контроль на підприємстві охоплює всі активи підприємства - грошові кошти, рахунки до отримання, фінансові інвестиції, операційні активи тощо. Найбільша увага при цьому зосереджується саме на грошових коштах, тому

що вони найбільш уразливі до крадіжок та шахрайства.

У відповідності до вимог «Положення про ведення касових операцій у національній валюті України», затвердженого постановою Правління НБУ від 29.12.2017р №148 виникла необхідність у складанні підприємствами та затвердженні таких локальних документів як: порядку оприбуткування готівки в касі підприємства (Додаток И) та порядку розрахунку (Додаток К) та встановлення ліміту каси та строків здавання готівкової виручки (Додаток Л).

Розробка таких внутрішніх локальних актів допомогла більш чітко визначити права та обов'язки посадових осіб щодо ведення касових операцій та запобігти штрафним санкціям, які застосовуються за порушення правил ведення операцій з готівкою.

Для обліку грошових коштів, зокрема касових операцій на підприємстві передбачена посада (бухгалтера) касира. Функціональними обов'язками касира в обліку готівкових розрахунків є:

1) здійснення операцій, пов'язаних з прийманням та видачею готівкових грошових коштів через касу підприємства;

2) оформлення прибуткових та видаткових касових ордерів та видаткових документів;

3) виведення в кінці робочого дня залишку грошових коштів у касі підприємства (аркуш касової книги) та передача разом з прибутковими та видатковими касовими ордерами під підпис особи, яка здійснює контроль за веденням касових операцій.

Для перевірки наявності грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» щомісячно проводиться інвентаризація готівкових коштів.

Перед проведенням інвентаризації грошових коштів, касир здійснює друк «Х»-звіту, де вказана сума грошових коштів («службове внесення», сума продажів) у грошовому ящику РРО, що повинна там знаходитися.

Після друку «Х»-звіту, касир також зобов'язаний роздрукувати лист касової книги на дату проведення перевірки, де зазначено загальну суму грошових коштів, що зберігаються в касі. Даний лист, із вказаною сумою готівки на

залишку, завіряється підписом касира.

Проведення інвентаризації готівкових коштів здійснюється шляхом покупуорного опису банкнот із подальшим сумуванням та порівнянням фактичних залишків з обліковими. Потім складається акт результатів інвентаризації наявних коштів у касі підприємства (Додаток М).

Підприємством відкрито рахунки в банках, на яких здійснюється накопичення грошових коштів як в іноземній так і національній валюті.

Умови відкриття рахунка та особливості його функціонування передбачено у договорі, що укладений між банком та підприємством. При здійсненні безготівкових розрахунків використовуються різні їх форми. В залежності від обраної форми виділяють види рахунків, які відкриті в банках, а саме: поточний, валютний, кредитний. Здебільшого підприємство використовує поточний рахунок у національній валюті, для здійснення фінансово-розрахункових операцій поточної господарської діяльності.

Застосування безготівкових форм розрахунків дозволяє здійснювати успішну економічну діяльність, підвищувати платоспроможність підприємства, фінансову стійкість, а також збільшує ефективність його роботи. Здійснення безготівкових операцій через установи банків знижує потребу в готівці, сприяє концентрації вільних грошових коштів для кредитування, забезпечує їх збереження та ефективне використання, оптимізує та прискорює грошовий обіг підприємства.

ТОВ «Арсенал-Центр» здійснює первинний (оперативний) та бухгалтерський облік результатів своєї роботи, а також надає відповідно до вимог законодавства фінансову звітність та статистичну інформацію щодо своєї господарської діяльності, інші дані визначені законом.

З метою удосконалення організації бухгалтерського обліку на ТОВ «Арсенал-Центр» було запропоновано наступні заходи:

-визначення оптимальної структури облікового апарату підприємства, який би повністю і оперативно здійснював покладені на нього функції обліку, контролю та аналізу;

- розробка і впровадження положень про відділи (управління), що забезпечують облік, економічний контроль та аналіз;
- розробку і впровадження посадових інструкцій, графіків, стандартів та ін.;
- уточнення діючих положень, посадових інструкцій згідно діючого законодавства;
- постійне підвищення кваліфікації бухгалтерів, рівня економічних знань і ділової репутації працівників обліку, а також періодичне проведення переатестації працівників.

3.2 Порядок відображення у фінансовому обліку грошових коштів ТОВ «АРСНАЛ-ЦЕНТР»

Важливість правильної організації та ведення обліку грошових коштів визначається необхідністю отримання релевантної інформації саме за даною ділянкою обліку, яка необхідна зацікавленим користувачам для вироблення ними планів тактичних і стратегічних дій.

Підприємство ТОВ «Арсенал-Центр» має касу (де визначене місцем проведення готівкових операцій робоче місце касира), а усі розрахунки здійснюються безпосередньо у приміщенні каси, відповідною особою, яка працює бухгалтером (касиром). З такою особою укладено договір про повну матеріальну відповідальність (Додаток Н).

Касир, здійснює оформлення документів, що засвідчують надходження або ж вибуття готівки.

Підприємство використовує бухгалтерські документи установленої форми, де фіксуються факти здійснення господарських операцій для забезпечення суцільного та безперервного спостереження за грошовими операціями.

Головним завданням обліку касових операцій є своєчасне та правильне оформлення документів, згідно зальної схеми бухгалтерського обліку, що відображають їх рух на рис.3.1.

Рис.3.1. Загальна схема бухгалтерського обліку касових операцій

Готівкові розрахунки (касові операції) відповідно до п.23 розділу III Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» затвердженого постановою Правління НБУ від 29.12.2017р №148 оформлюються касовими ордерами, видатковими відомостями, розрахунковими документами, документами за операціями із застосуванням електронних платіжних засобів, іншими касовими документами, які згідно із законодавством України підтверджували б факт продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) готівки.

Слід зазначити, що приймання готівки в касу проводиться за прибутковим касовим ордером, підписаним головним бухгалтером або особою, уповноваженою керівником установи/підприємства. До прибуткових касових ордерів можуть додаватися документи, які є підставою для їх складання (п.25 розділу III Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні»).

Готівка, що надходить до кас, оприбутковується в день одержання готівки у повній сумі. Отже, оприбуткування готівки в касу здійснюється за прибутковими касовими ордерами, підписаним головним бухгалтером. Квитанція до ПКО, котра видається особі, що внесла готівку, засвідчується печаткою підприємства та

підписами головного бухгалтера й касира підприємства. Нумерація прибуткових касових ордерів розпочинається з початку року з №1, із попереднього року й на наступний рік не продовжується. Особливу увагу треба приділити наявності всіх підписів, а також нумерації, дати й суми готівки. Решту рядків ПКО також слід заповнити, зокрема:

1) «Прибутковий касовий ордер №__ від «__» _____ 20__ р.»— указується номер і дата оформлення ПКО. При цьому вони мають відповідати даті й номеру, за якими ПКО зареєстрований у Журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів;

2) «Найменування підприємства (установи, організації)»— указується назва юридичної особи, яка приймає готівкові кошти;

3) «Код аналітичного рахунка» і «Код цільового призначення»— заповнюються лише в тому разі, якщо це передбачено касовою дисципліною на підприємстві

4) «Прийнято від»— зазначається інформація про особу (суб'єкт господарювання), від якої прийняті готівкові кошти., згідно з п.3.32 Положення №148, цей реквізит не заповнюється в ПКО, оформлених на загальну суму проведених касових операцій (отримання готівки з банку за чеком й оприбуткування її в касі тощо);

5) «Підстава»— указується підстава для внесення готівкових грошових коштів у касу. Залежно від змісту господарської операції це можуть бути: договір, рахунок, письмовий наказ керівника чи його усне розпорядження (у такому разі доцільно зазначити: «розпорядження керівника»), авансовий звіт працівника тощо;

6) «Сума»— зазначається фактично отримана сума коштів. Якщо особа є платником ПДВ, то в цьому полі зазначається загальна сума отриманих коштів, включаючи суму ПДВ. Сума в гривнях указується прописом, копійки — цифрами.

7) «Додатки»— указують документи, що додаються до ПКО. Це можуть бути як документи про здійснення певної господарської операції (наприклад, договір, рахунок, акт тощо), так і документи, що посвідчують особу, яка вносить

КОШТИ .

Сама квитанція є документом, що засвідчує внесення готівки для особи, яка її вносить.

Видача готівки з каси проводиться за видатковими касовими ордерами або видатковими відомостями.

Документи на видачу готівки підписуються керівником і головним бухгалтером або особою, уповноваженою керівником. До видаткових ордерів додаються заяви на видачу готівки, розрахунки (п.26 розділу III Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні»).

Прибуткові ордери на ТОВ «Арсенал-Центр» оформляються за отриманні кошти від покупців за реалізовану продукцію або послуги. Ці розрахунки проводяться з використанням реєстраторів розрахункових операцій, а виручка оприбутковується у книзі обліку розрахункових операцій на підставі фіскальних звітних чеків реєстратора.

Прибутковими ордерами на підприємстві також оформлюється повернення підзвітних коштів, що були видані на відрядження або для купівлі окремих видів запасів (канцтовари, запчастини, технічні товари). Ці підзвітні кошти повертаються у касу, коли вони не були витрачені повністю та після затвердження авансового звіту.

Видачу готівки оформляють видатковими касовими ордерами. У випадку видачі зарплати чи авансу видача готівки здійснюється на підставі платіжної відомості, а видатковий ордер виписується в кінці дня на всю суму виданої готівки.

Видатковий ордер підписується керівником або ж заступником. Видатковий ордер не має квитанції, і містить реквізити: найменування підприємства; ідентифікаційний номер; дату складання, кореспондуючий рахунок обліку; прізвище, ім'я, по батькові, якщо кошти видаються особі, або підстава, коли видається зарплата; суму прописом, та числом; коли кошти отримує особа під звіт, то вказуються її паспортні дані і вона власноруч ставить підпис про одержання коштів; обов'язковий, також, підпис касира.

Касові ордери на підприємстві роздруковують, попередньо створивши їх на автоматизованому робочому місці (у разі потреби).

Прибуткові та видаткові касові ордери до передавання в касу реєструються бухгалтером у журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових документів, який ведеться окремо за прибутковими та видатковими операціями (п. 33 розділу III Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні»).

Після закінчення робочого дня робиться запис у Касовій книзі.

Кожний листок касової книги, призначений для відображення операцій за день.

Заповнюється листок у наступному порядку: з початку вказується дата, за яку здійснюються записи; зазначається залишок у касі на початок робочого дня; надалі заповнюється основна частина: вказується номер документа, згідно якого роблять запис; зазначається від кого, на якій підставі, та назву документа, згідно якого кошти вибули чи надійшли; записується номер кореспондуючого рахунку обліку; відповідна сума записується у прибуток, якщо кошти надійшли, чи у видаток – якщо вибули.

Так записи здійснюються за кожним документом. Відповідальний бухгалтер застосовує групування видаткових та прибуткових касових ордерів, і лише потім спочатку до касової книги записує операції з надходження готівки у касу, надалі роблять записи з вибуття готівки. Це дуже зручно, оскільки дозволяє чітко побачити надходження та видаток. Головний бухгалтер час від часу перевіряє звіт касира шляхом звірки даних звіту касира з інформацією, що зазначена у касових ордерах, звертаючи особливу увагу на видаткові ордери.

Невмотивовані виправлення, підчистки у книзі не дозволяються. А коли і робляться, то обов'язково завіряються підписами головного бухгалтера і касира.

На підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» касова книга ведеться у електронному вигляді, за допомогою комп'ютерних засобів. Програмне забезпечення, за допомогою якого ведеться касова книга, має візуальне відображення і надає можливість роздрукування кожної з двох частин аркуша касової книги (Вкладний аркуш касової книги та Звіт касира), які за формою і

змістом відтворюють форму та зміст касової книги у паперовій формі.

Контроль за правильністю ведення касової книги покладається на головного бухгалтера підприємства.

Звіт по касі формується на основі прибуткових та видаткових касових ордерів, роздруковується за кожний день, а листки касової книги підшиваються до звіту по касовій книзі за місяць. У кінці місяця, касова книга пронумеровується, прошнуровується, проставляють підпис – генерального директора підприємства, головного бухгалтера, касира та ставиться печатка.

Порядок проведення інвентаризації грошових коштів на підприємстві проводиться згідно п.46 «Положення про ведення касових операцій у національній валюті України», затвердженого постановою Правління НБУ від 29.12.2017р №148 та згідно наказу по підприємству №1-Б від 11.01.21р (Додаток П), проводиться щомісячно, з метою контролю та недопущення крадіжок.

Для здійснення безготівкових розрахунків ТОВ «Арсенал-Центр» має відкриті поточні рахунки у національній та іноземній валюті у декількох банках. З кожним банком, у якому відкриті рахунки, підприємство уклало договір, що містить умови відкриття та особливості функціонування рахунків. Дані договори складені у письмовій (паперовій) формі.

Для обліку за наявністю та рухом грошових коштів, які знаходяться на рахунках у банках, та можуть бути використані для поточних операцій призначено рахунок 31 «Рахунки в банках», субрахунок 311 «Поточні рахунки в національній валюті», та 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» .

Цей рахунок активний, балансовий, призначений для обліку господарських засобів–грошових коштів. По дебету рахунку 31 «Рахунки в банках» відображається надходження грошових коштів на розрахунковий рахунок підприємства, а по кредиту – використання коштів.

На сьогоднішній день на ТОВ «Арсенал-Центр» безготівкові розрахунки здійснюють через банківську систему дистанційного обслуговування Клієнт-банк. Для здійснення операцій на поточному рахунку у банку ТОВ «Арсенал-Центр» подає до банку платіжні доручення, файлами у електронному вигляді по каналам

зв'язку. Банк після отримання цих файлів робить проведення платежу. Також при закупівлі валюти ТОВ «Арсенал-Центр» подає до банку заяву на закупівлю валюти та вносить кошти на розрахунковий рахунок для купівлі.

Кожна розрахункова операція яка пов'язана з рухом грошових коштів, як з надходження так і зі списання коштів на поточному рахунку, відображається у виписці банку. Банк надає або підприємство через систему Клієнт-банк отримує та зберігає, роздруковує чи імпортує з програми проведену банківську виписку за кожний робочий день з підсумками отриманих/проведених операцій.

Бухгалтер підприємства перевіряє банківські виписки на наявність помилок, звіряє вхідні та вихідні залишки на початок та кінець дня, проставляє коди кореспондуючих рахунків, а на документах, які прикладені до виписок вказує порядкові номери запису у виписці.

Для здійснення операцій на поточному рахунку у банку, підприємство подає документи, форми яких затверджені Національним Банком України.

Перерахування коштів на рахунок контрагента ТОВ «Арсенал-Центр» здійснює за допомогою платіжного доручення, оплачуючи кошти за отриманий товар, продукцію, послуги, внески до різного виду фондів, податкових органів.

Платіжне доручення – це розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача.

Таким чином, платіжне доручення має містити такі обов'язкові реквізити:

- назву документа;
- дату складання і номер;
- найменування, код платника та номер його рахунку;
- найменування банку платника;
- найменування, код отримувача та номер його рахунку;
- найменування банку отримувача;
- суму цифрами та словами;
- призначення платежу;
- підпис платника.

Порядок ведення обліку грошових коштів на підприємстві регламентується Інструкцією «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», затвердженою наказом МФУ № 291 від 30.11.1999 р.

Для відображення грошових коштів на підприємствах у робочому плані рахунків бухгалтерського обліку зазвичай використовують рахунки 3-го класу, так само інформацію про грошові кошти які мають своє відображення у формах фінансової звітності наведено у табл.3.2.

Таблиця 3.2

Відображення грошових коштів у робочому плані рахунків

ТОВ «Арсенал-Центр»

План рахунків бухгалтерського обліку		Форми фінансової звітності
3-клас		
(Сінтетичні рахунки)	(Субрахунки)	
Рахунки першого порядку	Рахунки другого порядку	
30 «Готівка»	301 Готівка в національній валюті	Форма № 1 «Баланс», стаття «Гроші та їх еквіваленти», код рядка – 1165; Форма № 3-н «Звіт про рух грошових коштів», стаття «Залишок коштів на початок року», код рядка – 3405; стаття «Залишок коштів на кінець року», код рядка – 3415; стаття «Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів», код рядка – 3410; Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», розділ VI «Грошові кошти»
	302 Готівка в іноземній валюті	
31 «Рахунки в банках»	311 Поточні рахунки в національній валюті	
	312 Поточні рахунки в іноземній валюті	
	313 Інші рахунки в банку в національній валюті	
	314 Інші рахунки в банку в іноземній валюті	
33 «Інші кошти»	331 Грошові документи в національній валюті	
	332 Грошові документи в іноземній валюті	
	333 Грошові кошти в дорозі в національній валюті	
	334 Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті	
	335 Електронні гроші, номіновані в національній валюті	
34 «Короткострокові векселі одержані»	341 Короткострокові векселі, одержані в національній валюті	
	342 Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті	
35 «Поточні фінансові інвестиції»	351 Еквіваленти грошових коштів	
	352 Інші поточні фінансові інвестиції	

Для обліку грошових коштів на ТОВ «Арсенал-Центр» використовуються рахунки 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти».

Відповідно субрахунки 30: 301 «Готівка в національній валюті» та 302 «Готівка в іноземній валюті»; для 31: 311 «Поточні рахунки в національній валюті» та 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;

Це активні рахунки, за дебетом яких відображають наявність та збільшення грошових коштів, а за кредитом – їх зменшення.

Облік в кореспонденції рахунків готівкових операцій на ТОВ «Арсенал-Центр» за 2021р, наведений у табл.3.3

Таблиця 3.3

Облік готівкових операцій на ТОВ «Арсенал-Центр» за 2021р

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		3	4	
	Одержання готівки в касу	Дебет	Кредит	грн
1	Одержано з поточного рахунка в національній валюті готівка для різних цілей	301	311	4000,00
2	Надходження готівки від покупців за реалізовані товар (роботи, послуги)	301	361	30000,00
3	Повернуто до каси невикористані підзвітні суми	301	372	455,50
4	Одержані до каси гроші від винних осіб за відшкодування завданих підприємству збитків	301	375	200,00
5	Повернено до каси суму надлишково виплаченої зарплати працівників	301	661	1000,00
	Видача готівки з каси	Дебет	Кредит	грн
1	Виплачено з каси працівникам підприємства заробітну плату	661	301	2415,30
2	Видано готівку під звіт працівникам підприємства для відрядження та на здійснення інших господарських операцій	372	301	200,00
3	Видана з каси підприємства готівка і занесена на його банківські рахунки (виручка, депонована зарплата та інше.)	311	301	300,00
4	Оплачено постачальнику (підрядчику) готівкою за одержані матеріали (надані послуги, виконані роботи)	631	301	2500,00
5	Передана з каси готівка інкасатору	333	301	20000,00

Облік в кореспонденції рахунків безготівкових операцій на ТОВ «Арсенал-Центр» за 2021р, наведений у табл.3.4

Таблиця 3.4

Облік безготівкових операції на ТОВ «Арсенал-Центр» у 2021р

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	грн
Отримання коштів на поточний рахунок				
1	Передано готівку з каси в банк	311	301	3000,00
2	Оплачено покупцям раніше одержані цінності, роботи, послуги	311	361	400,00
3	Одержано короткострокову позику банку	311	601	10000,00
4	Повернено постачальникам не використані аванси	311	631	200,00
5	Повернено з бюджету на рахунок підприємства грошові кошти	311	641	40,00
6	Одержано довгострокову позику банку на поточний рахунок	311	501	30000,00
Виплата (оплата) коштів з поточного рахунка				
		Дебет	Кредит	грн
1	Передано гроші з банку в касу	301	311	5000,00
2	Оплачено витрати на придбання і монтаж основних засобів	15	311	12000,00
3	Придбано інші необоротні активи	18	311	2300,00
4	Повернено банку довгострокову позику	50	311	30000,00
5	Проведено передоплату постачальникам	37	311	350,00
6	Проведено розрахунки з постачальниками	631	311	2100,00
7	Погашено заборгованість перед бюджетом	64	311	2000,00
8	Оплачено адміністративні витрати	92	311	100,00
9	Проведено розрахунки з іншими кредиторами за раніше надані послуги	681	311	450,00

Фінансова звітність підприємства є завершальним етапом системи бухгалтерського обліку, він узагальнює та систематизує інформацію про підприємство і необхідний всім зацікавленим сторонам для прийняття ефективних економічних рішень.

Фінансовий звіт підприємства - це загальна система показників, яка використовується для характеристики результатів фінансово-господарської діяльності за попередній період (квартальний, річний).

Звіт про рух грошових коштів - це форма річної фінансової звітності, що відображає надходження та вибуття грошових коштів підприємства, формує сукупний звітний період з початку року.

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) надає можливість оцінити фінансовий стан підприємства, особливо його ліквідність і

платоспроможність, а також раціональне використання коштів, на основі даних якого надається можливість скласти прогноз на майбутній період.

ТОВ «Арсенал-Центр» здійснює ведення обліку згідно з чинним законодавством. Дані про грошові кошти підприємства, відображаються у балансі (форма №1) рядки 1165 і повинні відповідати даним у реєстрах аналітичного та синтетичного обліку по рахунку 30 та 31 та Звіті про рух грошових коштів за (непрямим методом) за формою №3-н, який містить інформацію про надходження і вибуття грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства (Додаток Р). У цьому звіті є інформація не лише про самі грошові кошти, а й про їх еквіваленти (високоліквідні короткострокові інвестиції, які легко перетворюються в наявні гроші).

3.3. Напрямки удосконалення управлінського обліку на ТОВ «Арсенал-Центр»

У сучасних умовах розвитку ринкових стосунків в Україні зростає роль і значення створення раціональних і ефективних систем управління в діяльності підприємницьких структур. При таких обставинах постає завдання формування необхідної ресурсної бази для управління виробничими процесами, вирішальну роль в утворенні якої відіграє управлінський облік, який не просто реєструє, узагальнює, контролює факти господарської діяльності, але і забезпечує користувачів усіх рівнів необхідною інформацією.

На нинішньому етапі функціонування економічних процесів управлінський облік, який сформувався на основі розділення загальної системи обліку, вимагає нового осмислення, перебудови і реформування.

Методологія і організація управлінського обліку розглядалися в різний час в роботах багатьох вітчизняних провідних вчених, таких як: Голов С.Ф., Завгородній А.Г., Карпенко О.В., Лень В.С., Парти он Г.О., Фарион І.Д. та ін. У числі зарубіжних авторів слід виділити дослідження таких учених, як Аткинсон А.А., Каплан Р.С., Друри К., Хортрен Ч. та ін.

Автори зарубіжних видань з управлінського обліку після якісного

поліпшення виробничого обліку почали розширювати його додатковою тематикою. Серед них особливої уваги заслуговують такі доповнення як ухвалення інвестиційних рішень, які відносяться до проблем фінансового менеджменту та введення системи планування і розміщення виробництва, елементів математичної теорії управління запасами.

Управлінський облік є частиною загальної інформаційної системи, яка перетворює первинні дані, зафіксовані в документах, на продукт для управління. Таким продуктом є готова до споживання інформація. Без даних бухгалтерського обліку неможливо дати об'єктивну оцінку результатам господарської діяльності підприємства.

На підставі облікової інформації створюється інформаційна основа для розвитку ринку та оцінювання ефективності функціонування підприємств. За своєю суттю, облікова інформація - засіб зниження невизначеності і ризиків, що сприяє реалізації певної мети управління підприємством.

Цінність інформації розглядається як сукупність очікуваних користувачем показників якості інформації. З підвищенням рівня якості підвищується її цінність для користувачів. Увага до оцінки якості облікової інформації зростає останнім часом у всьому світі і зокрема в Україні.

Проте, слід зазначити, що на даний час не сформовано єдине системне уявлення про теорію і методологію оцінки якості облікової інформації, не сформульовані принципи побудови системи регулювання якості та контролю якості облікової інформації, не розроблено систему показників якості облікової інформації. Якість інформації має піддаватися оцінці на всіх етапах формування облікової інформації (рис. 3.2, табл. 3.5).

Основними якісними характеристиками облікової інформації повинні бути її релевантність і надійність. Релевантність передбачає, що інформація повинна мати пряме відношення або вигідне використання в діях, для яких вона призначалася, щоб забезпечити одержання бажаного результату, тобто облікова інформація повинна мати змогу впливати на прийняття рішень. Подані менеджменту дані обліку мають задовольняти конкретні інформаційні потреби

користувача.

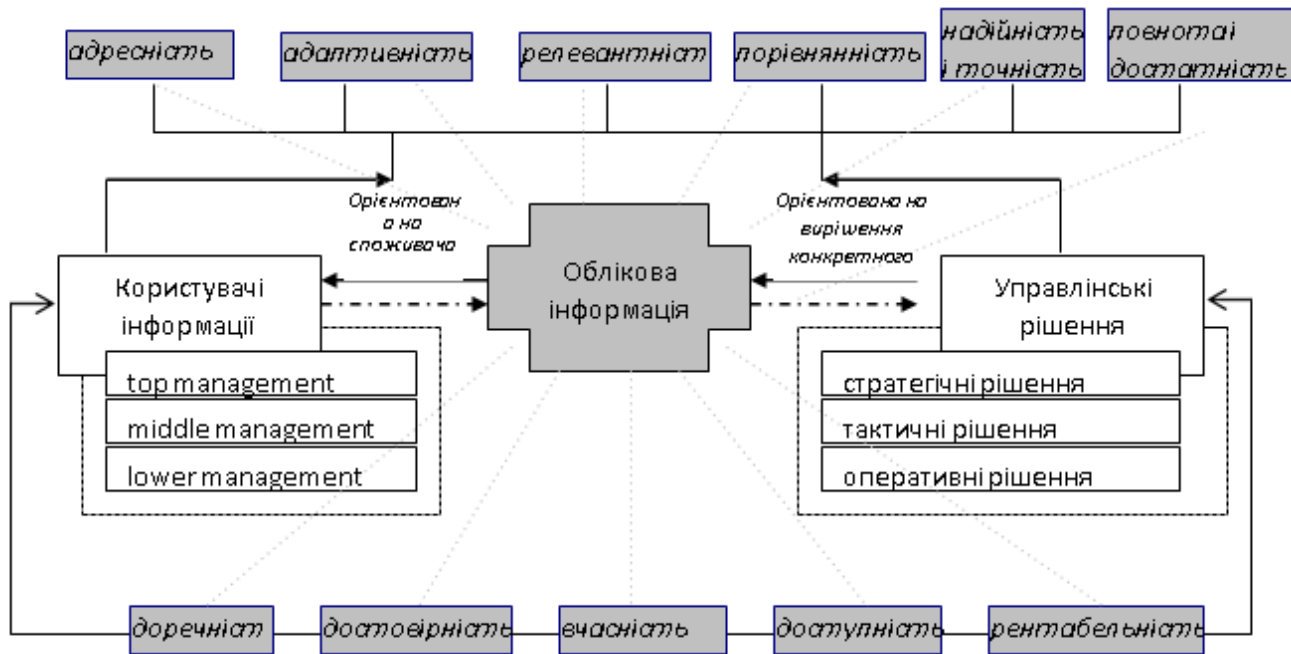

Рис. 3.2. Якісні характеристики облікової інформації та їх критерії

Таблиця 3.5

Вимоги до інформації управлінського обліку

Вимоги до якості інформації	Характеристика
1	2
Адресність	облікова інформація повинна орієнтуватися на конкретного споживача (менеджера підприємства)
Релевантність (доречність)	облікова інформація повинна мати пряме відношення або вигідне використання вдіях, для яких вона призначалася, щоб забезпечити одержання бажаного результату, тобто облікова інформація повинна мати змогу впливати на прийняття рішень
Надійність (точність)	облікова інформація повинна бути точною, неупередженою і може бути перевіреною
Вчасність (оперативність)	облікова інформація повинна надаватися вчасно до того, як зміниться описувана ситуація, щоб не втратити здатність впливати на управлінські рішення
Аналітичність	облікова інформація повинна містити аналітичні дані, які дозволять вмаксимально короткий час провести необхідний аналіз ситуації
Порівнянність	облікова інформація повинна містити такі показники, які дали б можливість аналізувати їх впродовж усього циклу інформаційного забезпечення «планування-облік-аналіз-контроль»
Повнота (достатність)	кількість інформації повинна бути мінімальною, але достатньою для оцінки ситуації та прийняття рішення
Доступність	облікова інформація повинна подаватися у формі, яка є доступною і не потребує додаткового опрацювання та не ускладнює процесу прийняття рішення

Продовження Табл.3.5	
1	2
Адаптивність (гнучкість)	облікова інформація повинна забезпечувати всю повноту інформаційних інтересів в умовах постійних змін зовнішнього і внутрішнього середовища
Рентабельність	витрати на підготовку інформації не повинні перевищувати вигоди від її використання

Під надійністю розуміємо те, що облікова інформація повинна більш точно і об'єктивно відображати господарські процеси. Вона повинна бути неупередженою, тобто незалежною від різних чинників чи суб'єктивного підходу. Надійною вважається інформація, яку в будь-який час можна перевірити.

Не менш важливою вимогою є рентабельність інформації, яка відповідає принципу “вигода вища від витрат”. Співвідношення “витрати – результат” в інформаційній сфері вважається однією з найбільш важливих характеристик облікової інформації. Обмеження “вигоди вищі від витрат” дозволяє встановити глибину облікової інформації і звітних даних щодо об'єкта дослідження. Відступ від цього принципу може призвести до появи надлишкової, непотрібної інформації, яка не впливає на прийняття рішень, або публікується у різних варіантах.

Отже, облікова інформація повинна характеризуватися високою якістю й ефективністю задоволення інформаційних потреб користувача. Це означає, що облікова інформація повинна містити мінімальну кількість показників, але задовольняти максимальне число її користувачів на різних рівнях управління. Інформація повинна бути необхідною і доцільною, що виключає зайві показники. Також необхідно, щоб облікова інформація формувалася з найменшими витратами праці і часу. Світовий досвід використання облікової інформації показує, що підвищення її якості може бути досягнуто шляхом дотримання принципів формування облікової інформації, а також через вдосконалення механізму регулювання та оцінки якості облікової інформації.

Представляє певний інтерес і створення стратегічного управлінського обліку який практично не знаходить застосування при розробці стратегій підприємства, що значно підвищило якість управлінського обліку та його

інформативність.

Негативний вплив на якість управлінського обліку робить несправедлива оцінка точності показників управлінського обліку. Якщо по відношенню фінансового обліку підкреслюється точність його показників, то при характеристиці даних управлінського обліку застосовуються зовсім інші характеристики.

На шляху удосконалення управлінського обліку є певні перешкоди, які полягають в подоланні дискусійних проблем методології обліку і в необхідності організаційних заходів з підвищення його ефективності. Істотним гальмом поширення управлінського обліку в країні залишається відсутність чіткого визначення переліку складових цього обліку.

Як підкреслювалось більшістю авторів, управлінський облік створювався на основі виробничого обліку як одного з складових бухгалтерського обліку підприємства, для посилення дії облікових даних на систематичне зниження собівартості виготовленої продукції, як чинника посилення конкурентоспроможності підприємства. При цьому слід враховувати і те, що в сучасних умовах комп'ютеризації управління підприємством на основі інформаційних технологій повинна формуватися єдина інформаційна система підприємства. Створення єдиної інформаційної системи дасть можливість накопичувати інформацію по усіх розділах управлінської діяльності і розвивати більш інтенсивно стратегічний облік. Стратегічний облік, в свою чергу стане запорукою розробки стратегічних планів і прийняття стратегічних рішень.

Подальше вдосконалення управлінського обліку на підприємствах доцільно здійснювати за напрямками:

По-перше, у визначенні управлінського обліку доцільно точніше позначити його призначення. Вважаємо слушним прийняти визначення, а саме: "управлінський облік є складовою частиною бухгалтерського обліку, що базується на обліку виробничих витрат і калькуляції собівартості вироблюваної продукції. Він доповнюється плануванням витрат і собівартості продукції, їх аналізом і розробкою проектів рішень по управлінню витратами підприємства. На

нашу думку, таке визначення сприятиме розвитку стратегічного обліку і стратегічного планування на підприємстві.

По-друге, у доповненні завдань управлінського обліку підприємства на предмет виявлення резервів систематичного зниження собівартості вироблюваної продукції на основі створення підсистеми управління витратами підприємства. На нашу думку варто прийняти пропозицію, де пропонується щоб завдання управлінського обліку супроводжується рядом приватних завдань, зокрема виявлення витрат за центрами відповідальності в зіставленні з плановими завданнями та визначення розрахунковим шляхом змінної частини собівартості в цілому і по виробках для проведення аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва і прибутку;

По-третє, в організація обліку витрат і собівартості на основі принципів нормативного обліку виробництва. Нормативний облік, на нашу думку, в управлінському обліку досі не знайшло належного застосування.

Рішення викладених проблем і здійснення пропозицій, на наш погляд, забезпечить підвищення ефективності управлінського обліку на підприємствах.

Сучасний розвиток ринкових економічних відносин між суб'єктами господарювання, зростаюча глобальна конкуренцією і перспективи, що відкриваються, з одного боку, а також посилення регулятивних вимог з боку держави, з іншого, змушують компанії переглянути свої можливості й змінити підхід до управління. Сьогодні, однією з умов ефективного їх функціонування є здатність враховувати зміни, що відбуваються не тільки у внутрішньому, а й у зовнішньому середовищі, тобто враховувати фактори бізнес-оточення в діючій стратегії компанії в рамках стратегічного менеджменту. В цих умовах підтримуючою системою для здійснення інформаційного забезпечення прийняття стратегічних рішень є стратегічний управлінський облік. Необхідність у його використанні виникла ще у 80-х роках минулого століття при усвідомленні не відповідності задач, що вирішувалися в рамках управлінського обліку можливостям, що почали надаватися інтенсивним розвитком комп'ютеризації, інформатизації та інтелектуальних продуктів. За допомогою комп'ютеризованих

інформаційних систем і технологій обліку, які можуть адаптуватися та змінюватися відповідно до умов середовища, а також їх користувачів – бухгалтерів і менеджерів всіх рівнів, стало можливим впливати на свідомість власників і інвесторів, визначати подальші їх дії.

Отримання суб'єктами господарювання достовірної, оперативної та повної управлінської інформації стало вкрай необхідним для прийняття ними ефективних управлінських рішень щодо зміни вектору соціально-економічного та інвестиційно-інноваційного розвитку підприємства. Сьогодні дискусійними залишаються питання щодо сутності стратегічного управлінського обліку, напрямів його розвитку, методики організації на підприємствах. Деякі науковці взагалі не виділяють його в окремий напрям досліджень, хоча і розкривають важливість обліку в досягненні стратегічних цілей.

В Україні сьогодні відсутнє нормативне закріплення поняття стратегічного управлінського обліку, однак існує визначення внутрішньогосподарського (управлінського) обліку в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Законотворці розглядаючи його в якості підсистеми бухгалтерського обліку зазначають, що це «система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством». Відповідно до статті 8, п.5 цього Закону підприємство самостійно розробляє систему внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та звітності». Цим зауваженням підприємства залишили наодинці з виконанням цього складного завдання.

На відміну від вітчизняних нормативних пропозицій за кордоном визначення стратегічного управлінського обліку надане професійними організаціями. Інститут сертифікованих управлінських бухгалтерів (СІМА) розглядає його як «форму управлінського обліку, в якій акцент робиться на інформації, що відноситься до зовнішніх факторів по відношенню до підприємства, а також на не фінансову та внутрішньо створену інформацію». Існуючі історичні вітчизняні традиції та нормативне закріплення управлінського обліку у складі бухгалтерського обліку обмежує можливості його використання в

управлінській діяльності вітчизняних підприємств. Вихід вітчизняних суб'єктів на міжнародний рівень вимагає від них більш серйозної оцінки розширеного зовнішнього середовища за допомогою спеціального інструментарію.

Виходячи з цього, під стратегічним управлінським обліком слід розуміти автоматизовану інформаційну систему управління підприємством, яка забезпечує всі рівні управління прогноною, звітною та аналітичною інформацією для прийняття управлінських рішень і оцінки їх реалізації в процесі розробки і запровадження стратегій розвитку підприємства. Бутинець Ф.Ф. до системи включив сукупність економіко-математичних методів і моделей, технічних, програмних, технологічних засобів і рішень, а також наявність спеціалістів, призначених для обробки інформації і прийняття управлінських рішень.

Розвиток комп'ютеризації та інформатизації дає можливість зараз інформаційним системам і технологіям бухгалтерського обліку в моделі інвестиційно-інноваційного розвитку України, стати невіддільною частиною корпоративного автоматизованого інформаційного середовища управління господарською діяльністю підприємства, через більш якісний рівень співпраці, координації та комунікації інформаційних зв'язків облікового підрозділу та підприємства загалом.

Ефективності в господарюванні підприємств як на мікро так і на макрорівні, можливо досягти використовуючи інтегровану систему бухгалтерського обліку. Сьогоднішні програмні засоби у вигляді баз даних, інформаційно-пошукових систем, дозволяють не тільки підвищувати продуктивність праці обліковця, а й у процесі роботи отримувати та інтерпретувати інформацію зі значно ширшого діапазону джерел, ніж це передбачено у звичайних інформаційних системах, змінювати звичну форму подання інформації про господарську діяльність суб'єкта для прийняття ним ефективних управлінських рішень.

До того ж, В.О. Осмятченко запропонував поглибити методологічні засади автоматизованої системи бухгалтерського обліку через моделювання її базових компонент та запропонував концепцію методології проектування інформаційної системи бухгалтерського обліку як віртуального ресурсу корпоративного

середовища. Ключовим аспектом концепції стала орієнтація інформаційної системи на зовнішні ринкові фактори та формування бізнес процесів з можливістю їх перебудови в режимі реального часу, що дає змогу забезпечувати всі рівні управління підприємством інформацією про фактичний стан керованого об'єкта, а також про всі істотні відхилення від заданих параметрів .

Враховуючи все вище наведене для організації стратегічного управлінського обліку на підприємстві необхідно:

1) здійснити правильний вибір інформаційних технологій і запровадити їх для організації планування, обліку, аналізу і контролю. Так, на вітчизняних підприємствах, які мають статус публічних та приватних акціонерних товариств і великі масштаби виробничо-господарської діяльності, найбільш популярними сьогодні є інтегровані корпоративні інформаційні системи «Галактика», «ІС-Предприятие», SAP R/3 (SAP AG) тощо, а також локальні системи бухгалтерського обліку «БЭСТ», «Турбо- Бухгалтер», «ІнфоБухгалтер» та ін.;

2) побудувати схему взаємозв'язку процесів формування обліково-звітної інформації, аналітичних і прогнозних розрахунків та прийняття управлінських рішень. Для цього в обліково-аналітичній системі конкретного підприємства необхідно виділити такі зрізи інформації про господарську діяльність підприємства, як: облікова, аналітична, прогнозна й управлінська.

Кожен із зазначених інформаційних блоків буде відчувати на собі вплив певних чинників, потребувати розв'язання низки проблем і мати резерви підвищення організаційно-якісного рівня. Також постає питання про раціональне використання каналів зв'язку.

По-перше, необхідно обмежити доступ до окремих блоків інформації, яка є комерційною таємницею та може несприятливо позначитися на конкурентних позиціях підприємства.

По-друге, варто чітко окреслити інформаційні модулі, які стануть загальнодоступними для внутрішніх і зовнішніх користувачів, щоб задовольнити потреби інвесторів, акціонерів, підрядників та інших учасників господарської діяльності в правдивій, достовірній та якісній інформації.

Пропонується використати системний підхід до визначення шляхів удосконалення важливих аспектів обліку, аналізу, прогнозування та управління господарської діяльності підприємства.

Щоб повною мірою розкрити інформацію про господарську діяльність підприємства, сформовану за даними бухгалтерського обліку в умовах обраної підприємством інформаційної системи, слід використовувати гнучкі системи налаштувань, які закладені у програмних комплексах. Такі налаштування можуть бути застосовані для врахування облікової політики конкретного підприємства, можливих змін в обліковій системі внаслідок переходу від П(С)БО до МСФЗ та вдосконалення законодавчо-нормативної бази обліку;

3) необхідно врахувати можливість використання облікової інформації з базового програмного, в пакетах прикладних програм аналітичного, прогнозного та іншого призначення. Тобто, необхідно провести імітаційні розрахунки з обґрунтування інвестиційно-інноваційних проектів, підготовці прогнозів розвитку підприємства та взаємодії із зовнішніми контрагентами, аналізу фінансового стану і ймовірності банкрутства, формування різних документів аналітичного змісту, що містять вибіркочу, належним чином узагальнену фактичну інформацію для прийняття інвестиційно-інноваційних і фінансово-господарських рішень;

4) необхідно визначити склад і характер формування взаємозалежних блоків вхідної, проміжної і вихідної обліково-аналітичної інформації у складі комп'ютеризованої інформаційної системи бухгалтерського обліку.

В сучасних умовах розвитку інформаційних технологій, стратегічний розвиток підприємства напряду залежить від надання своєчасної, достовірної та повної інформації про господарські операції, інформації щодо переваг конкурентів та очікувань і побажань клієнтів, швидкої доставки продукції, товарів чи надання послуг клієнтам. Таку інформацію у вигляді управлінської звітності можна отримати в умовах раціональної і дієвої організації стратегічного управлінського обліку на підприємствах, що бажають розвиватися і бути успішними не тільки на вітчизняних теренах, а й на міжнародній, світовій арені бізнесу.

Ринки прийняття управлінських рішень в більшості сучасних підприємств здійснюється за допомогою застосування сучасних інформаційних технологій.

Для прийняття управлінських рішень використовуються різні інформаційні технології, а саме:

- CRM (Customer Relationship Management) – системи управління взаємовідносинами з клієнтами; призначені для управління зовнішніми відносинами підприємства;

- BI (Business Intelligence) – системи інформаційної підтримки аналітичної діяльності; вони є сховищем аналітичних даних і містять у себе інструменти обробки інформації;

- ERP (Enterprise Resource Planning) – системи планування ресурсів підприємства; охоплюють такі області діяльності підприємства, як планування і прогнозування, управління виробництвом, продажами, запасами, закупками, фінансами та ін.

Сьогодні генерація звітності та виконання аналізу потрібні як для всього бізнесу, так і для різних його частин – будь то корпоративний транзакційний додаток, база даних або ж процес, що виконується на регулярній основі. Технології для підготовки звітності охоплюють всі аспекти бізнесу, їх наявність вважається обов'язковою, а самі вони розглядаються як корпоративний стандарт поряд з іншими базовими технологіями.

BI (Business Intelligence) – програмне забезпечення, створене на допомогу менеджеру для аналізу інформації про компанію та її оточення; подальше вдосконалення всієї системи прийняття рішень. Більшість інструментів BI користувачі застосовують для доступу, аналізу і генерації звітів за даними, що найчастіше розташовуються в сховищі, вітринах даних або оперативних складах даних. Сьогодні система BI здатна уявити стан всієї організації на даний момент з важливими показниками та з можливістю деталізації.

На підприємстві ТОВ «Арсенал-центр» для прийняття управлінських рішень, а також управління обліком грошових коштів не реалізована жодна із описаних програмних забезпечень. Єдине програмне забезпечення, включаючи

системи управління грошовими коштами є бухгалтерська система Галактика, яка забезпечує процедуру обліку грошових коштів, але не надає аналітичних даних для здійснення управлінських рішень, щодо системи управління грошовими коштами.

Тому ми рекомендуємо запровадити на ТОВ «Арсенал-Центр» одну із описаних програмних забезпечень ВІ (Business Intelligence) , яке на основі бухгалтерських даних буде формувати аналітичні відомості, щодо руху, накопичення ефективності використання грошових коштів та стане базою для побудови системи управлінських рішень, щодо використання грошових коштів на ТОВ «Арсенал-Центр».

Висновки до розділу 3

Дослідивши систему обліку грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» та порядок відображення інформації про грошові кошти у фінансовій звітності, можемо зазначити, що вона має типову форму побудови для більшості підприємств галузі, проте як і більшість сучасних систем, вона має свої недоліки.

Однією з головних на нашу думку недоліків системи обліку грошових коштів, є відсутність їх розподілу за сферами використання та бюджетування. Класифікація коштів на субрахунках бухгалтерського обліку є на нашу думку не достатньою, що не дозволяє чітко визначити напрямки їх використання та як наслідок знижує ефективність використання таких коштів. Також до значних недоліків системи обліку грошових коштів слід віднести процедуру погодження фінансових платежів. На підприємстві кожний видатковий фінансовий платіж погоджується керівництвом підприємства не залежно від його розміру, що призводить до значного зростання часу проведення таких платежів, та уповільнює проведення фінансових операцій.

Суттєвим недоліком системи обліку є не своєчасне складання та оформлення реєстраційних документів, що забезпечують функціонування кас відокремлених структурних підрозділів підприємства. До них можна віднести:

«Реєстраційне посвідчення», «Довідка про опломбування РРО», «Наказ про касову дисципліну та організацію роботи каси» та інші. Однією з причин виникнення таких недоліків, є не компетентність персоналу та відсутність поточного контролю.

Ведення грошових операцій та їх облік на досліджуваному підприємстві ведеться за допомогою інформаційної системи «Галактика», проте вона має значний недолік, що обумовлюється відсутністю змоги автоматичного формування реєстрів бухгалтерського обліку та фінансової звітності у формі передбаченій чинним законодавством України у сфері контролю фінансово-розрахункових операцій.

Для аналізу даних та формування фінансової звітності, дані вивантажуються в іншу облікову систему, що значно ускладнює бухгалтерські процеси, та підвищує ризики допущення помилок та втрати даних.

Недоліки системи відображаються і в первинних документах. Існуюча облікова система не спроможна розділяти фізичних та юридичних осіб, та не спроможна в автоматичному режимі обмежувати максимально допустиму суму розрахунків з фізичними та юридичними особами.

Заповнення первинних касових документів та реєстрів бухгалтерського обліку, що здійснюються в автоматичному режимі, не завжди коректно здійснюються, та не дозволяють оперативно вносити зміни.

Розглянувши інформаційні технології, що застосовуються в процесі прийняття управлінських рішень, щодо управління грошовими коштами можемо зазначити. Існує безліч програмного забезпечення, проте на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» жодна з них не реалізована, що є подальшим напрямком для покращення діяльності управління грошовими коштами.

РОЗДІЛ 4
ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ
ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР»

4.1. Вплив системи аудиту в Україні на стан внутрішнього контролю на підприємстві ТОВ «АРСЕНАЛ-ЦЕНТР»

Аудит – це перевірка бухгалтерської звітності, обліку первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам [1].

Мета аудиту визначена у Міжнародних стандартах аудиту, які зокрема, закріплюють, що метою аудиту фінансової звітності є надання аудитором висновку про відповідність чи невідповідність фінансової звітності в усіх суттєвих аспектах інструкціям, які регламентують порядок підготовки і представлення фінансових звітів [3].

Правові засади провадження аудиторської діяльності в Україні визначає Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», прийнятий 21 грудня 2017 р.

З метою об'єднання на професійній основі зусиль аудиторів для виконання покладених на них Законом обов'язків і забезпечення їхніх прав, представництва професійних інтересів аудиторів в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, захисту професійних інтересів та соціальних прав аудиторів, сприяння підвищенню професійного рівня аудиторів та надання їм методичної допомоги, захисту інтересів фізичних і юридичних осіб у разі заподіяння їм шкоди внаслідок незаконних дій або недбалості аудиторів, а також здійснення саморегулювання аудиторської діяльності, діє аудиторське самоврядування, яке здійснюється через Аудиторську палату України. Членами Аудиторської палати України є включені до Реєстру аудитори і аудиторські фірми.

Аудиторська палата України виконує наступні функції:

- 1) здійснює реєстрацію аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності;
- 2) здійснює контроль якості аудиторських послуг суб'єктів аудиторської

діяльності, крім тих, які здійснюють обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес;

3) регулює взаємовідносини між членами Аудиторської палати України у процесі провадження аудиторської діяльності;

4) здійснює дисциплінарні провадження щодо суб'єктів аудиторської діяльності, крім тих, які здійснюють обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес;

5) здійснює контроль за безперервним навчанням аудиторів, крім тих, які здійснюють обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес;

6) бере участь у проведенні експертизи законопроектів і нормативно-правових актів з питань аудиторської діяльності;

7) узагальнює інформацію про практику застосування міжнародних стандартів аудиту та надає рекомендації на запит суб'єктів аудиторської діяльності щодо спірних та складних питань;

8) представляє аудиторів України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, громадськими об'єднаннями та міжнародними організаціями;

9) забезпечує захист професійних прав аудиторів;

10) забезпечує доступ та відкритість інформації стосовно аудиторів України.

Щорічно Аудиторська палата України отримує від суб'єктів аудиторської діяльності звіти про надані ними послуги, здійснює їх аналіз та подає до Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю узагальнену інформацію про діяльність цих суб'єктів та стан аудиторської діяльності в Україні.

Аудиторські послуги мають важливе значення для бізнесу та суспільства, адже вони покликані надавати впевненість у достовірності операцій суб'єктів господарювання та забезпечувати їх ефективність. Розвиток ринку аудиторських послуг в Україні відбувається паралельно із розвитком теоретичного

обґрунтування особливостей його функціонування, відповідно до офіційної інформації Аудиторської палати про стан аудиторської діяльності в Україні.

Регулятором аудиту є Аудиторська палата України, яка створюється і функціонує як незалежний самостійний орган і є юридичною особою, що вирішує важливі питання у сфері методологічного й організаційного управління аудитом в Україні. Повноваження Аудиторської палати України поширюються на такі важливі сфери аудиторської діяльності: як підвищення кваліфікації аудиторів; сертифікація аудиторів; контроль якості аудиторських послуг.

Правовою основою, що регулює права та обов'язки суб'єктів контролю під час здійснення їх функцій у сфері внутрішньогосподарського контролю, є сукупність законодавчих актів та нормативно-правових документів.

У процесі контролю слід керуватись певними критеріями, які можуть включати наступні характеристики:

- 1) зміна стану та поведінки підприємства, його структурного підрозділу, господарської діяльності чи його операцій, частин у часі;
- 2) переміщення окремих операцій, частин або елементів господарства (наприклад, сировини, матеріалів, готової продукції) в просторі;
- 3) зміна якісних, кількісних і структурних характеристик підприємства (або його операцій чи частин) у просторі та часі.

Виділені ознаки (критерії) враховуються при виборі методів та прийомів дослідження об'єкта внутрішньогосподарського контролю й спрямовані на збір достатньої інформації для підтвердження обліково-звітних даних підприємства.

Внутрішній аудитор більше підконтрольний власнику порівняно із зовнішнім аудитором. Відповідно, у власника більша довіра до внутрішнього аудитора, ніж до зовнішнього при вирішенні питання, наприклад, оподаткування. Власник хоче бути впевненим у тому, що конфіденційна інформація не буде розголошена, і в цьому аспекті зростає роль саме внутрішнього аудитора.

Внутрішній аудит служить для задоволення потреб власників. Внутрішній аудит не може повністю замінити зовнішній аудит, проте виконує окремі

процедури, які можуть використовуватись для потреб зовнішнього аудиту.

Внутрішній контроль – система контрольних процедур, план організації і методи управління об'єктом з метою ефективного проведення бізнесу, захисту активів, запобігання помилок, акуратності облікових перевірок і своєчасного представлення фінансової інформації.

Під внутрішнім контролем слід розуміти систему діяльності окремих працівників підприємства, спрямовану на забезпечення збереженості його активів та майна.

Питання забезпечення ефективності системи внутрішнього контролю на підприємствах різних організаційно-правових форм власності, яке повинно вирішуватися із врахуванням вимог до її побудови і функціонування усіх зацікавлених сторін, давно є одним з найбільш дискусійних у вітчизняній економічній науці. Встановлення функціонального призначення контролю як засобу виявлення різних зловживань або відхилень від планів і директив керівництва вимагало визначення кількісних і вартісних показників, пов'язаних з фактами розкрадання чи неефективного витрачання ресурсів. Використання цих показників для оцінювання ефективності контролю є недостатнім, оскільки економічний ефект не є єдиним цінним результатом контролю, коли середовищу функціонування підприємств притаманні численні ризики, пов'язані з ринками технологій та інновацій, що швидко розвиваються.

Побудова системи внутрішнього контролю повинна бути зорієнтована на максимальне задоволення вимог можливих користувачів. У науковій літературі питання ідентифікації користувачів і суб'єктів внутрішнього контролю компаній розглядається переважно з позиції неокласичної теорії фірми, основи якої були сформульовані ще в 1970-х роках у працях А.А. Алчіана, Х. Демсеца, М.С. Дженсена і В.Х. Меклінг. Пізніше вагомий внесок у вирішення проблеми оцінювання ефективності внутрішнього контролю зробили такі вчені, як В.В. Бурцев, Н. Г. Виговська, Е.М. Гутцайт, Г.М. Давидов, І.К. Дрозд, Є.В. Калюга, В.Ф. Максимова, Л.В. Нападовська, В.О. Шевчук та ін. Разом з тим нерозумінням сутності ключових результатів контролю як функції управління, яке

простежується в наукових працях багатьох науковців актуалізує дослідження питання оцінювання внутрішнього контролю з позиції створеної цінності для зацікавлених сторін. Неокласична теорія фірми характеризує організацію як юридичну фікцію, яка служить оболонкою для певного набору договірних відносин між людьми.

Головною метою підприємства є максимізація прибутку і для її досягнення власники наймають менеджерів, відповідальних за планування та здійснення виробничої діяльності. Менеджери фірми працюють в інтересах власників (акціонерів, інвесторів) і звітують перед ними. Відповідно, внутрішній контроль з позиції неокласичної теорії фірми створюється менеджментом в інтересах власників. Кінцевим результатом контролю, з позиції окремих науковців, є надання користувачам інформації впевненості у її достовірності та відповідності заданим критеріям і виявлення причин її спотворення, що сприяє прийняттю ними зважених рішень і формуванню довіри до інформації, що надається підприємством або організацією. Р.В. Макеев вважає, що найважливішими вимогами міноритарних акціонерів є відсутність корпоративного шахрайства, достовірна фінансова звітність, відповідність дій менеджменту компанії вимогам чинного законодавства. Для мажоритарних акціонерів і топ-менеджерів, навпаки, важливішою є “управлінська” (тобто операційна) ефективність. Причиною цього є певна специфіка вітчизняної економіки, де багато власників бізнесу неохоче розкривають інформацію про діяльність компанії і намагаються уникнути сплати податків. Така поведінка значною мірою пояснюється нерозвиненістю фондового ринку та браком дієвих ринкових механізмів залучення інвестицій в середній і особливо малий бізнес. На розвинених ринках вимоги мажоритарних акціонерів переважно збігаються з вимогами міноритаріїв, зокрема в питаннях протидії шахрайству, прозорості фінансової звітності та дотримання норм законодавства. Разом з тим контроль діяльності компанії з боку мажоритарних акціонерів (власників) дозволяє отримувати додаткову, так звану “приватну” вигоду або “премію за контроль”. Йдеться перш за все про додаткову цінність, що створюється для осіб, які безпосередньо або через підконтрольний менеджмент

перевіряють діяльність компанії і мають можливість прямо впливати на її стратегію. Крім акціонерів і менеджменту, істотні можливості визначати вимоги до системи внутрішнього контролю компанії мають й інші зацікавлені сторони, такі як споживачі або державні регулятори. Ступінь впливу споживачів на корпоративну політику в багатьох компаніях дуже висока і характеризується певною послідовністю пріоритетів. І хоча система цінностей споживачів різними авторами описується по-різному, ми схильні погодитися з позицією Дж. О. Фредерікса і Дж. М. Солтера, які запропонували “пакет цінностей покупця”, до якого належать:

- 1) ціна;
- 2) якість продукту;
- 3) якість обслуговування;
- 4) інноваційність;
- 5) корпоративний імідж .

Зазначені елементи “пакета” – це саме ті цінності, які є найбільш важливими для споживачів, і контроль за якими повинен забезпечуватися обов’язковими системами внутрішнього контролю будь-якої комерційної організації.

Практичні підходи до оцінювання ефективності системи внутрішнього контролю на підприємстві завжди обумовлені цілями створення системи контролю та вимогами користувачів. Це означає, що не тільки сама система контролю повинна бути спроектована з урахуванням вимог зацікавлених осіб організації, але й показники ефективності контролю мають відображати їх інтереси і пріоритети. У системі управління підприємством контроль одночасно є не тільки гарантом виконання нормативів, інструкцій, розпоряджень вищих органів тощо, але й інструментом виконання програм розвитку.

Головною метою контролю в управлінні розвитком підприємства є забезпечення екіфінальності його функціонування. Щоб досягнути цієї мети контроль повинен виявляти ризики розвитку, інформувати зацікавлені сторони про зміни в системних характеристиках підприємства, надавати впевненість

особам, які приймають рішення. Такий контроль буде створювати цінність для зацікавлених сторін і сприяти якісним трансформаціям у процесі розвитку підприємства.

Можна стверджувати, що на сьогодні кожне підприємство, шляхом розширення своєї діяльності стають більш конкурентно спроможними, і чим більше підприємство за масштабом, тим складніше здійснювати контроль над всіма його структурними підрозділами і над діяльністю в цілому. Тому нагальним є питання удосконалення діючої системи внутрішнього контролю. Одним з шляхів реформування такої системи є розмежування внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту.

З метою розмежування понять внутрішнього аудиту та внутрішнього контролю необхідно також звернутися і проаналізувати визначення внутрішнього аудиту в науковій літературі та яке міститься в міжнародних та національних стандартах.

Ф.Ф.Бутинець вважає, що це організована на підприємстві, діюча в інтересах його керівництва та власників і регламентована внутрішніми нормативними актами система контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складанням та поданням звітності, її внутрішнього аналізу та надійністю функціонування всієї системи внутрішнього контролю [20, с. 283].

Відповідно до міжнародних стандартів аудиту, які згідно з рішенням Аудиторської палати України прийняті в якості національних, внутрішній аудит – діяльність з оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий відділ [3].

Функції внутрішнього аудиту охоплюють, зокрема, перевірку, оцінювання та моніторинг адекватності й ефективності систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю.

В результаті здійсненого аналізу щодо підходів визначення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, можна зробити висновок, що в науці не існує єдиного підходу до визначення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту.

Одні вчені вважають, що внутрішній контроль та внутрішній аудит є тотожними поняттями, інші – що внутрішній аудит є складовою внутрішнього контролю. Це зумовлено тим, що існують деякі проблеми в розмежування сутності даних понять і це спричинено перш за все схожістю функцій цих двох явищ. Проте, для того, щоб з'ясувати, що є частиною чого – внутрішній аудит є частиною внутрішнього контролю чи навпаки, потрібно виділити їх відзнаки.

Перш за все, метою внутрішнього контролю є здійснення нагляду за господарською діяльністю всього підприємства з точки зору законності, доцільності і достовірності.

Отже, метою внутрішнього аудиту є перевірка фінансової звітності філій, представництв, дочірніх підприємств тощо. Також, важливим компонентом щодо розмежування внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту є виділення функцій: останній виконує функцію контролю та аналізу фінансової звітності, а внутрішній контроль – нагляд та аналіз за господарською діяльністю підприємства взагалі.

Таким чином, між внутрішнім контролем та аудитом існує принципова різниця, зумовлена тим, що вони мають різну мету, функції, об'єкти та різну форму ризику. Крім того, при проведенні внутрішнього аудиту власник цікавиться фінансовим станом підприємства, тобто через перевірку поточної фінансової звітності він може з'ясувати у якому стані знаходиться підприємство, і чи є достовірною звітність. Саме тому можна сказати, що внутрішній аудит орієнтований на інтереси власника підприємства, а здійснення внутрішнього контролю з більшого потрібне для прийняття керівником управлінських рішень.

4.2. Організація аудиту грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр»

Розглядаючи організацію аудиту грошових коштів на ТОВ «Арсенал-Центр», слід враховувати низку процедур, що дадуть змогу зробити його більш результативним, а саме:

– своєчасний та різносторонній аналіз результатів раніше проведених контрольних заходів;

- перевірка на підприємстві системи внутрішнього контролю;
- на підставі даних перевірки системи внутрішнього контролю створення плану та програми аудиту грошових коштів;
- своєчасне й ефективне проведення контрольних заходів для уникнення можливості виникнення правопорушень;
- розумна економічність і простота дій під час проведення контролю.

В період підготовки до організації аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» аудитором спочатку визначається мета, завдання, об'єкт дослідження, обираються методи які будуть використані для перевірки, та робиться розрахунок аудиторського ризику.

Методи аудиту грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр» розподіляються на: методи фактичного контролю та методи документального контролю.

До методів фактичного контролю відносять інвентаризацію, перевірку наявності готівки та документів у касі, перевірку приміщення, де зберігаються кошти. До методів документального контролю відносять зустрічну перевірку, документальну перевірку документів за даними кореспондуючих рахунків, перевірку по-суті, арифметичну, перевірку механічної точності.

Після чого аудитор для перевірки на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» обирає який саме методичний прийом організації буде використано (комбінований, суцільний, вибіркового, аналітичний), а також надає перевагу тому методичному прийому проведення, який потрібен для аудиту яка наведена в табл.4.1.

Таблиця 4.1

Методичні прийоми проведення та методичні прийоми організації аудиту на ТОВ «Арсенал-Центр»

№ з/п	Перелік аудиторських процедур	Методичні прийоми проведення	Методичні прийоми організації
1	2	3	4
1	Перевірка готівки у касі підприємства	Інвентаризація, перерахунок	Суцільний
2	Перевірка дотримання правил та розмірів розрахунків готівкою (встановленим законодавством)	Звірка, співставлення, документальна перевірка	Вибірковий

Продовження Табл.4.1			
1	2	3	4
3	Перевірка дотримання ліміту залишку готівки в касі підприємства	Звірка, документальна перевірка	Суцільний
4	Контроль та перевірка відкритих рахунків у банках	Формальна перевірка, опитування	Суцільний
5	Перевірка заповнення касових ордерів, первинних документів	Формальна перевірка, документальна перевірка	Комбінований
6	Перевірка ведення обліку коштів у банках	Звірка, співставлення, документальна перевірка	Суцільний
7	Перевірка показників фінансової звітності про наявність та рух грошових коштів	Документальна перевірка, арифметична	Комбінований

Методи, які використовуються при аудиті готівкових розрахунків на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр»: це інвентаризація, опитування, документальна перевірка, співставлення, арифметична, логічна, формальна, взаємна звірка, анкетування, тестування, аналіз, узагальнення.

Згідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» мета аудиту касових операцій полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації щодо грошових коштів у касі підприємства, мета аудиту операцій на поточних рахунках полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації щодо грошових коштів на рахунках у банках.

Стратегія проведення аудиту грошових коштів у касі та на поточних рахунках ТОВ «Арсенал-Центр» розроблена виходячи із норм МСА300 «Планування аудиту фінансової звітності».

На підготовчій стадії аудиту необхідно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства. Для оцінки ефективності внутрішнього контролю грошових коштів у касі та на рахунках у банках аудитор проводить тестування.

Важливим етапом аудиту є встановлення відповідності показників по взаємопов'язаним касовим документам. Такий контроль на ТОВ «Арсенал-Центр» проводиться вибірково за кілька днів, по результатам перевірки складається

робочий документ.

Заключним етапом аудиту є узагальнення результатів перевірки, встановлення у відповідності до МСА320 "Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту", суттєвості виявлених помилок і порушень, а також формулювання відповідного звіту.

Застосування ризиково-орієнтованого підходу можливо лише відносно підприємств, що довгий час знаходяться в полі зору аудиторської фірми. Українські фахівці розглядають загальний аудиторський ризик як сукупність властивого ризику, ризику контролю, ризику невиявлення викривлень.

Нормами аудиту передбачено моделювання аудиторського ризику.

Згідно з МСА 400 "Оцінка ризиків та внутрішній контроль" ризик аудиту або загальний аудиторський ризик – це ризик того, що аудитор може висловити неадекватну думку у тих випадках, коли в документах фінансової звітності існують суттєві перекручення. Інакше кажучи, за невірно підготовленою звітністю буде представлено аудиторський висновок без зауважень. Ризик аудиту має три складові: Властивий ризик; Ризик контролю; Ризик невиявлення помилок.

Орієнтовна модель аудиторського ризику може бути представлена такою формулою (4.1)

$$AP = BP \times PK \times PH \quad (4.1)$$

де, AP – прийнятний аудиторський ризик , BP – властивий ризик ,

PK – ризик контролю ,

PH – ризик невиявлення.

Прийнятий аудиторський ризик – це суб'єктивно встановлений рівень ризику, котрий готовий взяти на себе аудитор. Полягає він у тому, що у фінансовій звітності можливо будуть виявлені помилки після завершення аудиту і представлення аудиторського висновку без застереження. Якщо аудитор визначає для себе менший рівень аудиторського ризику, то це означає, що він прагне до більшої впевненості у тому, що фінансова звітність не має істотних погрешностей.

Суттєвою вважається помилка, яка значно викривлює інформацію, або розмір якої більше 5% підсумку балансу. Аудитор планує суттєвість з метою:

- розрахувати граничний рівень сумарної помилки, яку можливо допустити у фінансовій звітності, щоб вона продовжувала залишатися достовірною;
- визначити обсяг аудиторської перевірки, задавши розмір вибірки.

Аудитори включають її до договору, забезпечуючи свою мінімальну відповідальність перед клієнтом і даючи собі право проводити вибірку перевірку[45].

Для визначення властивого ризику використовуємо анкету оцінки підприємницького ризику, а саме для ТОВ «Арсенал-Центр» у 2020 році, яка подана у табл. 4.2.

Таблиця 4.2.

Анкета оцінки підприємницького ризику ТОВ «Арсенал-Центр» у 2020р

Чинник ризику	Оцінка чинника ризику	Рівень підприємницького ризику
Визначення економічної ситуації, в якій функціонує підприємство	Депресія	Високий (90%)
Визначення галузі функціонування підприємства	Нестабільна	Високий (85%)
Політика управління на підприємстві	Активна	Середній (50%)
Система контролю на підприємстві	Середній контроль	Середній (45%)
Результати аудиту минулих років	Позитивний висновок	Низький (30%)
Частота змін керівництва	Дуже рідко	Низький (15%)
Фінансовий стан підприємства	Нестійкий	Високий (75%)
Ймовірність виникнення судових спорів	Мала ймовірність	Низький (15%)
Репутація управлінців і власників	Середній рівень	Середній (45%)
Досвід роботи	Кваліфіковані працівники	Середній (45%)
Власність	Колективна	Низький (25%)
Розуміння клієнтом ролі та відповідальності аудиту	Висока компетентність у галузі аудиту	Низький (15%)
Місце розташування компанії	Не залежить від розміщення споживачів	Середній (35%)

Ризик не виявлення помилок полягає в тому, що аудиторські процедури не завжди можуть виявити помилки за залишками на певному рахунку і за певною операцією. Використовуючи шкалу оцінювання ризиків, яка наведена у табл. 4.3, можна оцінити середній рівень підприємницького ризику, який співпадає з властивим ризиком і 43,846 % (570%/13).

Критерії оцінки ризику ТОВ «Арсенал-Центр» у 2020 році

Рівень оцінки	Значимість рівня оцінки
Низький	0 – 33%
Середній	34 – 66%
Високий	67 – 100%

Тому варто прийняти значення даного ризику 15%, а ризик системи контролю 50,7%.

Загальний аудиторський ризик, який наведений за формулою (4.1) становитиме:

$$AP = 0,438 * 0,507 * 0,15 = 0,0333 \text{ (3,33\%)}$$

Отже, загальна величина аудиторського ризику при здійсненні аудиторської перевірки ТОВ «Арсенал-Центр» становитиме 3,33%, що відповідає прийнятій величині загального аудиторського ризику, що становить 1–5% (0,01–0,05).

Виконуючи планування етапів аудиторської перевірки грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» аудитор розпочинає з такої послідовності:

На першому етапі, ознайомлюється з діяльністю підприємства, установчими документами, напрямками перевірки, заключає договір на проведення дій;

На другому етапі проводить ретельний аналіз результативності роботи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві ;

На третьому етапі проводить фактичну перевірку активів підприємства ТОВ «Арсенал-Центр», аудит фінансової звітності та документальну перевірку рахунків бухгалтерського обліку.

Більш того, аудитор проводить вибіркові перевірки, для того щоб власні результати потім порівняти з даними підприємства.

На четвертому (заключному) етапі складає звіт про проведену аудиторську перевірку [49].

Аудитор повинен документально оформити інформацією, яка є важливою з огляду формування аудиторських доказів на підтримку аудиторської думки, а також доказів того, що аудиторська перевірка виконується у відповідності до МСА.

Методичні прийоми проведення аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» починаються з перевірки методики та оцінки організації обліку розрахунків, зазначених у Наказі про облікову політику.

Вибір методів і техніки проведення аудиту залежить від різних чинників, зокрема, від особливості роботи підприємства, інтенсивності готівкових та безготівкових операцій, форми ведення бухгалтерського обліку, обсягу документообігу та ін.

Наступним етапом, аудитором складається план аудиту та програма аудиту готівкових та безготівкових розрахунків.

Планування аудиту грошових коштів раціонально розпочати з тесту внутрішнього контролю готівково-розрахункових операцій на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр», який наведений у табл.4.4 та використовується для готівкових операцій.

Таблиця 4.4

Тест внутрішнього контролю готівкових операцій для ТОВ «Арсенал-Центр»

№ з/п	Зміст питання	Оцінка результатів (варіанти відповідей)		
		Так	Ні	Інформація відсутня
1	2	3	4	5
1	Наявність договору з касиром про повну матеріальну відповідальність	+		
2	Наявність металевого шкафу (сейфа) для зберігання коштів і їхніх еквівалентів	+		
3	Надання права підпису прибуткових і видаткових ордерів іншим особам, крім головного бухгалтера і керівника підприємства	+		
4	Наявність помилки пропуску або задвоєння у нумерації прибуткових і видаткових ордерів		+	
5	Наявність на підприємстві наказу керівника про періодичність перевірки готівки в касі	+		
6	Чи мали місце факти накладання на підприємство стягнень за порушення Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні?			+
7	Своєчасно та в повному обсязі оприбуткована готівка в касу підприємства	+		
8	Звіти по касі в національній валюті формуються: автоматизовано або вручну касиром	+		
9	Касові книги пронумеровані, прошнуровані й опечатані у встановленому порядку	+		

Продовження Табл.4.4				
1	2	3	4	5
10	Дотримано ліміт залишку готівки в касі	+		
11	Чи є на підприємстві наказ про облікову політику	+		
12	Чи присутня в наказі про облікову політику інформація по веденню операцій у готівковій та безготівковій формі		+	

Тест внутрішнього контролю безготівкових операцій на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр», який наведений у табл.4.5

Таблиця 4.5

Тест внутрішнього контролю безготівкових операцій для ТОВ «Арсенал-Центр»

№ з/п	Зміст питання	Оцінка результатів (варіанти відповідей)		
		Так	Ні	Інформація відсутня
1	2	3	4	5
1	Регістри з обліку операцій на поточному рахунку в національній валюті формуються - автоматизовано - вручну	+		
2	Доручення на перерахування грошей з рахунка в національній валюті подаються: - на паперових носіях - в електронному вигляді за допомогою системи "клієнт-банк"	+		
3	Право підпису на банківських документах (електронного підпису): - має винятково керівник - делеговане іншим посадовим особам	+		
4	Банківські виписки з додатками групуються і підшиваються в хронологічному порядку	+		
5	На якому рахунку обліковується «Поточні рахунки у національній валюті»- 311; - 312; - 313;	+		

Підприємство ТОВ «Арсенал-Центр» використовує у своїй діяльності кошти як у безготівковій так і у готівковій формі, тому аудит грошових коштів потрібно проводити за двома напрямками: аудит касових операцій та аудит операцій на поточних рахунках.

Оцінивши на підприємстві систему внутрішнього контролю, аудитор переходить до складання плану та програми аудиту готівково-розрахункових операцій.

План аудиту є документом організаційно-методологічного характеру та складається з переліку робіт на основних етапах аудиту і строків їх виконання,

який наведений в табл.4.6.

Таблиця 4.6

Загальний план проведення аудиту грошових коштів на ТОВ «Арсенал-Центр»

Етапи аудиторської перевірки	Аудиторські процедури	Аудиторські докази	Період проведення	Виконавець
1	2	3	4	5
Підготовчий	Знайомство з підприємством, оцінка економічного середовища, ознайомлення зі звітністю, установчими документами і напрями діяльності підприємства; Вибір методу організації перевірки фінансової звітності; Планування аудиту грошових коштів	Статут підприємства, Наказ про облікову політику, Накази.	10/08/21-13/08/21	Сілівончик О.Б.
Основний	Перевірка організації обліку; Інвентаризація грошових коштів каси; Перевірка стану обліку касових операцій та правильності оприбуткування готівки в касу підприємства (дотримання касової дисципліни);	Прибуткові та видаткові касові ордери, касова книга,	16/08/21-31/08/21	Сілівончик О.Б.
	Перевірити дотримання ліміту наявності готівки в касі; Перевірити наявність поточних рахунків компанії та інших банківських рахунків, правильність банківських документів	Акт результатів інвентаризації наявних коштів; Довідки банків, Банківські виписки	16/08/21-31/08/21	Сілівончик О.Б.
	Аудит основних показників (елементів) фінансової звітності	Баланс(форма №1), Звіт про фінансові результати Ф.2 , Звіт про рух грошових коштів	01/09/21 - 10/09/21	Сілівончик О.Б.

Продовження Табл.4.6				
1	2	3	4	5
Завершальний	Написання звіту з аудиту грошових коштів	Звіт	13/09/21-19/09/21	Сілівончик О.Б.

На підставі загального плану аудиту, складається програма аудиту готівкових розрахунків, яка наведена у таблиці 4.7, де відображаються основні процедури для вирішення основних завдань аудиторської перевірки.

Таблиця 4.7

Програма аудиту грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр»

№	Перелік питань, що перевіряються	Мета і завдання	Методи аудиту	Аудит докази	Виконала
1	2	3	4	5	6
1	Загальні відомості про підприємство	Знайомство з підприємством, оцінка економічного середовища, ознайомлення зі звітністю, установчими документами, планування аудиту касових операцій та на рахунках у банках	Документальна перевірка, співставлення	Статут, наказ про облікову політику, накази.	Сілівончик О.Б.
2	Перевірка записів у касовому звіті із записами в касовій книзі та первинних касових документах	Встановлення відповідності, перевірка наявності та правильності заповнення первинних документів, відображених у звіті	Арифметична, логічна, взаємна звірка	Касова книга, Касові документи, облікові регістри по рах. 30	Сілівончик О.Б.
3	Перевірка касової дисципліни	Обґрунтування видачі та своєчасності оприбуткування готівки, додержання ліміту залишку та строків звітування по підзвітних сумах	Документальна перевірка, звірка, співставлення	Касова книга, первинні касові документи, авансові звіти, розрахунок залишку ліміту готівки	Сілівончик О.Б.

Продовження Табл.4.7					
1	2	3	4	5	6
4	Перевірка документів з інвентаризації грошових коштів	Правильність відображення в обліку надлишків (нестач) грошових коштів	Взаємна, логічна, формальна, документальна перевірка, співставлення	Акти інвентаризації каси, касові книги, звіти касира, облікові реєстри по рахунку 30.	Сілівончик О.Б.
5	Перевірка наявності поточних рахунків компанії та інших банківських рахунків, правильність банківських документів	Правильність відображення банківських документів	Документальна перевірка, звірка, співставлення	Довідки банків, банківські виписки, облікові реєстри по рахунку 31	Сілівончик О.Б.
6	Перевірка правильності відображення інформації про грошові кошти у фінансовій звітності	Правильність відображення даних обліку в фінансовій звітності	Арифметична, взаємна, документальна перевірки	Баланс, Звіт про рух грошових коштів, облікові реєстри по рахунках 30, 31	Сілівончик О.Б.
7	Узагальнення отриманої інформації	Складання підсумкових документів з аудиту	Узагальнення	Звіт	Сілівончик О.Б.

Аудит грошових коштів є актуальним при проведенні операційних перевірок, якщо власник відокремлений від керівництва підприємством, і його цікавить не тільки відповідність бухгалтерського обліку існуючим вимогам, законність і обґрунтованість витрат безготівкових коштів, чи порушення у обігу готівки, які можуть стати причиною застосування фінансових санкцій, в такому випадку аудитор виявляє факти шахрайства.

Аудитор при виявленні фактів шахрайства і порушень зобов'язаний повідомляти власника і керівника, яким належить право прийняття рішень за результатами перевірки. Особлива увага приділяється питанню забезпечення збереження грошей і дотримання касової дисципліни [36].

Під час перевірки грошових коштів у касі можуть бути виявлені такі типові порушення:

- 1) відсутність укладеного договору про повну матеріальну відповідальність з касиром;
- 2) порушення порядку проведення інвентаризації;
- 3) наявність виправлень і підчищень у первинних документах;
- 4) пряме викрадення коштів;
- 5) не оприбуткування і привласнення суми готівки, що надійшла до каси;
- 6) надмірне списання коштів за касою шляхом: повторного використання документів для списання грошей за касою, неправильного підрахунку залишків (підсумків) у касових документах і звітах касира; списання грошових коштів за касою без підстав або за фіктивними документами; підробки у законно оформлених документах сум коштів (у бік збільшення), що підлягають списанню;
- 7) привласнення сум готівки, які законно нараховані фізичним і юридичним особам: привласнення депонованої заробітної плати та грошових коштів, нарахованих на інших підставах; привласнення сум готівки, що належить іншим підприємствам;
- 8) перевищення встановленого ліміту залишку готівки в касі;
- 9) невірна кореспонденція рахунків;
- 10) неправильне відображення касових операцій у регістрах синтетичного обліку;
- 11) відсутність підписів посадових осіб, їх недостовірність; порушення порядку видачі підзвітних сум тощо.

Під час перевірки грошових коштів на рахунках в банку можуть бути виявлені такі типові порушення:

- покриття зловживань окремими працівниками разом з касиром шляхом підміни документів або виправлення у виписках банку відповідних сум;
- привласнення готівки, одержаної з банку (шляхом не оприбуткування одержаних коштів на рахунок 30, а віднесення - на рахунки 36,63,68);

- невірно складена кореспонденція рахунків з обліку операцій на рахунках в банку;
- відсутність платіжних документів, що підтверджують факт здійснення операції;
- відсутність додатків до платіжних документів, які були підставою для здійснення господарських операцій;
- наявність документів, оформлених з порушенням вимог законодавства (ксерокопії документів, відсутність на документах банківських відміток);
- невідповідність даних у платіжних документах, що зберігаються у підприємства, яке перевіряється, фактичним перерахуванням коштів (дане порушення може бути виявлене шляхом проведення зустрічної перевірки розрахунків підприємства, що перевіряється, з іншими підприємствами, у які за даними обліку перераховувалися кошти);
- невідповідність кореспонденції рахунків, зазначеної у платіжних документах, аналогічній кореспонденції в облікових регістрах;
- невідповідність даних платіжних документів банківській виписці[62].

4.3.Методика аудиту грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр»

Підприємства як правило використовують у своїй діяльності кошти як у безготівковій так і у готівковій формі, тому аудит грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» згідно з посиланням на закон України від 21.12.2017р № 2258-VIII «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» доцільно проводити за двома напрямками: це аудит касових операцій (готівки у касі), та аудит операцій на поточних рахунках.

Мета аудиту готівкових та безготівкових розрахунків – встановити достовірність даних щодо їхньої законності, доцільності, наявності та руху при відображенні касових операцій та операцій на рахунках у банках на всіх етапах бухгалтерського обліку, повноти і своєчасності відображення інформації в первинних та зведених документах й облікових регістрах, достовірності відображення залишків у звітності підприємства, правильності ведення обліку

готівкових та безготівкових розрахунків відповідно до прийнятої облікової політики.

Основними завданнями аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» на рахунках в банку є:

- встановлення наявності у підприємства поточного та інших рахунків у банках;
- дослідження законності здійснених операцій на рахунках підприємства в банках;
- перевірка правильності документального оформлення банківських операцій, дослідження первинних документів з погляду правильності їх оформлення, достовірності, доцільності і законності операцій, відображених у них;
- встановлення відповідності даних виписок банку сумах, відображених у первинних розрахункових документах;
- перевірка правильності відображення банківських операцій на рахунках бухгалтерського обліку;
- встановлення відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку грошових коштів на рахунках в банку тощо[62].

Основними завданнями аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» у касі підприємства є:

- контроль за дотриманням чинного законодавства щодо касових операцій;
- перевірка дотримання необхідних умов збереження грошових коштів у касі;
- встановлення відповідності особи касира вимогам чинного законодавства і наявності укладеного з ним договору про повну матеріальну відповідальність;
- дослідження первинних документів з погляду правильності їх оформлення, достовірності і законності операцій відображених в них;
- перевірка дотримання графіку документообороту;
- перевірка наявності та правильності ведення Журналу реєстрації касових ордерів;

- встановлення своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів у касі підприємства;
- перевірка дотримання встановленого ліміту залишку готівки в касі;
- визначення дотримання термінів проведення інвентаризації та документального оформлення її результатів;
- перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку, звітності;
- встановлення дотримання порядку видачі готівки в підзвіт і контролю за її використанням;
- визначення напрямів використання грошових коштів, законності та цільового спрямування; [62].

Об'єктами дослідження аудиту готівкових розрахунків ТОВ «Арсенал-Центр» є:

1) Елементи облікової політики:

- П(С)БО, якими керується підприємство при веденні готівкових розрахунків;
- номенклатура робочих бухгалтерських рахунків, а також будова аналітичних рахунків з обліку грошових коштів;
- розподіл посадових обов'язків серед працівників і графік документообігу, графік здачі звітів касирів;
- форми бланків документів, реєстрів обліку та звітності;
- порядок укладання договору про повну матеріальну відповідальність;
- визначення ліміту центральної (головної) каси чи операційних кас у розрізі окремих підрозділів підприємства;
- порядок проведення інвентаризації коштів, розрахунків.

2) Операції з обліку:

- грошові кошти (готівка) в касі підприємства;
- коштів на рахунках в банку.

3) Записи в первинних та зведених документах, реєстрах обліку та у звітності.

4) Інформація про порушення ведення в обліку нестачі, зловживання, які знайшли документальне підтвердження в актах ревізій, перевірок.

При проведенні аудиту грошових коштів на поточних рахунках ТОВ «Арсенал-Центр» у банках об'єктами аудиту є:

- наявність поточних рахунків компанії та інших банківських рахунків, правильність банківських документів;
- законність операцій, здійснених за цими рахунками;
- цілісність та послідовність сплачених коштів відповідно рахунків - фактур;
- відповідність зазначеної у виписці банку суми, відображеної в основному розрахунковому документі.

Основні джерела інформації для аудиту грошових коштів на рахунках в банку є:

- 1) вимоги нормативних документів з обліку грошових коштів на рахунку в банку;
- 2) наказ про облікову політику підприємства;
- 3) виписки банку за відповідний період з особових рахунків;
- 4) первинні розрахункові документи та прикладені до них документи;
- 5) реєстри синтетичного та аналітичного обліку за рахунком 31 «Рахунки в банках»;
- 6) звітність (Баланс ф. № 1, Звіт про рух грошових коштів ф. № 3, Примітки до фінансової звітності ф. № 5);

Основні джерела інформації для аудиту грошових коштів в касі підприємства:

- 1) вимоги нормативних документів з обліку касових операцій;
- 2) наказ про облікову політику;
- 3) первинні документи з обліку грошових коштів:
 - прибутковий касовий ордер (КО-1);
 - видатковий касовий ордер (КО-2);
 - журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових документів (КО-3);

- касова книга (КО-4);
 - грошовий чек;
 - об'ява на внесення готівки;
 - фіскальний касовий чек на товари (послуги);
 - фіскальний касовий чек видачі коштів;
 - розрахункова квитанція;
 - платіжна відомість;
 - розрахунково-платіжна відомість;
 - платіжне доручення;
 - виписка з банку;
 - інші документи, передбачені наказом про облікову політику підприємства);
- 4) розрахунок залишку ліміту готівки в касі;
 - 5) облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку коштів, розрахунків тощо;
 - 6) фінансова звітність (Баланс ф. № 1, Звіт про рух грошових коштів ф.№ 3, Примітки до фінансової звітності ф.№5);
 - 7) аудиторський висновок попередньої перевірки та інша документація, що узагальнює результати контролю.

Аудит грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр» починається із спостереження аудитором за фактичною наявністю коштів, а саме інвентаризацією каси. Цей процес дає можливість перевірити своєчасно та чи в повному обсязі оприбутковані кошти, порівняти результати актів інвентаризації з даними бухгалтерського обліку, а також виявити факти розкрадання коштів.

Аудитору слід звернути особливу увагу на правильність з оформлення надходження готівки до каси. Перевіряючи звіт касира та додані до нього документи, аудитор порівнює нумерацію останніх надходжень та видатків із записами у журналі реєстрації, для забезпечення цілісності обліку останніх операцій з готівкою.

Правильність та своєчасність оформлення касових документів на ТОВ «Арсенал-Центр» перевіряються за допомогою робочих документів аудитора

табл.4.8 та табл.4.9, які є свідченням проведення перевірки аудиту готівки у касі підприємства.

Робочий документ аудитора з перевірки правильності оформлення прибуткових касових ордерів ТОВ «Арсенал-Центр» наведено в таблиці 4.8.

Таблиця 4.8

Робочий документ аудитора з перевірки правильності оформлення прибуткових касових ордерів ТОВ «Арсенал-Центр» (вибірковий)

Наявність реквізитів у Прибутковому касовому ордері									
Номер документа	Дата складання	Сума, грн.	Код цільового призначення	Від кого прийнято	Печатка	Підпис		Кореспондуючі рахунки	
						Головний бухгалтер	Касир	Дебет	Кредит
345	16.08.21	3812,55	-	Баранова Ю.О.	+	+	+	30101	361
357	18.08.21	47134,64	-	Федоров В.Ф.	+	+	+	30101	685
366	20.08.21	1175,00	-	Довбик Ю.Б.	+	+	+	30101	372

Згідно перевірки правильності оформлення прибуткових касових ордерів (ПКО) та наявності реквізитів у касових документах ТОВ «Арсенал-Центр», підприємство використовує документи типової форми, своєчасно в день руху готівки і в повному обсязі приходить готівкові кошти, ПКО підписані головним бухгалтером та касиром, підчисток, виправлень та зауважень не виявлено. Готівкові розрахунки згідно законодавчо встановлених норм розрахунків готівкою не перевищено. Перевіривши акт результатів інвентаризації наявних коштів у касі підприємства ТОВ «Арсенал-Центр» за серпень 2021р, згідно якого встановлено, що надлишків і нестач у підприємства немає.

З метою перевірки правильності оформлення видаткових касових ордерів (ВКО) та наявності реквізитів у касових документах ТОВ «Арсенал-Центр», підприємство використовує документи типової форми, завищення сум у відомостях на виплату заробітної плати не виявлено, підписі осіб, які отримали гроші відповідають дійсності, ВКО підписані керівником, головним бухгалтером одержувачем та касиром, підчисток, виправлень та зауважень не виявлено.

Робочий документ аудитора з перевірки правильності оформлення видаткових касових ордерів на ТОВ «Арсенал-Центр» наведено в таблиці 4.9.

Таблиця 4.9

Робочий документ аудитора з перевірки правильності оформлення видаткових касових ордерів ТОВ «Арсенал-Центр» (вибірковий)

Наявність реквізитів у Видатковому касовому ордері										
Номер документа	Дата складання	Сума, грн.	Код цільового призначення	Кому видано	Підпис				Кореспондуючі рахунки	
					Керівника	Головного бухгалтера	Касира	Одержувача	Дебет	Кредит
396	25.08.21	400,00	-	Баранова Ю.О.	+	+	+	+	361	30101
403	26.08.21	183,60	-	Довбик Ю.Б..	+	+	+	+	372	30101
407	27.08.21	800,00	-	Красний І.О.	+	+	+	+	661	30101
411	28.08.21	400,00	-	Баранова Ю.О.	+	+	+	+	361	30101
415	30.08.21	2470,00	-	Ковальова М.М.	+	+	+	+	92	30101
419	31.08.21	691,34	-	Кошелевич Н.В,	+	+	+	+	372	30101

Готівкові розрахунки згідно законодавчо встановлених норм розрахунків на ТОВ «Арсенал-Центр» у 2021 році не перевищено.

Аудитором під час перевірки дотримання підприємством ТОВ «Арсенал-Центр» ліміту залишку готівки в касі визначається встановлений розмір ліміту, перевіряється своєчасність повернення в банк невитрачених у строк коштів, які видані на оплату праці та інші виплати.

Понадлімітні залишки готівки в касі визначаються за способом порівняння залишків на кінець дня у звіті касира з встановленим лімітом за кожний день. У випадку виявлення перевищення ліміту, аудитор з'ясовує його причини та загальну суму понадлімітних залишків.

З'ясувати, як на ТОВ «Арсенал-Центр» дотримуються ліміту залишку готівки у касі, можливо розглянувши документ аудитора наведений у табл.4.10

Таблиця 4.10

Робочий документ аудитора з перевірки дотримання ліміту наявності готівки у касі ТОВ «Арсенал-Центр»

Дата	Залишок готівки на початок дня	Надходження готівки до каси	Видача готівки з каси	Залишок готівки на кінець дня	Ліміт каси, грн.	Понад лімітні залишки за кожний день
06.09.21	13350,86	32954,79	0	46305,65	118410,00	-
07.09.21	46305,65	160886,44	195072,00	12120,09	118410,00	-
08.09.21	12120,09	68601,13	71994,00	8727,22	118410,00	-
09.09.21	8727,22	157357,00	149400,00	16684,22	118410,00	-

Згідно наказу про встановлення ліміту залишку готівки в касі по підприємству ТОВ «Арсенал-Центр» № 2-Б від 11.01.21р. ліміт каси підприємства складає 118410,00 грн. За період перевірки ліміту залишку готівки у касі не було виявлено перевищення ліміту залишку готівки у касі. Граничні суми розрахунків готівкою не були перевищені.

Операції на рахунках у банку підлягають суцільній перевірці. Джерелами даних для аудиту операцій на рахунках у банках є виписки банку з особових рахунків і прикладені до них документи, а також записи в облікових регістрах за рахунком 31 «Рахунки в банках».

На початку перевірки, необхідно звірити залишки коштів, відображених у витягах за відповідними рахунками, із залишками коштів, що відображаються за обліковими даними. Однак рівність залишків не гарантує тотожності оборотів за виписками банку й за балансовим рахунком, оскільки під час обробки виписок може бути допущене навмисне зменшення оборотів за дебетом і кредитом рахунку на однакову суму з метою приховати зловживання. Тому варто перевірити відповідність оборотів за дебетом і кредитом рахунку за виписками банку за кожний місяць даним оборотів за обліковими реєстрами.

Важливо також перевірити повноту й достовірність банківських виписок і прикладених до них документів. Повноту банківських виписок встановлюють за їхньою нумерацією за сторінками й перенесенням залишку коштів на рахунку.

Залишок коштів на кінець періоду в попередній виписці банку за рахунком має дорівнювати залишку коштів на початок періоду в наступній виписці. Необхідно впевнитися, що всі здійснені через банк операції є реальними, тобто підтверджені відповідними справжніми документами.

Одночасно при аудиті з'ясовують правильність кореспонденції рахунків і записів в облікових регістрах, бо деколи зловживання можуть бути приховані шляхом складання неправильних бухгалтерських записів (проведень), не підтверджених документами, а також неправильним підрахунком чи перенесенням підсумків з однієї сторінки регістру на іншу.

Під час аудиту необхідно впевнитись у наявності всіх виписок банку з рахунків підприємства. Якщо виявиться, що частина виписок у справах підприємства відсутня, необхідно отримати в банку засвідчені копії.

Вірогідність виписок визначають як за їх зовнішніми ознаками (наявність необхідних реквізитів, підписів, штампів банку тощо), так і зустрічної перевірки, на всіх виписках повинен бути штамп банку.

Виправлення у виписках засвідчується підписом головного бухгалтера і гербовою печаткою. Зустрічній перевірці обов'язково підлягають виписки з підчистками і виправленнями, не підтвердженими банком.

Насамперед, необхідно звірити залишки коштів, відображені у виписках з залишками коштів, які зазначаються в облікових даних. При цьому перевіряються не лише суми залишків, а й відповідність оборотів за випискою і обліковими регістрами.

Результати перевірки правильності оформлення безготівкових коштів ТОВ «Арсенал-Центр» оформляються за допомогою робочого документа аудитора (табл. 4.11), які є обґрунтованими доказами аудиту коштів на рахунках у банку.

Розрахункові рахунки підприємства ТОВ «Арсенал-Центр» у кількості (чотирьох), які наведені у табл. 4.11 відкрито у банках ПАТ "Креді Аґріколь Банк", АТ "Ощадбанк" у національній валюті, кожний має свій номер договору та дату, банківську виписку, усі данні відповідають дійсності, інформації про інші рахунки для розгляду не були надані.

Таблиця 4.11

Робочий документ аудитора з перевірки інформації про наявність
рахунків ТОВ «Арсенал-Центр» у банках за 2021р

№ з/п	Назва поточного рахунка (який перевіряється)	IBAN № рахунка	Банк, у якому відкрито рахунок	Підстава Договор		Банківська виписка підприємства
				№	Дата	
1	ТОВ "Арсенал-Центр" ЄДПОУ 31202310	UA6530061400000 26004007675001	ПАТ "Креді Агріколь Банк"	1	04.02.14	+
2	ТОВ "Арсенал-Центр" ЄДПОУ 31202310	UA5430046500000 26006300597197	АТ "Ошад-банк"	6	01.09.19	+
3	ТОВ "Арсенал-Центр" ЄДПОУ 31202310	UA2930061400000 26002500048687	ПАТ "Креді Агріколь Банк"	2	02.03.15	+
4	ТОВ "Арсенал-Центр" ЄДПОУ 31202310	UA8530061400000 26008006003001	ПАТ "Креді Агріколь Банк"	3	01.07.16	+

Аудитор перевіряє відповідність залишків і оборотів грошових коштів у національній валюті в синтетичних і аналітичних регістрах обліку і фіксує інформацію в робочому документі.

У ході перевірки даних на відповідність залишків і оборотів грошових коштів у національній валюті у синтетичних і аналітичних регістрах обліку відхилень не було знайдено, усі перевірені данні відповідають дійсності.

Перевірка відповідності залишків та оборотів грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр» у національній валюті у регістрах синтетичного й аналітичного обліку наведені в табл. 4.12.

Таблиця 4.12

Робочий документ аудитора з перевірки відповідності залишків та оборотів грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр» у національній валюті у регістрах синтетичного й аналітичного обліку (вибірковий) за 2018-2021рр.

№ з/п	Місяць	Залишок на початок місяця		Обороти по дебету		Обороти по кредиту		Залишок на кінець місяця		Відхилення	
		За випискою банку	За даними підприємства	За виписками банку	За регістром обліку	За виписками банку	За регістром обліку	За випискою банку	За даними підприємства	сума	примітки
Поточний рахунок 26002500048687- ТОВ "Арсенал-Центр" у національній валюті											
1	11.2018	37240,16	37240,16	2037098,55	2037098,55	1941908,23	1941908,23	132430,48	132430,48	-	-
2	12.2018	132430,48	132430,48	781005,48	781005,48	912474,30	912474,30	961,66	961,66	-	-
3	01.2019	961,66	961,66	327748,29	327748,29	233244,31	233244,31	95465,64	95465,64	-	-
4	02.2019	95465,64	95465,64	281668,81	281668,81	377132,64	377132,64	1,81	1,81	-	-
5	11.2020	4436,60	4436,60	2154692,79	2154692,79	2112534,39	2112534,39	46595,00	46595,00	-	-
6	12.2020	46595,00	46595,00	3346646,95	3346646,95	3275662,09	3275662,09	117579,86	117579,86	-	-
7	07.2021	118595,02	118595,02	6114255,28	6114255,28	5974993,10	5974993,10	257857,20	257857,20	-	-
Поточний рахунок 26008006003001- ТОВ "Арсенал-Центр" у національній валюті											
1	11.2018	10000,32	10000,32	2803077,45	2803077,45	2813077,5	2813077,50	0,27	0,27	-	-
2	12.2018	0,27	0,27	774530,89	774530,89	773996,00	773996,00	535,16	535,16	-	-
3	01.2019	535,16	535,16	402015,43	402015,43	391318,00	391318,00	11232,59	11232,59	-	-
4	02.2019	11232,59	11232,59	1200540,22	1200540,22	1207875,00	1207875,00	3897,81	3897,81	-	-
5	11.2020	55065,38	55065,38	2073612,50	2073612,50	2120683,55	2120683,55	7994,33	7994,33	-	-
6	12.2020	7994,33	7994,33	4307617,86	4307617,86	4301148,00	4301148,00	14464,19	14464,19	-	-
7	07.2021	285882,77	285882,77	3932699,39	3932699,39	4103767,00	4103767,00	114815,16	114815,16	-	-

Під час складання фінансової звітності потрібно враховувати чинник імовірності надходження чи втрати економічних вигід, адже ситуація на ринку стрімко змінюється і на дату балансу вона може оцінюватися не так, як на момент здійснення господарської операції.

Фінансова звітність має бути підготовлена та надана користувачам у певні строки, які визначаються чинним законодавством. У разі надмірної затримки під час надання звітної інформації вона може втратити свою доречність.

Дані фінансової звітності є основою не тільки для оцінки результатів звітного періоду, а й для їх прогнозування. Так, інформацію щодо фінансового стану та результатів діяльності часто використовують як основу для прогнозування майбутнього фінансового стану.

Звіт про фінансові результати показує прибутковість діяльності підприємства, але не показує надходження і вибуття грошових коштів у результаті цієї діяльності. Причина тут полягає в тому, що звіт про фінансові результати складається згідно з принципом нарахування: доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.

Результати перевірки елементів фінансових звітів станом на 31.12.20 р. наведені в табл. 4.13.

Таблиця 4.13

Результати перевірки елементів фінансових звітів ТОВ «Арсенал-Центр» станом на 31.12.20р.

Показники (статті балансу)	Групи елементів звіту	За даними підприємства, (тис.грн)	За даними аудитора, (тис.грн)	Сума розходжень (+,-)	Причини
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	Активи	273755	273755	-	-
	Зобов'язання	211200	211200	-	-
	Власний капітал	62555	62555	-	-
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	Доходи	760402	760402	-	-
	Витрати	725321	725321	-	-

Таким чином аудитором при проведенні перевірки елементів фінансових звітів: Балансу та Звіту про фінансові результати встановлено, що всі дані які показані в даних звітах відповідають даним аудитора. А саме Активи - 273755 тис.грн, Зобов'язання – 211200 тис.грн, Власний капітал – 62555 тис.грн, Доходи – 760402 тис.грн., Витрати 725321 тис.грн. Розбіжностей та відхилень даних підприємства від даних аудитора не виявлено.

Основні критерії оцінювання фінансової звітності:

- загальна прийнятність звітності - (звітність у цілому відповідає всім вимогам до неї);
- обґрунтованість - (існують підстави для включення у звітність зазначених там сум);
- закінченість - (у звітність включені усі належні суми, зокрема всі активи і пасиви, що належать підприємству);
- оцінка - (всі категорії правильно оцінені і безпомилково полічені);
- класифікація - (є підстава відносити суму на той рахунок, на якому вона записана);
- розмежування - (операції, проведені незадовго до дати складання балансу або безпосередньо після неї, віднесені до того періоду, в якому були проведені);
- розкриття - (всі категорії занесені у фінансову звітність і правильно відбиті у звітах).

Фінансова звітність складена за дійсними обліковими даними і в цілому достовірно відображає фактичний фінансовий стан на 31 грудня 2020р. за результатами операцій за період з 1 січня 2020р. по 31 грудня 2020р.

Аудитор при проведенні аудиту грошових коштів не тільки контролює рух коштів і операцій, які на них впливають, а й визначає ефективність управління ними. Такі дії здійснюються на основі інформації про рух грошових коштів Основним носієм інформації про рух грошових коштів є ф.№3 «Звіт про рух грошових коштів». Показники цього звіту є основою для оцінки спроможності ТОВ «Арсенал-Центр» генерувати грошові кошти.

Аналіз показує, що особливість складання Звіту про рух грошових коштів

(ф. № 3) полягає в тому, що він формується двома методами, що визначає вибір двох компонентів у методі аудиту звіту про рух грошових коштів. Перший набір технології контролю використовується для контролю показників першої частини ф.№3-н "Рух коштів від операційної діяльності", другий набір використовується в другій і третій частинах: "Рух коштів від інвестиційної діяльності" та "Рух коштів від фінансової діяльності".

До джерел на основі яких отримується інформація та здійснюється аудит звіту про рух грошових коштів, належать: Баланс; Звіт про фінансові результати; звіт про рух грошових коштів; примітки до фінансової звітності; первинні документи за касовими та банківськими операціями з грошовими коштами; банківські виписки; договори, на підставі яких виконувалися платежі (надходження) грошових коштів; матеріали інвентаризації каси; робочі документи внутрішнього аудитора; дані із зовнішніх джерел про валютні курси.

Необхідно підкреслити, що аудитор при аудиті Звіту про рух грошових коштів ТОВ «Арсенал-Центр», використовує різні прийоми, таких як: документальний контроль, фактичний контроль, розрахунково-аналітичні прийоми. Дані цих прийомів використовуються для перевірки економічного аналізу показників, звітності за змістом та формою.

Даними про джерела інформації та використання показників (витяг окремих статей) фінансової звітності ТОВ «Арсенал-Центр», якими аудитор користується для перевірки статей Звіту про рух грошових коштів наведені в табл. 4.14

Таблиця 4.14

Джерела та статті фінансової звітності ТОВ «Арсенал-Центр» за 2019-2020 рр.
для перевірки складання Звіту про рух грошових коштів

Форма звітності	Номер рядку	Назва показників	2019р	2020р
Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»	1165	Гроші та їх еквіваленти	5231	21471
	1166	Готівка (додаткова стаття)	6	14
	1195	Усього за розділом II	232140	189861
	1610	Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	0	0
	1615	Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	84960	12614

Продовження таблиці 4.14

1	2	3	4	5
	1620	Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом:	1006	9124
	1621	у тому числі з податку на прибуток	947	2943
	1630	Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	126	145
	1640	Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	3757	3875
	1660	Поточні забезпечення	2213	3225
	1690	Інші поточні зобов'язання	15334	19003
	1695	Усього за розділом III	273770	211200
Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»	2120	Інші операційні доходи	15038	
	2180	Інші операційні витрати	(23560)	
	2190	Фінансовий результат від операційної діяльності : прибуток	35081	
	2250	Фінансові витрати	(132)	
	2290	Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	34949	
	2300	Витрати (дохід) з податку на прибуток	(5682)	
	2350	Чистий фінансовий результат : прибуток	29267	
	2515	Амортизація	9290	

Розглядаючи табл. 4.14 бачимо, що інформація яка міститься у фінансовій звітності підприємства ТОВ «Арсенал-Центр» і є необхідною для аудиту Звіту про рух грошових коштів незначна.

Оскільки звіт про рух грошових коштів може складатися прямим і непрямим методами, аудитор на початку перевірки з'ясовує, який метод використано підприємством при складанні Звіту про рух грошових коштів. Різниця у використанні прямого й непрямого методів стосується тільки розділу операційної діяльності, у інших розділах використовується прямий метод.

Використання непрямого методу для заповнення звіту вимагає створення чітко налаштованої системи формування аналітичних даних про операції з грошовими коштами, що суттєво ускладнює процес здійснення аудиту звіту про рух грошових коштів та відповідно вимагає від аудитора копіткої (ретельної) роботи для формування робочих матеріалів з перевірки показників сформованих бухгалтером на основі детальної інформації за рядом рахунків.

Підприємство ТОВ «Арсенал-Центр» використовує непрямий метод складання звітності.

Для комплексного аудиту грошових коштів, який забезпечує проведення детальної перевірки Звіту про рух грошових коштів, наведено схему послідовності дій такої перевірки, яка відображається на рис. 4.1:

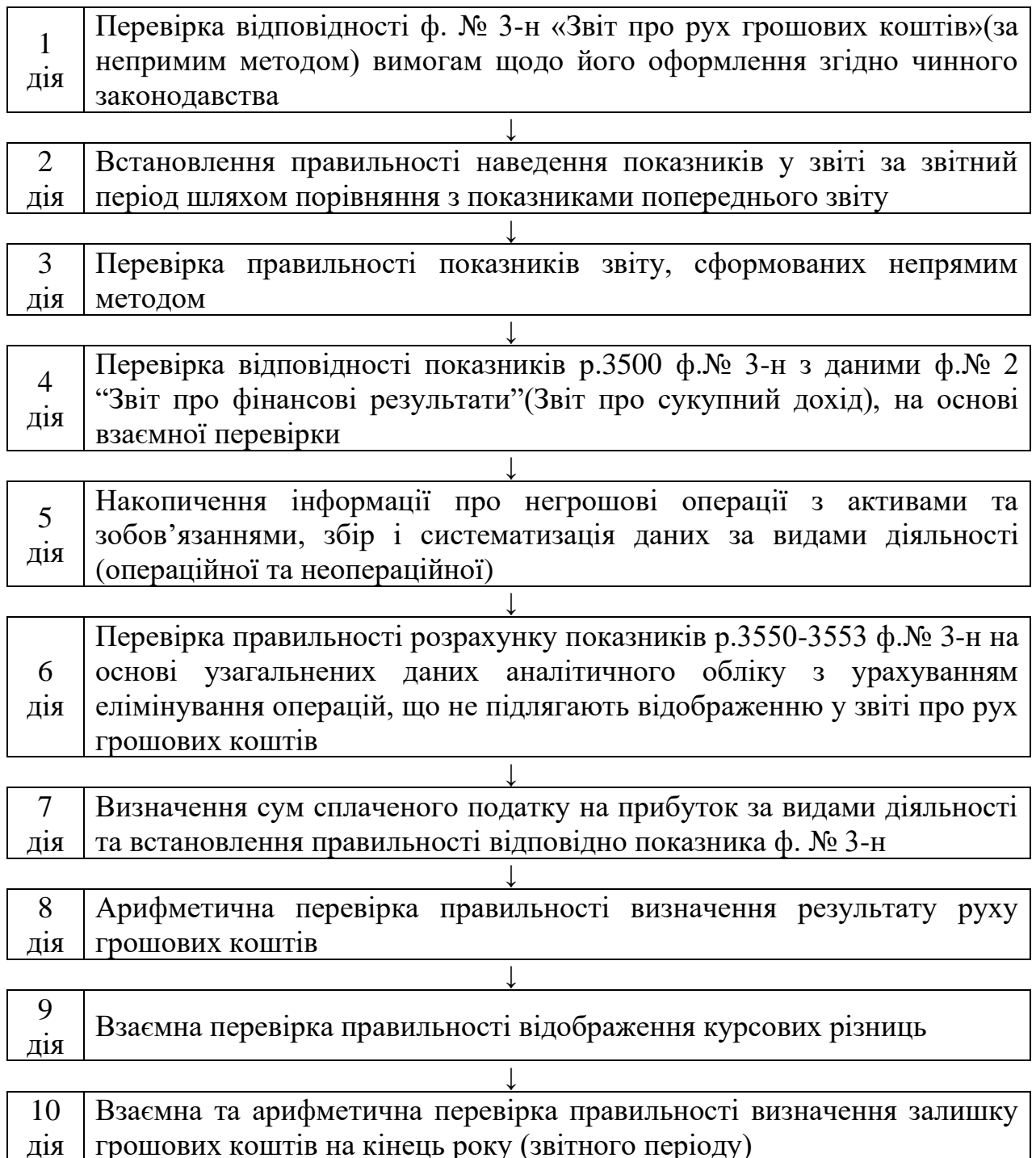

Рис. 4.1 Схема послідовності дій проведення аудиту Звіту про рух коштів

Суть непрямого методу полягає у відображенні у Звіті суми чистого прибутку (збитку), який коригується до величини чистої зміни грошових коштів, за винятком впливу негрошових операцій і операцій, пов'язаних з інвестиційною

та фінансовою діяльністю.

Для узагальнення інформації, зібраної під час перевірки фінансової звітності ТОВ «Арсенал-Центр», використовується робочий документ аудитора наведений у табл. 4.15.

Таблиця 4.15

Робочий документ аудитора з перевірки показників фінансової звітності
ТОВ «Арсенал-Центр» за 2019-2020 рр.

Код рядка	Показники ф. № 3-н		Показники ф. № 1 та ф. № 2 дані аналітичного обліку	Джерело інформації для заповнення та розрахунки	Відхилення
	Надходження	Видаток			
	сума тис. грн.	сума тис. грн.	сума тис. грн.		
3500	34949	-	34949	Тут відображають прибуток (у гр. 3) до оподаткування за звітний період, що наведені у ф. №2 р 2290	-
3505	9290	-	9290	Відображається сума нарахованої амортизації, що наведено у гр.3 ф.№2 р.2515	-
3510	1012	-	1012	ф.№1 р. 1660 гр. 4 – р. 1660 гр. 3	-
3550	63700	-	63700	Різниця гр. 4 – гр. 3 ф. № 1 р. 1101, р. 1102, гр. 1103, гр. 1104, гр. 1120, р. 1125, р. 1130-1155 в частині грошових операцій та операційної діяльності	-
3554	-	5492	5492	ф.№1 р. 1155 гр. 4 – р. 1155 гр. 3	-
3560	-	60540	60540	Різниця гр. 4 – гр. 3 ф. № 1, гр. 1615-1630, 1645, 1690 (в частині операційної діяльності)	-

Аудитор переконується у правильності складання Звіту про рух грошових коштів (за непрямим методом) форми № 3-н, порівняв показники фінансової звітності за Ф№1 та Ф№2, також у Ф№3-н порівнює суму по рядку 3415 яка дорівнює 21471 тис.грн. із значенням рядка 1165 графи 4 Балансу (Звіту про фінансовий стан) форма №1 яка також дорівнює 21471 тис.грн.

Отже, в ході проведення аудиторської перевірки ТОВ «Арсенал-Центр» не було виявлено недоліків щодо відображення інформації про грошові кошти фінансовій звітності за 2019-2020 роки.

Висновки до розділу 4

Дослідивши систему внутрішнього контролю та методикау аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-центр» можемо зробити висновок, що контроль фінансово-розрахункових операцій та їх облік ведеться на основі як національних так і міжнародних стандартів аудиту, з застосуванням різноманітних методів збору даних та їх дослідження. Аудит грошових коштів включає в себе всі обов'язкові етапи та процедури, з використанням типових робочих документів аудитора.

Розпочинаючи з типових практик у вигляді інвентаризації готівки в касі, та закінчуючи співставленням показників відображених в фінансовій звітності, аудит грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-центр» здійснюється вибіркоким методом, з використанням низки робочих документів аудитора. Повнота вибірки на нашу думку є достатньою та забезпечує охоплення суттєвої частини даних, проте як і система обліку грошових коштів, система їх аудиту має низку недоліків.

До недоліків системи аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» слід віднести:

- 1) Аудиторська перевірка здійснюється без застосування програмного забезпечення, що використовується для проведення аналогічних аудиторських перевірок, що значно впливає на час проведення такої перевірки та її ефективність;
- 2) Первинні документи, що є об'єктом дослідження переважно надходять з центрального офісу, а документи відокремлених структурних підрозділів не завжди беруться до уваги;
- 3) Інвентаризація грошових коштів проводиться за попереднього попередження матеріально-відповідальної особи, що впливає на інформативність такого методу перевірки;
- 4) Аудит поточної дебіторської заборгованості здійснюється без врахування пов'язаних осіб, що значно впливає на інформативність результатів такого аудиту;

5) Недостатня увага приділяється іншим операційним доходам та іншим операційним витратам, що тягне за собою ризики зниження суми до оподаткування, та як наслідок санкцій з боку контролюючих органів.

Для удосконалення системи внутрішнього контролю та методики проведення аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» слід створити відділ внутрішнього аудиту, що забезпечить поточний системний аналіз фінансових розрахунків, та дозволить своєчасно виявляти та ліквідувати поточні недоліки.

Система внутрішнього контролю має охоплювати всі сфери діяльності підприємства, та можливі шляхи руху грошових коштів.

Удосконалення системи контролю слід розпочати з впровадження використання відповідного програмного забезпечення, що дозволить оперативно обробляти великі масиви даних, та охопити більшу частину фінансово-грошових операцій. Програмне забезпечення має бути інтегрованим в систему обліку та формування звітності.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Розглянувши в роботі економіко-правові засади здійснення операцій з грошовими коштами та економічну сутність грошових коштів зокрема, можемо зробити висновок, що в сучасних умовах господарської діяльності в процесі відносин між суб'єктами господарювання не можливо обійтися без залучення економічних ресурсів у вигляді грошових коштів, що забезпечують кругообіг та перерозподіл суспільного продукту, перехід з товарної форми в грошову і навпаки. Дослідивши економічну сутність грошей, ми прийшли до висновку, що гроші слугують самим активним елементом і складовою частиною економічної діяльності не лише окремого підприємства, а й економічної діяльності суспільства в цілому.

Саме поняття «грошові кошти» зустрічається в працях багатьох науковців, проте єдиного вірного визначення й досі не існує, що обумовлено різними підходами та завданнями, що поставали перед науковцями. Економічна сутність грошових коштів, охоплює безліч обставин їх застосування, а різні підходи науковців до її визначення свідчить про масштабність грошових коштів як економічного поняття.

В залежності від сфери застосування та участі в різних економічних процесах як підприємства так і суспільства в цілому існує і різна класифікація грошових коштів. Дослідивши класифікацію грошових коштів, з точки зору сучасних науковців ми прийшли до висновку, що на даний час не існує єдиної вірної класифікації грошових коштів, що забезпечувала б максимальну ефективність їх використання в будь-якій сфері економічного господарювання. Ми прийшли до висновку, що для забезпечення максимальної ефективності, класифікація грошових коштів на підприємстві має враховувати індивідуальні особливості сфери діяльності такого підприємства та особливостей господарської структури самого підприємства.

Дослідження нормативно-правового регулювання операцій з грошовими коштами показало, що в Україні сформована та добре розвинена база для регулювання операцій з грошовими коштами. Порядок обліку готівки як

державними так і приватними організаціями чітко регламентований та в повній мірі визначений нормативно-правовими документами. Проте, на нашу думку, для ефективного застосування існуючого регулювання в подальшому, слід постійно досліджувати сферу обігу грошових коштів, щодо змін їх форми, та актуалізувати нормативно-правову базу їх регулювання.

Для більш глибокого дослідження грошових коштів, в роботі було проведено аналіз ефективності їх використання на базі Товариство з обмеженою відповідальністю «Арсенал-Центр». Аналіз основних економічних показників підприємства показав, що не зважаючи на багаторічний період його розвитку, ефективність використання його обігових грошових коштів знаходиться на низькому рівні. Не зважаючи на загальний ріст обсягів виробництва та збуту в галузі пов'язаній з холодним штампуванням та гнуттям, підприємство не зважаючи на позитивні результати діяльності та отримання прибутку, значно залежить від позикових коштів, що свідчить про не ефективну грошову політику в цілому.

Розрахунок економічних показників діяльності показав, що підприємство інвестує кошти в активи з низькою маржинальністю в той час, як для забезпечення операційної діяльності залучає короткострокові та довгострокові позики, що впливають на чисті результати діяльності в цілому.

Аналіз ритмічності та синхронності грошових потоків показав, що ТОВ «Арсенал-Центр» має низький коефіцієнт синхронності надходження та витрат грошових коштів, низький показник рівномірності витрат грошових коштів та їх використання.

Аналіз динаміки показників ритмічності та синхронності грошових потоків за 2019-2020 роки на ТОВ «Арсенал-Центр» показав тенденцію до їх зниження, що ще раз підтверджує не ефективне їх використання, та наявність недоліків в системі їх аналізу. Зокрема про недоліки свідчить коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, що складає -0,11, та говорить про нестачу власних коштів для забезпечення поточної діяльності. Дефіцит власних оборотних коштів значно впливає на фінансову стабільність підприємства та рентабельність.

Оцінивши методику економічного аналізу, що реалізована на підприємстві та провівши її глибокий аналіз ми прийшли до висновку, вона реалізована на загальних теоретичних принципах та обмежується базовими методами досліджень такими як порівняння, підрахунок, індуктивні та дедуктивні методи. Інформаційною базою для дослідження здебільшого є реєстри бухгалтерського обліку, планові розрахунки, звітність підприємства та інше.

На досліджуваному підприємстві відсутній відділ чи окрема посада якою передбачено проведення економічного аналізу, в тому числі аналізу грошових коштів підприємства. Зокрема не проводиться аналіз надходження грошових коштів в розрізі окремих контрагентів, що дозволило б підприємству зосередити свою увагу на максимізації надходження грошових коштів при мінімальних затратах, не в повному обсязі розраховуються планові та фактичні показники рентабельності, не аналізуються показники рентабельності окремих основних засобів, що не використовуються, не сформована система аналітики економічних показників.

Методика аналізу на підприємстві недостатньо пристосована до специфіки його діяльності, пов'язаної з виробництвом металевих виробів і реалізована система аналізу не враховує всієї сукупності показників. А отже дає результати з недостатньою ефективністю. Пропонуємо удосконалення цієї системи, а саме шляхом її інтеграції в модель господарської діяльності підприємства, з врахуванням всіх її особливостей.

Дослідження методики обліку грошових коштів на підприємстві показало, що облік має типову структуру, та побудований на загальних принципах. Порядок організації та ведення бухгалтерського обліку грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» здійснюється у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Починаючи з формування первинних документів, заповнення реєстрів бухгалтерського обліку та відображення даних у фінансовій звітності, на підприємстві автоматизовано та реалізується на високому рівні.

Дослідивши систему обліку грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» та порядок відображення інформації про грошові кошти у фінансовій звітності, можемо зазначити, що вона має типову форму побудови для більшості підприємств галузі, проте як і більшість сучасних систем, вона має свої недоліки. Однією з головних на нашу думку недоліків системи обліку грошових коштів, є відсутність їх розподілу за сферами використання та бюджетування. Класифікація коштів на субрахунках бухгалтерського обліку є недостатньою, що не дозволяє чітко визначити напрямки їх використання та як наслідок знижує ефективність використання таких коштів. Також до значних недоліків системи обліку грошових коштів слід віднести процедуру погодження фінансових платежів. На підприємстві кожний видатковий фінансовий платіж погоджується керівництвом підприємства не залежно від його розміру, що призводить до значного зростання часу проведення таких платежів, та уповільнює проведення фінансових операцій.

Ведення грошових операцій та їх облік на досліджуваному підприємстві ведеться за допомогою інформаційної системи «Галактика», проте вона має значний недолік, що обумовлюється відсутністю змоги автоматичного формування реєстрів бухгалтерського обліку та фінансової звітності у формі передбаченій чинним законодавством України у сфері контролю фінансово-розрахункових операцій. Для аналізу даних та формування фінансової звітності, дані вивантажуються в іншу облікову систему, що значно ускладнює бухгалтерські процеси, та підвищує ризики допущення помилок та втрати даних.

Недоліки системи відображаються і в первинних документах. Існуюча облікова система не спроможна розділяти фізичних та юридичних осіб, та не спроможна в автоматичному режимі обмежувати максимально допустиму суму розрахунків з фізичними та юридичними особами.

Заповнення первинних касових документів та реєстрів бухгалтерського обліку, що здійснюються в автоматичному режимі, не завжди коректно здійснюються, та не дозволяють оперативно вносити зміни.

Дослідивши систему внутрішнього контролю та методіку аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-центр» можемо зробити висновок, що контроль фінансово-розрахункових операцій та їх облік ведеться на основі як національних так і міжнародних стандартів аудиту, з застосуванням різноманітних методів збору даних та включає в себе всі обов'язкові етапи та процедури, з використанням типових робочих документів аудитора.

Розпочинаючи з типових практик у вигляді інвентаризації готівки в касі, та закінчуючи співставленням показників відображених в фінансовій звітності, аудит грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-центр» здійснюється вибіркоким методом, з використанням низки робочих документів аудитора. Повнота вибірки на нашу думку є достатньою та забезпечує охоплення суттєвої частини даних, проте як і система обліку грошових коштів, система їх аудиту має низку недоліків.

До недоліків системи аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» слід віднести:

1) Аудиторська перевірка здійснюється без застосування програмного забезпечення, що використовується для проведення аналогічних аудиторських перевірок, що значно впливає на час проведення такої перевірки та її ефективність;

2) Первинні документи, що є об'єктом дослідження переважно надходять з центрального офісу, а документи відокремлених структурних підрозділів не завжди беруться до уваги;

3) Інвентаризація грошових коштів проводиться за попереднього попередження матеріально-відповідальної особи, що впливає на інформативність такого методу перевірки;

4) Аудит поточної дебіторської заборгованості здійснюється без врахування пов'язаних осіб, що значно впливає на інформативність результатів такого аудиту;

5) Недостатня увага приділяється іншим операційним доходам та іншим операційним витратам, що тягне за собою ризики зниження суми до оподаткування, та як наслідок санкцій з боку контролюючих органів.

Для удосконалення системи внутрішнього контролю та методики аудиту грошових коштів на підприємстві ТОВ «Арсенал-Центр» слід створити відділ внутрішнього аудиту, що забезпечить поточний системний аналіз фінансових розрахунків, та дозволить своєчасно виявляти та ліквідувати поточні недоліки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017р № 2258-VIII [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
2. Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" затверджений Верховною Радою України від 16.07.99 № 996 (зі змінами і доповненнями).
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» від 1 січня 2012 р. URL: www.rada.gov.ua.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 07.02.2013 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/page>.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 628 - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>
6. Податковий кодекс України 2 грудня 2010 року №2755-VI (зі змінами і доповненнями).
7. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 №291.
8. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затв. наказом МФУ від 30.11.99 № 291.
9. Закон про РРО — Закон України від 06.07.95р. №265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг».
10. Постанова Правління НБУ від 29.12.2017 р. №148 «Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» [Електронний ресурс]Режим

доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>

- 11.Абрютина М.С. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства: монографія / М.С. Абрютина М, А.В. Грачов.- М.: Справа і Сервіс, 2015. - 345 с.
- 12.Бабич Т.М. Планування на підприємстві: монографія / Т.Н. Бабич, Е.Н. Кузьбожев. М.: КНОРУС, 2014. 336 с.
- 13.Бондаренко Н. М. Організація обліку і контролю грошових коштів / Н. М. Бондаренко, В. В. Таран // Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 17. С. 229-234. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_17_46
- 14.Брейт К. О. Особливості аналізу грошових коштів на підприємстві / К. О. Брейт, О. М. Бунда // Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Київ, 25 березня 2021 р. / упор. О. В. Ольшанська. Київ : КНУТД, 2021. С. 222-224.
- 15.Бунда О. М. Організаційні та методичні аспекти аудиту грошових коштів на підприємстві / О. М. Бунда, С. Ю. Єлісеєва // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. 2015. № 4 (89) : Серія "Економічні науки". С. 11-19.
- 16.Бурлан С. А. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посіб. / С. А. Бурлан, Н. В. Каткова. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. 272 с.
- 17.Бурова Т. А. Аудит (тести, задачі, ситуації) : навч. посіб. / Т. А. Бурова ; Миколаїв. держ. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. - Миколаїв : МДУ, 2010. 156 с.
- 18.Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: навч. посібник / [Є.М. Романів, С.В. Приймак, С.М. Гончарук та інші]. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 772 с.
- 19.Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч.посібник / [Зінченко О.В., Радіонова Н.Й., Хаустова Є.Б. та ін.]; під заг. ред. М. І. Скрипник. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 340 с.
- 20.Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник./ Ф.Ф. Бутинець. 8-ме видання. Житомир: Рута, 2010. 912 с.
- 21.Варавка В.В. Особливості класифікації грошових потоків в процесі

стратегічного та оперативного управління металургійним підприємством. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: Економіка. Ч. 3. 2010. №4(36). С. 72-80.

22.Власюк Т. М. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства [Текст] / Т. М. Власюк, О. М. Волинець, Н. І. Новіцька // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. 2014. № 3 (77). С. 36-46.

23.Горемикін В. А. Планування на підприємстві: монографія / В. А.Горемикін. М.: Філін, 2012. 245 с.

24.Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Економічна сутність грошових коштів підприємства / І.В. Гріщенко, О.В. Балахонова // Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів: зб. наук. праць. 2017. Вінниця. Т 1. С. 25-27.

25.Григоревська О. О. Проблеми своєчасного та повного відображення грошових коштів у системі бухгалтерського обліку / О. О. Григоревська, Т. С. Каленченко // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнародний збірник наукових праць. Серія : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. 2015. Вип. 3 (33). С. 32—42.

26.Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік. 2-е вид., перероб. і доп. [текст] Навч. посіб. / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів. – К.: «Центр учбової літератури», 2016. 424 с.

27.Давидюк Т.В. Бухгалтерський облік : навч. посібник / Т.В. Давидюк, О.В.Манойленко, Т.І. Ломаченко, А.В. Резніченко. Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2016. 392 с.

28.Демчук Н.І., Євладенко А.Ю. Теоретико - методичні засади діагностики фінансово - економічного стану суб'єктів господарювання. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 11. С. 36-41.

29.Жура К. О. Особливості організації процесу аудиту грошових коштів підприємства / К. О. Жура ; наук. кер. Н. Й. Радіонова // Наукові розробки молоді на сучасному етапі : тези доповідей XVI Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених та студентів (27-28 квітня 2017 р., Київ). К. : КНУТД, 2017. Т. 3 :

- Економіка інноваційної діяльності підприємств. С. 88-89.
- 30.Івченко Л.В. Сутність грошових коштів: підходи до визначення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип.10. С. 798-803.
- 31.Крупка Я. Д. Фінансовий облік : підруч. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. 4-те вид.[доп. і перероб.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с.
- 32.Лучко М. Р. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: навч.посіб. / М. Р. Лучко, І. Д. Бенько, С. Р. Яцишин, Н. Г. Мельник. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 390 с.
- 33.Мартякова О.В. Грошові кошти в системі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Інноваційна економіка. 2018. № 4(126). С. 158-162.
- 34.Матюха М. М. Організація обліку грошових коштів при використанні інформаційних технологій / М. М. Матюха, А. П. Беляк // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2020. № 15 (95), Т. 2. С. 20-24.
- 35.Нездойминога О. Є. Особливості внутрішнього аудиту грошових коштів підприємства / О. Є. Нездойминога, О. Г. Красота // Інфраструктура ринку. 2019. Вип. № 30. С. 528–536.
- 36.Никонович М.О. Аудит : підручник / М.О. Никонович, К.О. Редько ; за ред. Є.В. Мниха. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. - 748 с.
- 37.Окончук А. Р. Особливості організації аудиту операцій з грошовими коштами підприємства / А. Р. Окончук ; наук. кер. Н. Й. Радіонова // Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої пам'яті професора, заслуженого працівника вищої школи Дмитра Мусійовича Фесенка, м. Полтава, 31 березня 2021 року. Ч. 1. Полтава : Полтавська державна аграрна академія, 2021. С. 549-552.
- 38.Онисько С. М. Фінанси підприємств : підручник / С. М. Онисько. – К.: Ліра-К, 2014. – 368 с.
- 39.Осадча Г. Г., Марчук А. М. Грошові кошти: облік касових операцій. Глобальні

та національні проблеми економіки. 2017. вип.15. С. 595-599.

40. Остафійчук С. М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2011. Спецвипуск 33. Ч. 2. С. 215-220.

41. Остафійчук С. М. Класифікація грошових коштів та їх еквівалентів для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу/ С. М. Остафійчук // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2011. - Вип. 20(2). С. 261-267

42. Парді С. Р. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів. Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. 2018. № 2. С. 82-86.

43. Пархоменко В. Удосконалення звіту про рух грошових коштів/ В. Пархоменко // Вісник податкової служби України. – 2010. – № 26.

44. Пархоменко В. М., Малюга Н. М. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: навч. посіб. Київ: 2019. 120 с.

45. Радіонова Н. Й. Концептуальний підхід до організації та методики проведення аудиту грошових коштів підприємства [Електронний ресурс] / Н. Й. Радіонова, К. О. Жура // Ефективна економіка. 2017. № 5.

46. Радіонова Н. Й. Організаційні і методичні засади аудиту грошових коштів підприємства / Н. Й. Радіонова, А. Р. Окончук // Економіка та управління підприємствами: теорія, практика, перспективи розвитку : колективна монографія / Кол. авторів. Полтава : ПП "Астра", 2021. С. 112-117.

47. Реслер М.В., Гребенюк М.А. Класифікація грошових коштів, її використання для потреб обліку. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2016. Вип. 21(16). С. 257-260.

48. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік [текст] : навч. посіб / І.Б.Садовська, Т.В.Божидарнік, К.Є.Нагірська.К.: «Центр учбової літератури», 2013. 688с.

49. Сілівончик О. Б. Організація внутрішнього аудиту грошових коштів на підприємстві/ О. Б. Сілівончик, А. О. Саюн // Економіка, фінанси та управління: аспекти інноваційного розвитку. Матеріали науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 26-27 лютого 2021 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2021.

С. 64-67

50.Сілівончик О. Б. Сутність грошових коштів / О. Б. Сілівончик, А. О. Саюн // Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Київ, 25 березня 2021 р. / упор. О. В. Ольшанська. Київ : КНУТД, 2021. С. 284-286.

51.Сілівончик, О. Скрипник, М. (2021) «Організація обліку та методика аудиту грошових коштів на підприємстві», Економіка та суспільство, (29). doi: 10.32782/2524-0072/2021-29-42.

52.Silivonchuk O. B. Organization of internal audit of funds at the enterprise / О. В. Silivonchuk, А. О. Sayun // Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Київ, 25 березня 2021 р. / упор. О. В. Ольшанська. Київ : КНУТД, 2021. С. 281-283.

53.Silivonchuk O. B. Features of the organization of accounting at the enterprise / О. В. Silivonchuk, А. О. Sayun // Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Київ, 25 березня 2021 р. / упор. О. В. Ольшанська. Київ : КНУТД, 2021. С. 278-280.

54.Скрипник М. І., Сілівончик О.Б. Теоретичні аспекти організації обліку грошових коштів// Міжнародний науковий журнал "Інтернаука".2021. №15. <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-15-7616>

55.Скрипник М. І. Фінансові ресурси як об'єкт бухгалтерського обліку: необхідність визначення/ М. І. Скрипник, О. О. Григоревська, В. І. Таран. //Ефективна економіка. 2016.№ 5. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_5_5

56.Скрипник М. І., Григоревська О. О. Бухгалтерська управлінська звітність: критичний аналіз порядку складання й особливостей практичного застосування. Інтелект XXI. 2016. № 5. С. 11-115.

- 57.Сук Л. К. Фінансовий облік : навч. посіб. / за наук. ред. Л. К. Сук, П. Л. Сук. К. : Знання, 2012. 647 с.
- 58.Теслюк В. М. Складання Звіту про рух грошових коштів / В. М. Теслюк, А. В. Дехтяренко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія “Фінанси і кредит”, 2011. № 1. С. 62-67.
- 59.Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : [підручник] / Н. М. Ткаченко. 5-е вид., перероб. і доп. К. : Алерта, 2011. 976 с.
- 60.Томчук В.В. Удосконалення форми первинних документів обліку грошових коштів. Київ: ННЦ «ІАЕ. 2015. 251с
- 61.Турова Л. Л., Коршак А. О. Облік і аудит готівкових коштів. Формування ринкових відносин в Україні. 2015. Вип. 6. С.70-74.
- 62.Утенкова К.О. Аудит : навчальний посібник [Текст] / К.О. Утенкова. – К.: Алерта, 2011. – 408 с.
- 63.Фабіянська В. Ю. Сутність організації бухгалтерського обліку. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2014. Вип. 19. Ч. 2. С. 214-222.
- 64.Чорна С. Грошові кошти як об’єкт бухгалтерського обліку / С. Чорна //Бухгалтерський облік і аудит. 2012. №3. С.46–54.
- 65.Чухно А. А. Природа сучасних грошей, кредиту та грошово-кредитної політики // Фінанси України. № 1. 2014. С. 3 – 16.
- 66.Шевченко Л.В. Тенденції розвитку та нормативно-правове регулювання безготівкових розрахунків в Україні/Л.В.Шевченко, А.О.Саюн //Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, присвяченої 90-річчю Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ, 26 березня 2020 р./упор. ОВ Ольшанська. Київ: КНУТД, 2020.С. 401-403.
- 67.Шевчук В. О. Аудит : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Шевчук В. О., Пожарицька І. М., Сурніна К. С. ; Нац. акад. природоохорон. та курорт. буд-ва. - Сімф. : Аріал, 2011. - 218 с.
- 68.Шеремет А. Д. Теорія економічного аналізу: монографія / А. Д. Шеремет М.:

Фінанси і статистика, 2014. С. 283.

69. Управлінські інформаційні системи в обліку та оподаткуванні : навчальний посібник / Краєвський В. М., Титенко Л. В., Паянок Т. М., Параниця Н. В., Богдан С. В. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 288 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні»; т. 136).

70. Гнезділова О.М. Оптимізація системи безготівкових розрахунків. Сучасні питання економіки і права. 2017. №2. С.100-105.

71. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003р. UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

72. Коваленко Д.І. Гроші та кредит: теорія і практика: навч. посібник.; 4-те вид. Київ: Каравела, 2012. 360с.

73. Куліш А.Ю. Стан та аналіз безготівкових розрахунків в Україні та особливості їх обліку на вітчизняних підприємствах. International scientific journal. 2016. №2. С.116-119.

74. Лебедик Г.В., Максютенко Н.О., Яценко В.В. Стан та перспективи організації безготівкових розрахунків в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. №22. С.166-171.

75. Луцик М.В. Аналіз ринку безготівкових розрахунків. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка. 2019. №9. С.171-177.

76. Офіційний сайт Національного банку України. UPL: <https://bank.gov.ua>.

77. Про затвердження змін до Положення про електронні гроші в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 11.09.2020р. №133.

78. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. Київ. КНЕУ, 2014. 411с.

79. Сокольська Р.Б., Зелікман В.Д., Акімова Т.В. Фінансовий аналіз: Ч.2. Спеціальні методи фінансового аналізу: навч. посіб. Дніпро: НМетАУ, 2016. 76с.

80. Цаль-Цалко Ю.С. Облік та оцінка платоспроможності підприємств / Ю.С. Цаль-Цалко // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики. – 2014. – Вип. 15. – С. 17-28

ДОДАТКИ